

VOJENSKÝ TEORETICKÝ ČASOPIS ČESKOSLOVENSKÉ ARMÁDY

Vojenská mysl

7

ČTYŘICÁTÝ PRVNÍ ROČNÍK

Veškeré články uveřejněné v časopisu Vojenská mysl vyjadřují výhradně názor autora k dané otázce. Nejsou oficiálním názorem velení Československé armády.

Redakce časopisu Vojenská mysl

ZOBECEŇNÍ ZAHRAŇIČNÍCH ZKUŠENOSTÍ Z PROFESIONALIZACE ARMÁDY

Provedené rozborů zahraničních zkušeností a současný stav vojenské služby v armádách vyspělých demokratických států ukazují, že jednotlivé společnosti ani jejich armády nejsou schopny úspěšně řešit tak složitý problém, jakým je komplexní profesionalizace armády. Profesionalizace se dotýká všech oblastí života a činnosti armády, má množství životně důležitých vazeb, zejména na civilní okolí.

V demokratických státech se podařilo vytvořit **plně profesionální armády** pouze ve Velké Británii (od r. 1963) a USA (od r. 1973). Ostatní státy mají buď armády **smíšeného typu** nebo **konskripční** (založené na všeobecné branné pohotovosti). O plnou profesionalizaci neusilují a studují možnosti orientovat se na vytvoření "**národní služby mládeže**" (vojenské i civilní).

Členské státy NATO a západoevropské unie vyvíjejí v oblasti bezpečnosti a obrany iniciativu k přizpůsobení pojetí, politiky a organizačního vnitřního členění měnící se vojenskopolitické situaci v Evropě. Jednou z řešených oblastí je i otázka **vojenské služby**. Ze zpráv vládních i nevládních organizací demokratických států, na jejichž vrcholu stojí **instituty pro strategická studia**, plynou tři současné a jedno nově se formující **pojetí personální výstavby ozbrojených sil**:

- **Konskripční armáda** (založená na všeobecné branné povinnosti).
- **Plně dobrovolnická armáda** (založená na dobrovolné vojenské činnosti i záložní službě).
- **Armáda smíšeného typu** (složená z dobrovolníků i odvedenců).
- **"Národní služba mládeže"** (nově se formující pojetí všeobčanské obrany uskutečňované demokratickou formou služby mladých občanů státu) zahrnující vojenskou službu a **civilní službu**. Je založena nikoli na povinnosti uložené zákonem, ale na morální normě vyzývající občana vykonat obecně prospěšnou službu pro stát a společnost.

Pro profesionalizaci armády lze brát v úvahu následující poznatky o vojenské službě armád předních demokratických států:

- **plně dobrovolnickou armádu nelze považovat za odmítání pojetí všeobčanské obrany**; příklad USA ukazuje, že může být její neoddělitelnou součástí, a to, že obrana se nestala úkolem jen specifické části obyvatelstva,

- plně dobrovolnická armáda má své výhody a omezení:

■ **vysoké vojenské technologie může zvládnout jen voják se znalostmi a výcvikem**, které nelze získat v průběhu krátké vojenské základní služby a udržet při záložní službě,

■ snižování nebezpečí překvapivého útoku a prodlužování doby varování umožňuje zajistit obranu početně menší pravidelnou armádou za **předpokladu, že branný systém zabezpečí narůstání branné síly úměrně růstu ohrožení**; to může zajistit **systém vojenské záložní služby** zahrnující organizované zálohy druhů ozbrojených sil (např. zálohy pozemního vojska a vojenského letectva USA) i zálohy všeobecného určení (např. typu Národní gardy a Letecké gardy USA), či **systém branné přípravy obyvatelstva** (např. **miliční armáda**),

■ **profesionální armáda není schopná rozšířené reprodukce** ani obnovy při ozbrojeném konfliktu; podle hodnocení používaného v USA může vést pouze 0,6 až 0,8 války (tj. konflikt malé nebo nejvýše střední intenzity) krátkodobě (odhaduje se 6 měsíců); i do války v Perském zálivu musely USA od počátku zasadit zálohy; jejich nižší bojová účinnost ve srovnání s pravidelnou armádou vede k závěru, že systém záložní služby musí být přehodnocen,

■ **přímé náklady na jednoho profesionálního vojáka** jsou 5,5krát vyšší než náklady na vojáka základní služby (francouzské propočty pravděpodobně nejpřesnější, ale poskytující profesionálům zabezpečení na mnohem nižší úrovni než v USA); o druhotně vyvolaných nákladech (osobních, investičních, sociálních) nejsou dostatečně hodnověrné údaje k dispozici; není jisté, zda růst nákladů na profesionální armádu může být vyrovnán snížením počtů; výhodou je, že náklady na profesionální armádu (včetně platů vojáků z povolání) se stávají nedílnou součástí tržního hospodářství a jsou výrazně ovlivňovány mechanismy trhu,

■ **vnitřní členění profesionální armády vykazuje ve všech státech určité rozdíly od členění společnosti**, které jsou vnímány jako nepříznivá deformace; např. ve francouzské armádě klesá zájem o vojenskou službu s rostoucí úrovní vzdělání, o dobrovolnickou vojenskou službu projevují zájem většinou občané s nedostatečným vzděláním a kvalifikací; v USA je podíl vojáků z povolání s barevnou pleť vyšší, než odpovídá složení obyvatelstva; v mnoha armádách se k dobrovolné vojenské službě přihlašují nezaměstnaní a emigranti z cizích států,

- všechny armády NATO a Západoevropské unie předpokládají vytvářet **mnohonárodní síly jako profesionální intervenční síly charakteru rychlého nasazení**.

Profesionalizace je komplexním procesem, který se dotýká všech oblastí výstavby, života a činnosti armády. Problémy spojené s profesionalizací je možné rozdělit na:

● **původní** (bez vytvoření systémových předpokladů je zahájení plnění programu spojeno s rizikem vzniku omylů a škod),

● **odvozené** (vytvoření nebo opomenutí vytvoření dalších předpokladů bude průběh profesionalizace příznivě nebo nepříznivě ovlivňovat, popř. i ohrožovat).

Mezi původní předpoklady profesionalizace patří problémy

- **náboru - rekrutace** (získání dobrovolníků v počtech, složení, kvalitě a s délkou závazku k vojenské službě odpovídajících potřebám profesionální armády),

- **retence** (udržení nejschopnějších kádrů v armádě a jejich účinná motivace k prodloužení závazku k vojenské službě a zvyšování kvalifikace),

- **migrace** (vytvoření předpokladů pro obousměrný snadný přechod mezi civilní a vojenskou životní dráhou v různých úsecích života nebo odchod do důchodu bez

ohrožení dosažené životní úrovně, podmínek života rodiny a společenského postavení občana).

K řešení těchto zásadních otázek se vytvářejí vhodné odvozené předpoklady, mezi něž patří zejména:

Náborová střediska

Na základě znalostí demografického vývoje, situace na trhu práce, společenských podmínek, potřeb armády a průběhu vojenské služby mohou občanům předkládat bohatý výběr přitažlivých možností využít vojenskou službu v různé délce trvání pro uspokojení vlastních potřeb i dosažení osobních cílů. (V USA např. jsou náborová střediska druhů ozbrojených sil.)

Služební kariéry

Definují možný průběh vojenské služby v určité skupině příbuzných profesí za předpokladu splnění definovaných podmínek. Znárodnují se obvykle formou žebříčku sahajícího ze země do nebe (oblast nejvyšších funkcí a vojenských hodností), kde každá příčka žebříku představuje kritický bod. Do kritického bodu se dospívá uplynutím služebních let, předepsaných pro setrvání v dané hodnosti a jí odpovídající funkci. Složitá pravidla překonání kritického bodu jsou vždy spojena s úspěšným výkonem dosavadní funkce a obnovením nebo rozšířením znalostí předepsanou formou. Překonání kritického bodu je podmínkou ustanovení do vyšší funkce i jmenování do vyšší vojenské hodnosti. Neschopnost překonat kritický bod může být oboustranně důvodem ke zrušení smluvně sjednaného poměru mezi občanem a armádou. **Služební kariéry jsou formou soutěže, která objektivizuje proces výběru nejschopnějších odborníků a stimuluje jejich osobní růst.**

Systém vojenského vzdělávání

Je základním prvkem rekrutace (náboru) a zvyšování kvalifikace praporčíků, důstojníků a občanských pracovníků. **Zahrnuje soustavu vojenského školství, vzdělávání na civilních školách, mimoškolní vzdělávání, uznávání znalostí získaných samostatným studiem a praxí.** Systém přenositelnosti a dílčích výsledků studia mezi sdruženími škol umožňuje získat vzdělání i nejvyššího stupně bez přerušení vojenské služby i v případech častých změn místa výkonu služby. Dovoluje (s určitými výjimkami) naplnit zásadu "vojenské školy udělují praporčícké a důstojnické patenty, civilní školy maturitní vysvědčení, akademické tituly" a omezit rozsah soustavy vojenského školství pouze na tu oblast vzdělání, která je pro armádu specifická, kde vzdělání nelze získat na civilní škole.

Obecně se považuje za nezbytné, aby voják z povolání získal širší rozhled absolvováním odpovídajícího vzdělání na civilní škole. V některých armádách je podmínkou udělení důstojnického patentu získání nejméně titulu bakalář na

civilní univerzitě. V oblasti rekrutace důstojníků je vytyčován cíl "dostat občana na univerzitu, a pak jej obléknout do uniformy".

Systém vojenského výcviku

Je základním prvkem rekrutace a zvyšování kvalifikace mužstva a poddůstojníků. Výcvik vojína a poddůstojníka trvá zpravidla 1 rok (výcvik brance 1 až 3 měsíce, specializace nebo poddůstojnická škola 3 až 6 měsíců, zbytek praxe).

Profesionální armády racionalizují výcvik jeho soustředěním do výcvikových základen, které zabezpečují výcvik jednotlivce, jednotek, útvarů a svazků (zatím do stupně brigáda včetně) i výcvik velitelů a štábů všech stupňů. Vojskům odeslaným k výcviku základna poskytuje těžké zbraně (úspora nákladů spojených s dopravou tanků, obrněných transportérů děl apod.). Vyvrcholením výcviku je dvoustranné cvičení (vojska nepřítel, ovládající jeho způsob boje a vyzbrojené jeho technikou poskytuje výcviková základna); jednostranné cvičení s ostrou střelbou. Automatická střelnice vybavená počítačovým modelem boje umožňuje hodnotit stupeň připravenosti vojenského celku i jeho jednotlivých částí až po jednotlivý zbraňový systém.

Na základě rozboru prokázaných výsledků výcviku předává výcviková základna vojenským celkům, velitelstvím a štábům specificky pro ně připravené počítačové programy bojové a operační přípravy, podle kterých se vojska ve svých posádkách připravují na další výcvik a přezkoušení ve výcvikové základně.

Existence výcvikových základen je důležitým předpokladem nepřetržitého náboru a schopnosti náborových středisek bezprostředně reagovat i na krátkodobé změny situace, zejména na trhu práce. Umožňují vojenským celkům soustředit se na slaďování bojové a operační činnosti a zbavují je povinnosti opakovat rutinní výcvik nováčků.

Významným racionalizačním opatřením v profesionálních armádách je i soustředění většího počtu vojenských celků do vojenské základny. Vojenská základna vytváří optimální prostředí pro bojovou a operační přípravu, zabezpečení bojové připravenosti a komplexní zabezpečení podmínek života i činnosti vojáků z povolání, občanských pracovníků a jejich rodin.

Záložní vojenská služba

Žádný stát není schopen udržovat profesionální armádu k vedení války dlouhodobě nebo zvládnout ozbrojený konflikt velké intenzity. K zajištění obrany musí být připraveny zálohy, případně i možnost zavést všeobecnou brannou povinnost v národní nouzi. Jedinou armádou světa, která předpokládá možnost vést obranu pouze silami dobrovolnické pravidelné armády a dobrovolnických záloh je armáda USA. Má nejpropracovanější systém výcviku záloh. Zálohy ozbrojených sil USA zahrnují **organizované zálohy druhů ozbrojených sil** (v nich vykonávají dobrovolnou záložní službu bývalí příslušníci ozbrojených sil, kteří po splnění smluvního závazku odešli z vojenské činné služby) a **všeobecné zálohy** (Národní garda a

Letecká garda, ve kterých vykonávají dobrovolnou vojenskou záložní službu občané, kteří neprošli činnou službou).

Studenti civilních vysokých škol mají možnost absolvovat v průběhu studia 2 až 4letý vojenský výcvik organizovaný výcvikovými velitelskými ozbrojených sil. Po podepsání závazku k záložní službě (při 2letém výcviku na 6 let, při 4letém výcviku na 8 let) a složení zkoušek se stávají důstojníky v záloze a jsou jmenováni do hodnosti poručíka.

Záložní služba v organizovaných nebo všeobecných zálohách zahrnuje každý měsíc výcvik v trvání 2 dnů (víkend) a každý rok zdokonalovací výcvik v trvání 14 dnů. Záložní důstojník má možnost přejít kdykoli do činné služby, podepsáním závazku nejméně na 3 roky se zprostit závazku k záložní službě.

Zájem o záložní vojenskou službu je podporován množstvím motivačních prvků (např. stipendium po dobu vysokoškolského studia, plat za záložní službu, úhrada nákladů spojených s výcvikem).

Určitým problémem je to, že nejsou vytvořeny nezbytné systémové a zákonné předpoklady profesionalizace armády zejména na rozhraní mezi civilní a vojenskou životní dráhou občana. Toto rozhraní by mělo zajistit obousměrný snadný přechod v různých úsecích života bez nepříznivých dopadů na život občana a jeho rodiny. Rozhraní by také mělo být dostatečně široké (zahrnovat učňovské střední a vysoké školy, různé formy mimoškolního vzdělávání, uznávání a formální i prakticky uskutečnitelnou přenositelnost i dílčích výsledků studia výcviku) a morálně zabezpečené.

Základním problémem profesionalizace armády je dlouhodobý souběh dobrovolné a konskripční vojenské činné, nezbytné i záložní služby, které se budou odlišovat jak charakterem vojenského výcviku, tak i vojenské služby. Znamé možnosti racionálního a ekonomicky účinného řešení tohoto problému (vojenské a letecké výcvikové základny) jsou mimořádně náročné na investiční výstavbu, finanční a materiální zabezpečení.

Vztah veřejnosti k bezpečnosti, obraně a armádě nevytváří v současné době pro profesionalizaci příznivé podmínky. Je reálné nebezpečí, že bude obtížné získávat pro vojenskou službu občany s potřebnou kvalifikací a vzděláním.

Zvládnutí základních prvků procesu profesionalizace (rekrutace, retence a migrace) vyžaduje vypracovat pojetí postupné profesionalizace a návrh iniciativy (komplexního programu) profesionalizace jako hierarchicky uspořádané soustavy vzájemně provázaných programů a projektů umožňujících dosáhnout žádoucího budoucího stavu reálnými prostředky v potřebném čase. Těžiště obsahového řešení by mělo být v oblasti systému vojenského vzdělávání, systému vojenského výcviku, sociálním programem a ekonomickém zabezpečení profesionalizace.

Redakce

ZÁKLADNÍ PRINCIPY OBRANY ČSFR

Na základě stručného rozboru mezinárodních a geostrategických faktorů i našich základních doktrinárních principů je možné vytyčit zásady vedení obrany. Všeobecně převládá názor, že k napadení republiky dojde po období zvýšeného napětí, přeskupování vojsk a zaujetí obranných sestav. Jsem však toho názoru, že nelze vyloučit ani možnost, kdy může dojít k napadení pozemními silami po předcházejícím překvapivém úderu protivníkově letectva a zahájení postupného zasazování vševojskových svazků (útvárů) k jejich využití na samostatných směrech.

Z této skutečnosti musí vycházet také vojenskostrategická koncepce. Obecně ji lze charakterizovat jako systém teoretického rozpracování a praktického vytváření, zabezpečování a uskutečňování požadavků vojenské doktríny. V našich podmínkách jde především o odvrácení války. V případě napadení vytvořit podmínky k udržení svrchovanosti a samostatnosti našeho státu vedením úporné obrany. Toho lze, podle mého názoru, dosáhnout zejména:

- konkrétními a účinnými opatřeními s cílem zabránit napadení republiky protivníkem,
- vypracováním komplexního systému ochrany státu a jeho obyvatel zejména před úhrozbou i oslabováním zvenčí, včetně nebezpečí nezvládnutelného přílivu utečenců, přírodních katastrof, mezinárodního terorismu či obchodu s drogami,
- vypracováním uceleného systému obrany federace, vytvářením předpokladů již v míru pro jeho úspěšné uplatnění při napadení protivníkem.

Všechny tři základní způsoby zabezpečení svrchovanosti a samostatnosti je nutné uskutečňovat souběžně. Zatímco se na prvních dvou mohou ozbrojené síly jen podílet, další je důvodem jejich bytí. Společným jmenovatelem je odstranit každého před napadením ČSFR.

První možností je dosahováno především výhodnými spojeneckými smlouvami. Čím je spojenec silnější, tím menší nebezpečí napadení našeho státu hrozí. Splnění tohoto požadavku je úkolem ministerstva zahraničí. Velení armády se může, ba musí podílet výběrem, doporučením konkrétních spojenců, návrhem otázek z vojenské oblasti, které je vhodné do smluv prosadit. Vychází přitom z podmínek, jejich rozboru i potřeb úspěšného uhájení samostatnosti a svébytnosti státu.

K jednoznačným opatřením k zabránění napadení patří vytvoření takového všestranného potenciálu státu, zejména v oblasti ekonomiky, který je zárukou, že ztráty protivníka v případě, že uskuteční agresi, převýší jeho možný zisk. Tak tomu bude při těsném vzájemném provázání ekonomik našeho i dalších evropských států na širokém základě při dodržování zásad rovnoprávnosti a výhodnosti.

Perspektivně lze za nejdůležitější opatření považovat vybudování fungujícího, vysoce účinného celoevropského bezpečnostního systému. Na jeho vytváření se budeme aktivně podílet všemi prostředky. Patří sem hlavně vyčlenění vojenských expertů pro jeho tvorbu, do řídicích složek systému, případně do kontingentu vojsk k prosazování systémem stanovených pravidel hry k zabezpečení celoevropské bezpečnosti.

Komplexní systém ochrany státu a jeho obyvatel je prvořadým úkolem složek ministerstva vnitra. Armáda, dle mého názoru, by se na těchto úkolech měla podílet tehdy, pokud by to přesahovalo síly složek tohoto ministerstva nebo ochranná akce vyžadovala zvláštní techniku, kterou vlastní armáda.

Vypracovat ucelený systém obrany státu je prvořadým úkolem armády. Vzhledem k jeho obsahu i rozsahu se však na něm musí podílet podle požadavků i komplexnosti obrany státu také další vrstvy a oblasti našeho státu. Nejlépe to bude patrné z problémů, které do strategie jako výchozí a určující oblasti vojenského umění patří. Je to **zkoumání zejména otázek**:

- jak zabránit válce,
- charakteru příští možné války,
- strategie možného protivníka,
- způsobů vedení války (organizace, zabezpečení a příprava ozbrojených sil),
- zásad materiálně technického zabezpečení,
- řízení ozbrojených sil,
- přípravy země na válku.

Na základě teorie vojenské strategie a situace zpracovává nejvyšší vojenské velení (generální štáb) základní podmínky pro zabránění válce odstrašováním, nebo při napadení nejúčinnější splnění stanovených politických cílů.

Vedle již zmíněných spojeneckých smluv se silným partnerem se na odstrašování protivníka podílí celý komplex stavu a přípravy nejen ozbrojených sil, ale státu jako celku. Limitním faktorem pro ozbrojené síly je tzv. **rozumná dostatečnost**. I nejbohatší státy světa totiž vynakládají na obranu podle stavu své ekonomiky jen přesně vymezenou část svého národního důchodu. Nejinak je tomu také u nás. Podstata rozumné dostatečnosti spočívá v tom, že na obranu se vydává jen tolik prostředků, kolik jich lze uvolnit bez toho, aniž by to ohrozilo rozvoj a rozkvět země a jejího hospodářství v souladu s vědeckotechnickým poznáním.

Opatření k odvrácení války mohou být politická a vojenská. K politickým, vedle spojeneckých smluv o vzájemné pomoci a spolupráci, patří také dosažení jednoty názorů všech národů a národností k obraně společné vlasti - ČSFR; aktivní účast všeho obyvatelstva na trvalém růstu mezinárodního postavení ČSFR, její ekonomiky i účinná připravenost k rozhodné obraně státu, pokud by byl napaden.

Politická opatření se úzce prolínají s vojenskými. Vzájemně se doplňují a tím posilují. Vojenská opatření k odvrácení napadení ČSFR musí okázale předvést její schopnost a rozhodnost se bránit.

Strategie odvrácení války je umožněna díky rozvoji informatiky a systémové analýzy. Využití umožňuje stanovit možný výsledek připravovaného napadení, jeho výhry a prohry.

Myslím, že pokud jde o charakter příští možné války, pak z dosud uzavřených dohod je zřejmé, že půjde o válku bez použití jaderných zbraní. Pro rozpracování strategie naší armády lze učinit některé závěry, které je třeba dále dopracovat.

Jak je zřejmé z vyzbrojení soudobých armád bojovou technikou, dosah palebných možností letectva a raketových zbraní umožňuje, aby protivník vedl úder s překvapením prakticky na kterékoli místo naší federace, způsobil jí těžké ztráty, rozvrátil ekonomiku a zbavil ji rychle schopnosti klást organizovaný odpor. Kromě úderů letectva a raketového vojska může protivník vysadit do hloubky našeho území vzdušné výsadky s bojovými i diverzními úkoly. Od zahájení agrese mizí rozdíl mezi frontou a zápolím. Území celého státu se stává válčištěm. To vyžaduje trvalou vysokou bojeschopnost a připravenost jak ozbrojených sil, tak všeho obyvatelstva. Je třeba mít na paměti, že vycvičit a připravit bojeschopného vojáka, různé organizační stupně, zálohy, vyžaduje značné úsilí a čas. Obrana vlasti proto nemůže být záležitostí jen úzkého kruhu odborníků, ale všeho obyvatelstva. Nejúčinnějším možným způsobem přípravy k obraně vlasti je **ústavou stanovená všeobecná branná povinnost**, povýšená svým obsahem a způsobem na službu nejčestnější. Bez ní není obrana státu vůbec možná.

Soudím, že časový rozsah základní vojenské služby, má-li splnit své poslání, je dán tím, co je třeba zvládnout k úspěšnému plnění úkolu obrany vlasti. Podle skutečné potřeby a možnosti se v závislosti na celkové mezinárodní situaci výhledově jeví možné uzákonit postupně základní vojenskou službu v trvání 12, respektive 9 měsíců.

Tuto službu je nutné přitom organizovat tak, aby se vedle přípravy k obraně vlasti stala součástí komplexní výchovy a vzdělávání mladých lidí, rozšiřovala jejich politickou, kulturní i odbornou úroveň, vedla je k rozvoji osobních a volních vlastností, potřebných nejen pro život vojáka, ale platného občana republiky, především zapáleného obránce vlasti.

Tuto službu je nutné přitom organizovat tak, aby se vedle přípravy k obraně vlasti stala součástí komplexní výchovy a vzdělávání mladých lidí, rozšiřovala jejich politickou, kulturní i odbornou úroveň, vedla je k rozvoji osobních a volních vlastností, potřebných nejen pro život vojáka, ale platného občana republiky, především zapáleného obránce vlasti.

Průběh základní vojenské služby musí odpovídat platným humánním a demokratickým principům ČSFR, důsledně dodržovat práva, ale také osobní odpovědnost každého brance za plnění svých povinností i důsledky svého jednání.

K doplnění nových poznatků z oblasti zbraní, bojové techniky, k udržení sladění a vysoké bojeschopnosti vojsk se jeví účelné podle potřeby organizovat většinou krátkodobá (několikadenní až týdenní) cvičení jednotek, vytvářených na principu mobilizačního rozvinutí podle územní příslušnosti.

Předpokládám, že složení a organizace ozbrojených a dalších sil potřebných pro obranu vlasti musí odpovídat úkolům, které bude nezbytné řešit a plnit při napadení ČSFR.

Pokud dojde k napadení ČSFR protivníkem, myslím, že by bylo vhodné plnit následující úkoly:

- bránit ozbrojené síly, obyvatelstvo a národní hospodářství před úderem protivníkového letectva,
- vést vysoce aktivní obrannou bojovou činnost v úsecích napadení protivníkem (na směrech jeho postupu), způsobit mu co největší ztráty, zastavit jej co nejbližší státní hranice,
- bojovat se vzdušnými výsadky protivníka vysazenými do hloubky území ČSFR,
- organizovat a materiálně technicky zabezpečovat ozbrojené síly, výrobu a obyvatelstvo ČSFR (chybí fronta a zápolí, celé území se stává bojištěm),
- evakuovat určené části obyvatelstva z ohrožených prostorů protivníkem,
- odstraňovat účinky leteckých úderů protivníka,

- organizovat život na teritoriu, včetně výroby a zajištění pořádku s důrazem na přesuny vojsk.

Vzhledem k tomu, že některé z uvedených hlavních úkolů by probíhaly současně, je třeba v zájmu organizovanosti a účinnosti jejich plnění zvážit vytváření zvláštních jednotek.

Se zanikáním rozdílu mezi frontou a zápolím je vhodné také organizovat vnitřní členění ozbrojených sil. Je zřejmé, že k plnění úkolů nebudou stačit jen v míru vytvořená vojska také proto, že jejich určité hlavními posláním bude zabránit nebo alespoň zastavit postup pozemních sil protivníka. Myslím, že je proto třeba mít v míru vytvořeny síly (vojska) k obraně svých domovů (domobrany) a případně také k odstraňování následků úderů protivníka (teritoriální jednotky). Jen tím je také možné ničit výsadky protivníka dříve, než začne vyvíjet činnost, stejně tak omezit následky jeho úderů na nejmenší možnou míru. Do domobrany a zejména do teritoriálních jednotek lze zařazovat již při výcviku především tu část obrany neschopného obyvatelstva, jemuž různé osobní důvody, přesvědčení nebo věk brání vykonávat všestranně náročnější službu v armádě.

Vzhledem k palebným možnostem letectva a raketových vojsk protivníka i vzdálenosti jeho pozemních vojsk od naší hranice může být mezi jejich údery určitý časový posun.

Soudím, že souvislosti s možnými předstihujícími údery letectva a raketového vojska protivníka před překročením naší státní hranice jeho pozemními silami nelze považovat jejich ničení naším letectvem i dalšími prostředky již na území protivníka za akt přenesení bojové činnosti na jeho území. Jde přitom především o to, zabránit mu proniknout na naše území, a proto jej ničit na jeho vlastním území. Tím vyloučit devastaci vlastního území vedle nepřátelské činnosti navíc ještě našimi prostředky.

Vzhledem k vysoké manévrovosti, ničivé síle pozemních sil protivníka je nutné počítat s hlubokými roztínajícími údery, využívajícími účinků především vysoce přesných a dalších speciálních účinných zbraní bez zbytečného zhušťování sestav. Cílem této činnosti bude rozdrobit sestavu našich vojsk na oddělené skupiny, tím ztížit velení, rozhodování, včetně zasazování záloh. Manévrovému způsobu boje protivníka musí odpovídat také organizování obrany a rovněž vybavení vojsk. Vývojové tendence směřují k působení na samostatných směrech. Souvislé fronty, jak je známe z 1. a 2. světové války, budou zřejmě v bojové činnosti vojsk výjimkou.

Vzhledem k možnému postupu protivníka především podél komunikací a hustotě sídlišť je účelné, co nejvíce využít jejich ochranných vlastností k organizování obrany. Pro její výhodnost svědčí skutečnost, že mezi jednotlivými sídlišti městského typu je vzdálenost asi 30 km, mezi ostatními téměř 3 km. Rovněž zde je možné k jejich obraně s výhodou využít ozbrojené síly složené z místního obyvatelstva (domobrany), které znají dokonale terén dané oblasti. Předpokladem úspěšnosti této činnosti ovšem je vypracovat takové metody povolávání, vyzbrojení a výcviku záloh, které umožní jejich rychlé použití k plnění bojových úkolů.

Možnostem napadení republiky z různých směrů a kapacitě přechodů přes státní hranici musí rovněž odpovídat rozmístění vojsk. Vzhledem k tomu, že největším nebezpečím jsou silná vojenská uskupení východně a západně našeho státu, jeví se účelné k usnadnění manévru vlastními silami na jednu, či druhou stranu umístit většinu v míru vytvořených vojsk uprostřed ČSFR. Považuji za nezbytné pro vedení manévru vytvořit již v míru podmínky vybudováním odpovídající infrastruktury, včetně její úpravy (zesílení) a služeb.

V souvislosti s manévrovým způsobem vedení bojové činnosti různě velkými a často osamocenými silami vzrůstá význam zejména palebné samostatnosti organizačních celků

s možností jejich snadného spojování do větších, bude-li to vyžadovat plnění úkolů. Bylo by vhodné za základ považovat **všestranně samostatný prapor**. Manévrovému způsobu vedení obrany v prostoru by mělo rovněž odpovídat zabezpečení vojsk, umožňující rychlé přeskupování, zaujímání aktivní obrany.

Myslím, že zvláštní pozornost bude nutné věnovat **protivzdušné obraně**. Vzhledem k bojové činnosti vojsk jen na našem území je účelné organizovat protivzdušnou obranu centralizovaně jak státu, tak vojsk.

Problémem, který si zasluhuje naši pozornost, je rovněž velení letectvu. Vzhledem k jeho smlouvou stanovenému počtu, z něhož navíc ještě část tvořená stíhacím letectvem bude působit v rámci protivzdušné obrany, další jeho část jako vojskové letectvo, je na uvážení, zda také za těchto okolností bude plnit samostatné úkoly druhu ozbrojených sil.

Bojová činnost vedená jen na vlastním území ovlivní do značné míry vytváření organizačního vnitřního členění i začlenění druhů vojsk a služeb do sestavy útvarů, svazků, svazů. Je zapotřebí zkoumat skutečný rozsah potřebných odborných činností pro zabezpečení vojsk s přihlédnutím k tomu, co je nutné jak k zabezpečení vojsk, tak také života na teritoriu. Půjde např. o otázky ženiiní přípravy území, chemického zabezpečení, systému budování spojení, organizace materiálně technického a zdravotnického zabezpečení apod. Je třeba dosáhnout toho, aby nedocházelo k zdvojení či překrývání činností, aby činnost vojsk byla co nejúčinnější svým výsledkem i ekonomicky.

Složení fronty a týlu (zápolí) v podmínkách ČSFR, možnost prolínání se činností jednotlivých složek vyžaduje vytvořit společná místa velení všech složek obrany ČSFR. Myslím, že do jejich čela by měl být určen velitel ČSA daného prostoru s celkovou zodpovědností za řízení veškerého života v něm.

Za základ společných míst velení lze považovat generální štáb ČSA a jemu podřízená, již v míru vytvořená oblastní (zemská) vojenská velitelství (v Čechách, na Moravě a Slovensku), nebo velitelství vojenských okruhů (Západního, Středního a Východního). Vytvoření tří společných míst velení - vojenských oblastí (okruhů) na území ČSFR umožňuje:

- kvalitní řešení a vedení obrany v dané části území ČSFR při napadení protivníkem,
- přemístění armádních sil z nenapadené části území do podřízenosti vojenského okruhu (oblasti), v jehož prostoru došlo k napadení ČSFR protivníkem,
- organizovaně a kvalifikovaně řídit činnost armádních (ostatních) složek obrany ČSFR také v případě, že se protivníkovi podaří rozdělit území státu.

Oblastní vojenské velitelství mírově ztotožnit s velitelstvím armádního sboru, rozmístěným na jeho území a rozšířeným o prvky potřebné k vytvoření společných míst velení.

Další organizační vnitřní členění, složení, výzbroj a bojová technika vojsk musí zabezpečit vedení účinné obrany na úrovni vědeckotechnického poznání dané doby. U mírových divizí je nutné, dle mého názoru, připravit předpoklady pro vytvoření nejméně dvou dalších divizí mobilizací. Mírově rozmístit vojska ČSA v souladu s operačními plány k rychlému přehrazení jednotlivých směrů možného napadení protivníkem, v závislosti na situaci, pokud možno přímo na státní hranici.

Navrhuji rozvíjet ozbrojené síly na válečné počty mobilizací vojsk mobilizačními složkami oblastních (zemských) vojenských velitelství (vojenských okruhů) a jimi řízených nižších řídicích stupňů, které odpovídají vnitřnímu teritoriálnímu uspořádání ČSFR, majících stejné pravomoci, povinnosti a jsou omezeny na prostor své působnosti. Z mírových armádních sborů vytvářet pro obranu ČSFR mobilizací podle potřeby i polní armády.

Uskutečněním mobilizace na základě územního principu je možné co nejvíce zkrátit dobu vytváření útvarů (jednotek).

Uplatněním tohoto principu již při povolávání vždy stejných záloh na cvičení lze zabezpečit jejich postupné stmelování již v míru. To umožňuje jejich rychlé zasazení k plnění stanovených úkolů při napadení republiky protivníkem.

Skutečností, že s výjimkou úkolů v rámci celoevropského bezpečnostního systému a OSN by bojová činnost probíhala jen na vlastním území, umožňuje velitelům a štábům již v míru podrobným průzkumem terénu v místech předpokládané činnosti jejich organizačních celků využít i úpravu terénu při dodržení všech zásad utajení.

Jejich hlavním úkolem proto bude zpracovat již nyní možnosti způsobu přehrazení určených směrů napadení a postupu protivníka. U možností přehrazení směrů lze použít také vhodné železobetonové obranné objekty vybudované do roku 1938 i navržené a vybudované podle potřeby dodatečně.

Výsledkem činnosti velitelů a štábů v míru by podle mého názoru měly být zejména plány:

- přehrazení stanovených směrů napadení republiky obranou organizovanou tak, aby protivníkovi byly od proniknutí na území státu působeny co největší ztráty, jeho postup, ne-li zastaven, pak alespoň zpomalován a usměrňován do výhodných prostorů k jeho zničení,
- mobilizačního rozvinutí, potřebného stmelení, přípravy a začlenění zmobilizovaných vojsk do sestavy ČSA, domobrany a teritoriálních jednotek,
- zabezpečení teritoria a vojsk s důrazem na PVO, boj proti vzdušným výsádkám, organizovanost života atd.,
- materiálně technického zabezpečení ozbrojených sil, výroby a obyvatelstva,
- zabezpečení výroby,
- evakuace připravené pro jednotlivé možnosti.

Těžiště přípravy vojsk je nezbytné položit na zvládnutí základních návyků pro vedení bojové činnosti, a to při aktivní obraně, pro mistrovské ovládnutí zbraní a bojové techniky, kvalitní výsledky ve střelbě, sladění bojové činnosti vojsk úrovně rota až prapor.

Domnívám se, že je nutné věnovat velkou pozornost také přípravě obyvatelstva. Přitom se jeví žádoucí zaměřit se na upevnění zodpovědnosti každého občana za obranu společné vlasti a nezbytnou přípravu k ní.

V souvislosti s tím se do popředí dostává požadavek systematicky vychovávat všechny občany, zvláště mládež k brannosti na základě:

- zásad zakladatelů Sokola Tyrše a Fügnera,
- tradic bojů našich legií za 1. světové války a jejich podílů na vzniku prvního samostatného československého státu,
- tradic zahraničního a domácího odboje za 2. světové války,
- nezbytnosti a potřeby ČSA pro zabezpečení státní svrchovanosti a samostatnosti
- kvalitní popularizace výcviku, činnosti ze života armády v hromadných sdělovacích prostředcích (televizi, filmu apod.),
- ukázek výcviku na branných dnech ozbrojených sil ČSFR,
- seznamování občanů se životem vojáků v kasárnách.

Rozvíjet formou různých soutěží ty dovednosti a návyky, které jsou pro obranu ČSFR, zabezpečení života na teritoriu aktuální, např. činnosti požárníků, zdravotníků, směrů.

Rozvíjet osobní, charakterové, psychické a fyzické vlastnosti obyvatelstva soutěžími a hrami, které ovlivňují fyzickou a duševní kondici mládeže ve školách, tělovýchovných organizacích.

Zvyšovat technickou a odbornou úroveň obyvatelstva především prostřednictvím zájmových organizací, zevšeobecnováním dosahovaných výsledků i možnostmi výměny zkušeností se zahraničními partnery.

Je také vhodné popularizovat soudobé vědeckotechnické poznatky, jejich praktické uplatnění, jimiž lze přispět ke zvýšení obranyschopnosti státu.

Mnou uváděné názory jsou prvním vstupem do řešené problematiky. Cílem je upozornit na některé základní požadavky, které vycházejí z vojenské doktríny ČSFR. Jejich další rozvíjení, upřesnění nebo odmítnutí by mělo, dle mého názoru, být záležitostí celého velitelského sboru naší armády. Jedině chápání potřeby jak vypracovat způsob zabezpečení samostatnosti a svrchovanosti státu jako společného úkolu může vést k optimalizaci řešení. Uplatnit a zúročit všechny zkušenosti, duševní potenciál a um širokého kolektivu velitelského sboru ČSA vytváří k tomu ty nejlepší předpoklady.

Podplukovník doc. Ing. Petr Němec, CSc.

VEDENÍ ÚTOČNÉ OPERACE V NOVÝCH PODMÍNKÁCH

63 písm
na 10 cm

Změny v Československé armádě vyžadují odpovědi na otázky a řešení množství úkolů, které přinesou objasnění problémů spojených s rozvojem vojenského umění, vytvoří tím podmínky pro formulování teorie soudobého boje a operace. Po rozpracování základních koncepčních dokumentů je nutné plnit i konkrétní úkoly v jednotlivých částech vojenského umění. Tento článek volným způsobem navazuje na stať **O vztahu obrany a útoku v soudobých podmínkách**. Zamýšlím se v ní nad některými otázkami teorie útočné operace.

69

Jaké nové podmínky vznikly pro vedení útoku? **Možnosti vedení útoku budou nižší než v minulosti** v tom smyslu, že v důsledku úspěšného jednání o snížení počtů konvenčních zbraní v Evropě dojde k poklesu počtů útočných prostředků, jakými jsou tanky, bojová vozidla pěchoty. Dojde k omezení palébné síly vojsk snížením počtů dělostřelectva a letectva. Doposud není zřejmé, zda a jakým tempem budou pokračovat další odzbrojovací jednání, jež by vedla k novému omezení výzbroje. Značný pokles počtu útočných prostředků nebude možné vůbec anebo jen zčásti nahradit kvalitou nových zbraní. Po určitou dobu, což může trvat i poměrně dlouho, či trvale, zůstanou možnosti k vedení útoku podstatně nižší, než tomu bylo v minulosti. To je i jedním z cílů odzbrojovacích jednání.

66

Naproti tomu možnosti vedení obrany poměrně stouply, protože počty protitankových zbraní, které tvoří jeden z pilířů obrany, sníženy nebyly, ani nejsou prozatím omezeny. Obdobně je tomu i s prostředky minování a ženijního budování obrany. Zmenšení počtu zbraní v armádě vyvolalo potřebu měnit i organizační členění, některé svazky, útvary a jednotky zcela rozpustit, jiné přeorganizovat. Zhoršily se tím podmínky pro vytváření velkých uskupení vojsk potřebných k vedení útoku a plnění některých operačních úkolů. Tato skutečnost je zdůrazněna i zánikem vojenské části Varšavské smlouvy a nemožností vytvářet koaliční uskupení vojsk, jež především umožňovala útok. Tento stav spolu s doktrinárními principy obrany ČSFR si vynucuje novým způsobem řešit i problematiku útoku.

70

Pro úspěšné zahájení a vedení útoku je předpokladem splnění cílů obrany, která bude útoku předcházet. Bylo by jistě výhodné vyřešit všechny úkoly jen obranou, nepřekročit rámec obranného boje a operace. V závislosti na poměru sil pravděpodobného protivníka a vlastních vojsk je nutné předpokládat nejen vedení obrany, ale i útoku. Je možné se totiž domnívat, že jen protizteče a protiúder jako vyvrcholení obrany nemusí postačovat k úplnému zničení protivníka.

Útok na taktickém stupni není zpochybňován, domnívám se, že úloha taktického stupně při nedostatku sil a prostředků poroste ve všech druzích boje, útok nevyjímaje.

Vzhledem k charakteru území naší republiky si zaslouží větší pozornost jak v minulosti používaný útok v horských a zalesněných prostorech, v obtížně průchodném terénu i v zastavěném prostoru. Je nutné upustit od přílišné snahy, která byla uplatňována v minulosti, a tou je zpravidla obcházení tyto prostory. K aktuálním úkolům patří i zkoumání útoku s omezeným cílem, protiztečí a protiúderů, jako zvláštní útočné činnosti v podmínkách vedení obrany, a to tehdy, bude-li přijata mobilní (pohyblivá) obrana jako druh obrany. Větší pozornost si zaslouží útok z přímého dotyku všech organizačních stupňů, neboť v minulosti byl tento způsob přechodu do útoku podceněn.

Je žádoucí věnovat pozornost vedení útoku nejen organickými jednotkami, útvary a svazky, ale často k tomuto účelu vytvořenými uskupeními složenými z různorodých sil, působícími pod jednotným velením. Rozpracovat zásady diverzní a přepadové činnosti malými výtečně vycvičenými jednotkami. Tato činnost bude mít uplatnění nejen v útoku, ale i v obraně. To jsou jen některé úkoly, jež si zaslouží pozornost u uplatňování zásad útoku především u taktického stupně.

Jaká však bude potřeba a podmínky útoku u operačního stupně? Hlavní a rozhodující podmínkou bude, dle mého názoru, existence operačního svazu (armády, sboru s divizní nebo brigádní organizací), dále vznik takové situace ve válce, která si vyžádá plnit úkol útočnou operací.

Členění na operační svazy je v naší armádě předpokládáno. Je tedy nutné určit, o jakou operaci půjde, jak ji nazvat, stanovit její obsah, rozmach, charakteristické rysy, co převzít z doposud platného, ale v mnoha směrech překonaného předpisu Oper-1-1, co z dalšího rozvoje operačního umění v posledních letech.

Od roku 1968 až přibližně po rok 1987 (respektive do současnosti) vycházela v naší armádě příprava i procvičování útočných operací podle předpisu Oper-1-1 a upřesnění generálního štábu, jenž se opíral o poznatky či zkušenosti Sovětské armády. Tento řád nemůže z různých důvodů sloužit jako východisko pro vyhotovení teorie útočné operace, využití mají spíše zkušenosti z praxe operačních cvičení.

Od roku 1987 se setkáváme v dosti neucelené podobě s pojmem **protiútočná operace**, a to především na základě konzultace skupiny generálů a důstojníků v sovětských vojenských vysokých školách. Větší pozornost byla této operaci věnována zejména ve Vojenské akademii vypracováním materiálů potřebných k výuce operačního umění. Na stránkách **Vojenské mysli** se autoři touto operací zabývali v číslech 5-6, 9-10/1989.

Názory na tuto operaci byly velmi různorodé, nedošlo k jejich ujednacení ani na stránkách Vojenské mysli, či zakotvení jejích principů v řádech a předpisech. Při operačních velitelsko-štabních cvičeních nebyla protiútočná operace procvičována, neboť ničení protivníka, který pronikl na území státu, bylo předpokládáno vedenými protiúderem. K rozpracování zásad přípravy a vedení protiútočné operace

nedošlo i proto, že středem pozornosti byly nové názory na vedení obrany a jako obvykle se čekalo, že teorie této operace bude převzata od Sovětské armády.

Za přínos je však nutné považovat přiblížení se skutečnosti ukazatelů rozmachu této operace ve srovnání s útočnou operací - viz tabulku.

Protiútočná operace byla chápána jako **zvláštní druh útočné operace**, jež měla být vedena za zvláštních podmínek. Vyznačovala se především přechodem vojsk z obrany do útoku a vedením útoku proti útočícímu protivníkovi, proto také název protiútočná operace. Šlo především o frontovou operaci, kterou se front podílel na protiútočce v rámci válčiště, výjimečně mohla být vedena i samostatně.

Myslím, že tvůrci nového operačního předpisu si budou muset nutně položit otázku, do jakého vzájemného vztahu dát útočnou a protiútočnou operaci, neboť jejich dosavadní souvislosti byly politickým a z něho vycházejícím vojenským vývojem překonány.

Jsem toho názoru, že je nezbytné ustoupit od **pojmu protiútočné operace, dále používat a především rozpracovat teorii útočné operace.**

Při tomto svém názoru vycházím z následujících skutečností. Základními druhy bojové činnosti zůstanou obrana a útok. Doposud nevznikly podmínky pro to, aby útok byl nahrazen nějakou jinou činností, např. protiútočnou. Tento fakt je zcela zřejmý. Taktický stupeň vede boj, to znamená obranu (obránný boj) a útok (útočný boj). Tak jako je obrana na taktickém stupni součástí obranné operace a vytváří předpoklady pro splnění úkolů obranné operace, musí být obdobně útok na taktickém stupni součástí a předpokladem splnění úkolů útočné operace operačního stupně. Souvislost jednotlivých částí vojenského umění musí být zřejmá i ve

Tabulka

Ukazatel	Rozmach armádní operace	
	útočné	protiútočné
Šířka útočného pásma	80 - 100 i více km	60 - 80 km
Hloubka operace z toho:	250 - 300 i více km	120 - 150 km
- BÚ	do 150 km	60 - 70 km
- DÚ	100 - 150 km	60 - 80 km
Tempo útoku	40 - 50 km/24 hod.	15 - 20 km/24 hod.
Doba trvání operace, z toho splnění:	6 - 7 i více dnů	6 - 8 dnů
- BÚ	do 3 dnů	3 - 4 dny
- DÚ	3 - 4 i více dnů	3 - 4 dny

formách bojové činnosti, které na sebe navazují. Obrana u taktického - obranné operace u operačního stupně. Útok u taktického - útočná operace u operačního stupně. Nikoli protiútočná operace. Tento pojem nemá návaznost na činnost taktického stupně. Stejná závislost však platí i opačně od operačního umění k taktice. "Protiútočná činnost" operačního stupně nemá analogii u taktického stupně v "protiútočné činnosti" svazků, útvarů a jednotek.

Útočná operace bude vedena po obranné operaci, nebude to jev zvláštní nebo dokonce jedinečný, ale samozřejmý (budou-li pro to podmínky), lze říci, že naopak pravidelný a obecný. Tak je předpokládán možný průběh války. To, co bylo dříve považováno za zvláštní případ, bude v nových podmínkách stálé, základní a samozřejmé.

Myslím, že je nutné upustit od představy, že by útočná (protiútočná) operace byla vedena v rámci frontu (frontu koaličního složení) tak, jak tomu bylo v minulosti, nebo byla součástí protiútoků vedeného na válčiči. **Tento charakteristický znak protiútočné operace mizí.**

Zcela zvláštní situace by nastala, kdyby po ukončení obranné operace došlo k operační přestávce ve vedení bojové činnosti, což nelze v nových podmínkách zcela vyloučit. Obě strany by přešly do delší či kratší dobu trvající obrany. V tomto případě by **protiútočná operace, tak jak byla chápána dříve, zcela ztratila smysl.**

Je ještě **jeden vážný důvod** pro používání pojmu **útočná**, nikoli protiútočná operace. Tím je potřeba vedení operačních cvičení. Chceme-li procvičovat obranu v operačním měřítku, je nutné proti takové obraně vést útočnou operaci. Bylo by nemyslitelné, aby případný protivník (v tomto případě stejně představovaný vlastními vojsky) zahájil útok protiútočnou operací. I pro tento případ musí být vyhotovena **teorie útočné operace.**

Ke zvážení všech skutečností je žádoucí zjistit, jak podobný problém řeší v jiných armádách.

Bude-li zapotřebí přesto specifikovat zvláštnosti útočné operace, která by následovala po obranné operaci, je vhodnější používat spíše názvu **první útočná operace**, udržet tak logickou posloupnost názvů a činností vojsk.

Podmínky, za nichž může dojít k útočné operaci, si zaslouží hlubší pozornost. K vnějším podmínkám působícím na ozbrojené síly patří především celkový stav ve společnosti vzniklý po zahájení války, vůle a rozhodnost politického vedení státu pokračovat ve válce a vést útočnou činnost, ekonomické, lidské a materiální možnosti, schopnost jejich převedení pro potřeby války. Podstatný vliv může mít i mezinárodní situace, především vztah bezprostředních sousedních států k válce a jejich konkrétní postoje k válčícím stranám, podpora obránce nebo útočníka. Tyto podmínky si však vyžadují zvláštní zkoumání.

Z hlediska vojenského bude základní podmínkou uskutečnění útočné operace alespoň vyrovnání poměrů sil a prostředků operačního stupně, vytvoření převahy na směrech úderů, což by umožnilo přechod do útoku a jeho úspěšné vedení.

Významnou skutečností, která ovlivní zahájení útočné operace, bude především situace, a stav vojsk. Vojska obou válčících stran mohou utrpět v závislosti na urputnosti bojů a délce jejich trvání značné ztráty. Podle současných názorů mohou

denní ztráty divizí ve válce vedené konvenčními zbraněmi dosahovat u tanků 11 až 12 %, BVP 8 až 10 %, OT 6 až 7 %, u automobilů 4 až 5 %. Ztráty osob mohou dosáhnout až 10 % denně. To znamená, že některé svazky mohou být během 5 až 6 dnů na hranici bojeschopnosti. Tyto skutečnosti, vzhledem k mezinárodně stanoveným limitům počtů zbraní, omezené případně chybějící výrobě některých jejich typů, omezeným počtům záloh, mohou vážně ovlivnit základní podmínku pro zahájení útoku, kterou je soustředění potřebného množství sil a prostředků.

Významnou podmínkou, jež ovlivní zahájení útočné operace, bude především situace, stav tankových a mechanických svazků, jejich zasazení do obranné operace, bojeschopnost a současně vytvoření doposud nezasazených svazků tohoto typu s možností jejich soustředění i použití k útoku. Obdobného významu dosáhne možnost soustředit, použít dělostřelectvo a letectvo k palebnému ničení protivníka.

Lze předpokládat, že útočná operace bude vedena za podmínek použití pouze konvenčních zbraní.

Konkrétní vliv na přípravu, zahájení a vedení útočné činnosti budou mít podmínky, v nichž proběhne a bude zakončena obranná operace. Už v průběhu obranné operace musí být podmínky k přechodu do útoku rozhodováním velitelů vytvářeny, což bude složitý úkol. Protivník, který volí dobu, místo a způsob zahájení útoku, může v závislosti na cíli, s nímž povede válku, a rozhodností opatření podnikaných vůči němu, dosáhnout různé velkého úspěchu. Například pronikne na území našeho státu na jednom nebo několika směrech, které budou vymezeny terénními podmínkami a nutností soustředit síly i prostředky k dosažení úspěchu, nebo může obsadit i rozsáhlejší území a vytvořit poměrně širokou frontu. Přitom nelze vyloučit, že na území obsazeném protivníkem zůstanou obklíčena ve městech, obtížně průchodném terénu nesterpně velká uskupení úporně se bránících vojsk poutající jeho síly.

Fronta, na níž by byl veden boj, může být nesouvislá v důsledku dynamické činnosti se vzájemným hlubokým vklíněním vojsk. Nelze však vyloučit, zejména v případě včasného zahájení příprav k odražení útoku protivníka a vybudování obranných pásem, vytvoření stabilní fronty.

Podmínky, v nichž může být zahájena útočná operace, mohou být významně poznamenány i činností vojsk v rozsáhlých průmyslových prostorech s chemickou výrobou, sklady chemických látek, roční dobou a dalšími vlivy.

Významnou skutečností, která ovlivní vedení útočné operace, bude, zda operační svaz povede operaci samostatně ke zničení protivníka, který pronikl na naše území na jednom vymezeném směru nebo bude mít útočící sousedy (sousedě).

Útočnou operaci je možné definovat jako souhrn bojů, úderů a manévřů sladěných, vzájemně spjatých do cíle, úkolů, místa, doby, vedených současně či postupně podle jednotného zámyslu (plánu) k řešení operačních nebo operačně taktických úkolů v určeném prostoru ve stanovené době.

Cíl útočné operace představuje konečný výsledek, jehož má být útokem vojsk dosaženo. Obecně spočívá ve zničení protivníka a ovládnutí území. Stanovení konkrétního cíle útočné operace je obtížným a odpovědným úkolem. Operačnímu

svazu ho stanoví nadřízený velitel; bude ovlivněn bojovými možnostmi vlastních vojsk i protivníka, situací vzniklou v obranné operaci a vojensko-politickými požadavky. Konečným cílem musí být obnovení svrchovanosti na vlastním území a vyjít vojsk na čáru státní hranice.

Domnívám se, že v závislosti na situaci i možnostech vojsk může být někdy cílem operace způsobení rozhodných ztrát protivníkovi, znovuovládnutí alespoň části území a vytvoření výhodných podmínek pro pokračování války.

V útočné operaci budou vojska plnit operační úkoly, z nichž nejdůležitějšími mohou být přechod do útočné operace, průlom obranných čar, obklíčení a zničení protivníka, násilný přechod vodních překážek, ovládnutí důležitých prostorů, objektů a čar. Pro plnění těchto úkolů bude charakteristický takový způsob použití vojsk, který bude sladěn jednotným zámyslem a plánem. Operační úkoly mohou být plněny postupně i současně.

Útočná operace bude charakterizována ukazateli, které ve svém souhrnu tvoří **rozmach operace**; jsou to **šířka útočného pásma, hloubka operace, tempo útoku a doba jejího trvání.** Rozmach bude ovlivněn cílem útočné operace, operačním složením, posílením a podporou vojsk operačního svazu i protivníka, výsledkem obranné operace, charakterem terénu, povětrnostními podmínkami a úrovní všestranného zabezpečení operace. Operačnímu svazu ho stanovuje nadřízený velitel v bojovém úkolu. Určení rozmachu předem jako operační normy je v nových podmínkách vzhledem k závislosti na výsledku obranné operace značně obtížné. Proto bude nutné znát podmínky, které rozmach vymezují obecně.

● **Šířka útočného pásma** bude ovlivněna:

- počtem vševojskových svazků a dalších vojsk, které se operace zúčastní,
- potřebou soustředění sil a prostředků k dosažení převahy nad protivníkem,
- rozptýlením bojových sestav a operační sestavy operačního svazu k dosažení ochrany před palbami i údery protivníka, umožněním účinné palby, úderů a manévrů vlastních vojsk,
- kapacitou terénních směrů vhodných pro útok.

Při útočné operaci se šířka útočného pásma v závislosti na uvedených skutečnostech může měnit.

Operačně taktickou (taktickou) kalkulační jednotkou ke stanovení šířky útočného pásma je v současnosti mechanizovaná (tanková) divize útočící v pásmu o šířce 10 až 15 km. V závislosti na operačním složení, posílení a podpoře může operační svaz o 2 až 3 mechanizovaných (tankových) divizích útočit na šířce 30 až 50 km, přičemž pásmo, v němž povedou bojovou činnost všechna vojska operačního svazu, může být v závislosti na počtu divizí širší. V případě vytvoření operačního svazu typu armádního sboru s brigádní organizací bude žádoucí přizpůsobit propočty této skutečnosti.

● **Hloubka operace** bude záviset na:

- vzdálenosti, kterou musí vojska překonat k dosažení státní hranice nebo ovládnutí důležitého prostoru, čáry,
- množství sil a prostředků, které budou plnit úkol,
- hloubce důležitých uskupení a rozmístění objektů ničeného protivníka,

- charakteru terénu.

● **Tempo útoku** ovlivní:

- složení, bojeschopnost uskupení protivníka, způsob vedení bojové činnosti tímto uskupením,
- složení a bojeschopnost vlastních vojsk,
- terén, v němž bude veden útok, denní a roční doba.

To bude při útočné operaci proměnlivé. Ve srovnání s minulostí je nutné počítat s nižším tempem útoku (došlo ke zmenšení možností ničit protivníka a snížení počtu zbraní vhodných pro útok). Naopak možnosti vedení obrany nebyly omezeny a zřejmě dále rostou. Hlavním nositelem tempa útoku budou mechanizované a tankové svazky, které by mohly dosahovat průměrného tempa útoku 15 až 20 km za 24 hodin. Předpokládám, že by bylo vhodné, aby tato norma byla podrobena důkladnému rozboru.

● **Doba trvání útočné operace** bude výslednou veličinou vycházející především z hloubky operace, tempa útoku. Může dosahovat několika dnů.

Vzhledem k uvedeným skutečnostem může být operačnímu svazu ke splnění cíle operace stanoven bojový úkol buď **na celou útočnou operaci**, anebo jej lze **rozdělit na dílčí části**.

Úkol, který bude možné splnit během 2 až 3 dnů jako **konečný úkol**, nebude nutné členit. Obsahem může být zničení určitého uskupení protivníka, ovládnout území a vyjít na státní hranici.

Myslím, že rozdělit celkový úkol na dílčí části bude nutné v případě potřeby postupného ničení velkého (více menších) uskupení protivníka, ovládnutí několika důležitých prostorů, objektů a čar, potřeby sladování činnosti vojsk za útoku, který může trvat více než 2 až 3 dny a kde nelze jednoznačně předvídat jeho průběh apod. Tehdy je zapotřebí stanovit operačnímu svazu např. **blížeší a konečný úkol**.

Obsahem blížešího úkolu (BÚ) může být zničení určeného uskupení protivníka, ovládnutí části území, které obsadil, a vytvořit podmínky k dalšímu rozvíjení útoku.

Při konečném úkolu (KÚ) vojska ukončí zničení protivníka, osvobodí zbývající část území a vyjdou na státní hranici.

Jsem názoru, přejít od používání **dalšího úkolu (DÚ)** v útočné operaci svazu, tak jak byl znám v minulosti, kdy jeho splnění vyjadřovalo především vytvoření podmínek pro **další pokračování útoku**, k novému výrazu **konečný úkol**. Tento název lépe vystihuje skutečnost **ukončení** důležitého období činnosti operačního svazu (tj. útoku, jímž má být dosaženo opětového ovládnutí území, jeho **konečného** osvobození a **ukončení** útoku nebo války).

Uvedené názory jen naznačují některé problémy teorie útočné operace, mohou posloužit tvůrcům nových operačních zásad anebo jako námět k diskusi ve Vojenské mysli.

NÁZORY NA PŘIKRYTÍ STÁTNÍ HRANICE

V uplynulém období byla oprávněně značná pozornost věnována počátečnímu období války, tzn. způsobům zahájení války a odrážení útoku agresora. Tyto otázky neztrácejí na své důležitosti ani v současné době, po schválení vojenské doktríny ČSFR a formování vojenskostrategické koncepce obrany našeho státu. Pochopitelně, na základě přijatých zásad ve vojenské doktríně, se nutně musí změnit i názory na řešení problematiky počátku ozbrojeného konfliktu. V plném rozsahu se tyto změny odrazí také v současném chápání přikrytí státní hranice (PSH).

Po přijetí obranné doktríny členských států bývalé Varšavské smlouvy v roce 1987 až do minulého roku bylo PSH chápáno jako zaujetí obrany v zabezpečovacím pásmu a na hlavním pásmu obrany vyčleněnými silami divizí prvních sledů, dalšími silami, prostředky v součinnosti PS. Jejich cílem bylo zamezit překvapivému napadení protivníkem, odrazit (nebo zpomalit) jeho vzdušný a pozemní útok, zabránit mu proniknout do větší hloubky našeho státního území, tím vytvořit podmínky hlavním silám armád prvního sledu ke zmobilizování a zaujetí operační sestavy. Po praktickém zániku Varšavské smlouvy, schválení vojenské doktríny ČSFR Federálním shromážděním došlo zejména k těmto změnám, které podstatně ovlivní řešení otázek PSH:

- spolehlivou obranu našeho státu je nutné zabezpečit jedine vlastními silami,
- ČSFR nemá konkrétního protivníka,
- při ohrožení našeho státu se počítá s postupným narůstáním politického napětí, které může v konečné fázi přejít do krizové situace; tzv. že pravděpodobnost nenadálého napadení bude malá,
- předpokládá se ústřední použití ozbrojených sil na kterékoli části území ČSFR,
- ozbrojené síly ČSFR musí být schopny bránit území státu ze všech možných směrů,
- obrana státu bude řešena na základě obrany jednotlivých operačních "zón" - západní, střední a východní,
- probíhá (bude ještě pravděpodobně) reorganizace ochrany státní hranice v mírové době.

Na řešení celé problematiky PSH budou mít rovněž významný vliv možné varianty ohrožení ČSFR. Na základě zhodnocení mezinárodně politických podmínek v současnosti i v nejbližší budoucnosti se dospělo k názoru, že k ohrožení našeho státu může dojít v případě zahájení:

- ▲ lokálního ozbrojeného konfliktu,

▲ světového, popř. evropského ozbrojeného konfliktu,

▲ bez ozbrojeného konfliktu.

Přitom je lokální ozbrojený konflikt považován za nejpravděpodobnější.

K těmto předpokládaným možným způsobům ohrožení ČSFR a uvedeným změnám v koncepci obrany můžeme vymezit i různé varianty organizace a provádění PSH, které budou (na rozdíl od minulosti) pravděpodobně tyto:

1. V případě hrozby vzniku lokálního ozbrojeného konfliktu v některé operační zóně ČSFR bude nutné vytvořit podmínky ke zmobilizování, rozvinování ozbrojených sil a vytvoření operační sestavy v ohrožené zóně. Půjde tedy o "klasické" PSH, jak jsme znali v nedávné minulosti, se zaujetím obrany vyčleněnými vojsky na státní hranici. Pochopitelně bude mít tato možnost PSH několik odlišností.

PSH v tomto případě můžeme tedy definovat jako souhrn opatření, která jsou ukončena zaujetím obrany předurčenými jednotkami a útvary na státní hranici nebo v její těsné blízkosti, zejména na předpokládaných směrech útoku (nebo pronikání) protivníka. Vzhledem k tomu, že v době míru je možné k plnění těchto úkolů udržovat jen menší část vojsk, je proto nutné tyto jednotky a útvary předurčit k PSH předem.

Příprava a uskutečnění PSH bude vycházet z celkového zámyslu obrany příslušné zóny, tzn. ze zámyslu a jednotlivých možných variant obrany na daném směru. V tomto případě se tedy bude jednat o první operační úkol v obranné operaci na začátku ozbrojeného konfliktu. Jeho cílem bude především:

- zabránit pronikání průzkumným a diverzním skupinám protivníka,
- při přechodu protivníka do útoku ho přinutit (správným plněním obranných úkolů) k předčasnému rozvinování, způsobovat mu ztráty, zpomalovat jeho postup, bránit mu v proniknutí do větší hloubky našeho státního území, udržet výhodné čáry a důležité objekty,
- získat čas potřebný k mobilizaci vojsk, přísunu svazků z jiných operačních zón a k zaujetí operační sestavy k obranné operaci.

Na základě stanovených cílů mohou tak vojska vyčleněná do PSH plnit především následující úkoly:

- ničit pronikající průzkumné orgány a diverzní skupiny protivníka,
- včas odhalovat (zjišťovat) bezprostřední přípravy k zahájení útoku protivníka, vést průzkum,
- zastavit a odrazit předsunuté odřady protivníka,
- odrážet údery pozemních i vzdušných sil protivníka, maximálně zpomalovat jeho postup,
- ničit taktické výsadky protivníka již za letu,
- úporně držet, bránit důležité objekty a výhodné čáry.

Při plánování a organizaci bude nezbytné brát v úvahu vojenskogeografické podmínky příhraničního pásma, charakter SH, zvláště kapacity jednotlivých směrů a přechodů přes SH. V západní operační zóně bude mít zvláštní význam především příkrytí SH se SRN o celkové délce 815 km s 60 až 80 přechody, které budou vyžadovat síly 11 až 15 praporů do PSH. Po jednotlivých operačních směrech bude, podle mého názoru, nutné směr Norimberk, Praha příkrytí silou celkem do tří pluků, směr Drážďany, Praha silou do dvou pluků. Ve střední operační zóně bude směr Ostrava, Brno vyžadovat do PSH celkové síly do tří pluků. Ve východní operační zóně můžeme SH rozdělit na tři úseky - severní, východní a jižní. Severní úsek má hlavní přechody zejména na směrech Żywiec, Żilina; Nowy Targ, Martin a Krynica, Kežmarok. Tyto úzké směry bude potřebné příkrytí silami v celkové hodnotě nejméně jednoho

pluku. Východní úsek, zahrnující SH se SSSR a částečně i s Maďarskem, se vyznačuje úzkými údolními tahy, které neumožňují hromadné (větší) nasazení sil a prostředků. K jeho přikrytí bude nutné vyčlenit síly (až dvou pluků) zejména v úseku Ruská, Krčava. Jižní úsek zahrnuje SH s Maďarskem s nejdůležitějším operačním směrem Budapešť, Bratislava, Brno. Vzhledem k současné politické situaci ve východní Evropě a na Balkáně je nutné PSH na jižním úseku věnovat zvláštní pozornost, vyčlenit k tomu značné síly, zejména na směry Kisvarda, Košice a Šalgotarian, Nitra (nejméně v hodnotě po dvou až třech plucích na každý směr).

Složení vyčleněných sil a prostředků i jejich celková hodnota musí odpovídat zejména zámyslu obranné operace, kapacitě jednotlivých operačních směrů, pravděpodobnému zámyslu protivníka i charakteru terénu. Proto na jednotlivých směrech, úsecích budou mít vyčleněné síly a prostředky různou sílu, sestavu i úkoly. Nejčastěji to asi budou mr a mpr (výjimečně mp) vyčleňované z útvarů a svazků pozemního vojska (vojska územní obrany v této době nebudou pravděpodobně ještě doplněna). Jejich opěrné body, obranné rajóny (úseky) mohou tvořit základ zabezpečovacího pásma i první pásmo obrany. Není však vyloučeno, že budou širší a po zaujetí obrany hlavními silami se přeskupí podle zámyslu obranné operace do obranných pásem svých svazků.

Závažným problémem při přípravě pásma PSH bude způsob jeho uspořádání a budování. To bude vyžadovat především vytvoření podmínek pro jeho rychlé zaujetí, vytvoření systému paleb, účinné vedení obranného boje i uskutečnění manévru. Tyto požadavky budou i nadále klást nároky na provádění některých opatření již v míru, a to jak v oblasti ženíjního budování pásma PSH (včetně využití stálých opevnění), tak i v oblasti přípravy veliteli a vojsk.

Časově je možné PSH v této variantě vymezit okamžikem zahájení zaujímání pásma PSH vyčleňovanými silami a prostředky až po zaujetí operační sestavy svazky prvního sledu. Potom už nebude opodstatněné hovořit o PSH, ale o obranné operaci.

Celkově je možné, podle mého názoru, vyvodit dílčí závěr, že PSH určité operační zóny, při hrozbě lokálního konfliktu, budou uskutečňovat síly pozemního vojska, které jsou rozmístěny v dané zóně. Z toho vyplývá, že PSH v této první variantě bude mít mnoho společných rysů s tím, jak bylo chápáno v nedávné minulosti.

2. V případě hrozby lokálního ozbrojeného konfliktu v určité operační zóně (na určitém směru) **bude třeba uskutečnit PSH také v úsecích státní hranice** (proti jinému sousednímu státu), **kde se sice nepředpokládá rozhodné, aktivní působení protivníka** (útok jeho pozemních sil), ale jsou možné a pravděpodobné jeho některé jiné formy činnosti, např. působení průzkumných a diverzních skupin, přelety letectvem apod. Nepůjde tedy jen o časově omezenou činnost vyčleněných sil a prostředků v pásmu PSH do zaujetí operační sestavy hlavními silami svazků prvního sledu k vedení obranné operace. Určená vojska budou rovněž zaujímat obranu na SH nebo v její blízkosti, ale vzhledem k nepravděpodobnosti přímého útoku protivníka se oproti první variantě počítá s tím, že opěrné body rot i obranné rajóny praporů budou širší, ale jejich ženíjní budování se nebude uskutečňovat v tak rozsáhlé míře.

Jestliže však nastane případ, že v rámci celkové koncepce obrany státu odejdou pozemní vojska rozmístěná v dané operační zóně k obraně jiné zóny na ohrožený směr, bude nutné převzít PSH vojsky územní obrany, která by měla být do té doby zmobilizována a doplněna. Celkově PSH v této variantě bude mnohem rozmanitější a pravděpodobně také časově mnohem delší.

3. V případě ohrožení státu bez vzniku ozbrojeného konfliktu bude zapotřebí uskutečnit PSH v určitých úsecích s cílem zabránit narušování SH. K těmto možnostem může dojít v případě vzniku konfliktu uvnitř některého sousedního státu (občanské války), nebo u lokálního konfliktu mezi dvěma (více) našimi sousedními státy. Takovéto PSH může sloužit i k zabránění pronikání teroristů, nežádoucích uprchlíků apod. Nepůjde tedy o "klasickou formu" PSH se zaujetím obrany a jako součást obranné operace na zahájení ozbrojeného konfliktu. Bude to především souhrn opatření organizovaných podle zvláštního plánu k zabránění pronikání nežádoucích "živlů a elementů" přes SH - zabránění jejímu narušování. Jinými slovy, jde o "uzavření hranice". Podílet se na ní budou zejména síly a prostředky vyčleněné z pozemního vojska (i vojska územní obrany - pokud budou doplněna) v těsné součinnosti s územními orgány, celními orgány apod. Své úkoly nebudou plnit "klasickou" obranou organizovanou v opěrných bodech a obranných rajónech, ale zejména zaujímáním clon k přehrazení důležitých směrů, přehrazováním komunikací, hlídkováním, vybudováním zátarasů apod.

Celkový počet vyčleněných sil a prostředků může být velmi rozdílný podle potřeby, která nastane. Rovněž doba trvání PSH může být různá: od několika dnů až po měsíce. Vojska by měla být zásadně ze svazků rozmístěných v dané operační zóně.

PSH ani v současné době neztratilo na své důležitosti. Vzhledem k novým skutečnostem se stává mnohem rozmanitější, pravděpodobně také bude plnit více úkolů, než jak se předpokládalo v minulosti.

Podplukovník Ing. Luděk H o d b o d'

MANÉVROVÁ OBRANA

Obrana se stejně jako útok v průběhu doby vyvíjela. Zejména vlivem vývoje prostředků ozbrojeného zápasu rostly požadavky na její organizaci, měnily se i formy a způsoby jejího vedení. Při vedení obrany kromě odolnosti hraje důležitou roli její aktivnost, která se projevovala v minulosti především uskutečňováním protiztečí a protiúderů. V některých případech je ale nutné vést takový druh obrany, kde rozhodující roli nehraje její "pozičnost" (tj. **úporné držení** čar a prostorů), ale "manévrovost" (tj. **postupné bránění** výhodných čar).

Do konce 19. století při vedení obrany převládala manévrová činnost nad poziční. Počátkem 20. století, tj. po zavedení vysoce účinných palných zbraní se poměr těchto základních činností změnil, což se projevilo zejména v první světové válce. K další změně poměru poziční a manévrové činnosti došlo opět v průběhu druhé světové války, kdy se kromě poziční obrany začala v širším měřítku používat i obrana manévrová.

Pojem **manévrová obrana** (MO) se v armádách rozpuštěné Varšavské smlouvy přestal používat v 60. letech po vydání Sovětské vojenské encyklopedie (v jejíž jedné části bylo kategoricky a bez zdůvodnění uvedeno, že v poválečném období v důsledku zvýšení palebné síly pozemních vojsk, jejich motorizace a zavedení jaderných zbraní odpadla účelnost dělení obrany na manévrovou a poziční), zatímco v armádách západních států manévrová obrana zůstala, byť pod různými pojmy (mobilní, pohyblivá, manévrová) zachována a byla dále teoreticky rozpracovávána a v činnosti vojsk prakticky procvičována.

Zkušenosti vojsk z poválečného období i současná situace a úkoly ČSA podle mého názoru vyžadují rozhodnou změnu našeho vztahu k manévrové obraně. Současné zkušenosti vojsk potvrzují, že organizace a především úspěšné vedení manévrové obrany vyžadují od vojsk, velitelů a štábů kromě odvahy k jejímu vedení i vysokou úroveň odborné připravenosti, kterou je ale nutné získat ještě v mírové době. Proto bych chtěl tímto článkem přispět k vyvolání diskuse o místě a úloze manévrové obrany při zabezpečování o brany našeho státu (ustanovení o manévrové obraně byla i v čs. Bojovém řádu pěchoty, Pěch-II-2, vydaném v roce 1951).

Manévrová obrana je druhem obrany, v němž manévr je jedním z hlavních prostředků splnění bojového úkolu (z tohoto hlediska ji nelze ztotožňovat např. s uskutečňováním manévru v průběhu obranného boje). Je zákonitým jevem, používaným stejně jako jiné druhy obranných činností a současně velmi složitým druhem bojové činnosti, vyžadujícím od velitelů iniciativu, schopnost rychle a hluboce hodnotit situaci, přesně stanovovat úkoly, organizovat součinnost, dovedně manévrovat silami a prostředky, pevně velet vojskům.

V soudobých podmínkách může být manévrová obrana stejně obvyklým jevem jako poziční, podobně jako přechod od jednoho druhu obrany ke druhému. V počátečním období střetnutí dvou stran, zvláště při nečekaném napadení, má iniciativu vždy útočník, a proto je pro obránce velmi obtížné dosáhnout rozhodných cílů. Z tohoto důvodu je už **při plánování obrany nezbytné předvídat odrazení a zničení protivníka nejen úpornou obranou na zaujaté čáře, ale i vedením manévrové činnosti na postupně bráněných čarách. Na některých směrech v situaci hrozící značnými ztrátami při vedení poziční obrany (např. vzhledem ke značné převaze protivníka) může být účelnější využití manévrové obrany už od samého začátku vedení obranného boje (až do určitého, výhodnějšího okamžiku). Vedení manévrové obrany může být účelné také při vlastních odkrytých bocích apod.**

Cílem činnosti při vedení manévrové obrany (MO) je především získat čas, způsobit útočícímu protivníkovi ztráty a zachovat vlastní síly a prostředky k odrazení úderu protivníka i za cenu ztráty určité části vlastního území. Jinými slovy - v závislosti na úkolu, vlastních silách a prostředcích i charakteru terénu může být při značné převaze protivníka účelnější získat čas pro přísun záloh, pro budování dalších obranných čar v hloubce, pro manévr silami a prostředky ap., přitom maximálním využitím palebných a manévrových možností způsobit protivníkovi ztráty, zabránit značným vlastním ztrátám, uchovat si určitou volnost činnosti a možnost postupně převzít iniciativu(za

cenu ztráty části území), **než úporně bránit zaujatá postavení a riskovat zničení vlastních vojsk v dotyku s protivníkem ještě před dokončením zmobilizování nebo přísunem záloh na bojiště.**

Podstatou manévrové obrany je vedení postupných obranných bojů na dříve připravených čarách (postaveních) sladěných s vedením překvapivých a krátkých (z hlediska hloubky provedení) protiztečí. Přitom jednotlivé čáry k vedení manévrové obrany jsou připravovány za přirozenými protitankovými překážkami zpravidla v takové vzdálenosti, aby protivník po ovládnutí jedné z nich byl nucen měnit palebná postavení **minometů** a znovu organizovat útok k ovládnutí následující obranné čáry. K zesílení obrany a k zabezpečení organizovaného odchodu jednotek se zřizují zátarasy a v mezerách mezi čarami **léčky**. Počet čar v pásmu obrany a doba vedení obranného boje na nich závisí na charakteru terénu, zejména na vlastních silách a čase, které jsou k dispozici pro zadržení protivníka. Na poslední (konečné) čáře manévrové obrany přechází obránce všemi silami do poziční obrany.

Uspořádání manévrové obrany zahrnuje především dříve připravené a do hloubky členěné obranné čáry tvořené praporemi obrannými rajóny (rotními opěrnými body), příkryvajícími nejdůležitější směry.

Pro vedení manévrové obrany se v letech druhé světové války určovaly:

- **útvary a svazky** - šířka pásma (zpravidla stejná jako při poziční obraně),
 - konečná čára (tj. v podstatě hloubka MO),
 - doba vedení manévrové obrany,
- **jednotkám** (útvary) - základní a mezilehlé obranné čáry.

Přitom počet základních a mezilehlých obranných čar, mezery mezi nimi a doba udržení každé z nich závisely na síle, složení, pohyblivosti, aktivitě protivníka a celkové době vedení MO.

Vzdálenost **základních obranných čar** se určovala tak, aby na každé z nich byl protivník nucen měnit palebná postavení dělostřelectva a nově organizovat útok. Spolu s tím se brala v úvahu možnost zaujmout vlastními silami současně **dvě čáry** i vytvořit podmínky pro podporu vojsk bránících první čáru protiztečemi vojsk zaujímajících druhou čáru - při obraně svazků tomuto požadavku odpovídala vzdálenost základních obranných čar 6 až 8 km.

Jestliže terén takovouto vzdálenost neumožňoval a musela být větší, pak se mezi základními čarami připravovaly **mezilehlé čáry** (postavení) nebo vytvářely **léčky**.

Obranné čáry se volily zpravidla za přírodními překážkami, značně ztěžujícími činnost protivníka (zejména jeho tanků) a současně umožňujícími vedení soustředěné palby. Týl bránících se vojsk měl být podle možností kryt před pozorováním protivníka a měl umožňovat uskutečnění skrytého manévru zálohami a vyvedení vojsk na následující obrannou čáru.

Hlavní úsilí se v MO soustřeďovalo na nejdůležitější směry. **Pluk** organizoval a vedl MO současně **na dvou čarách**. **Prapor** se bránil **na jedné čáře**, na které zaujímal tzv. **uzel obrany** (zahrnoval větší část opěrných bodů rot, zálohu a palebná postavení palebných prostředků praporu), přičemž mezery mezi uzly obrany musely být postřelovány kulometnými, minometnými a dělostřeleckými palbami.

Úkolem praporu bylo donutit útočícího protivníka, aby rozvinul své síly a ztratil čas organizováním útoku a překonáváním zátarasů pod palbou - po jeho splnění **bez čekání na všeobecný útok protivníka** na signál velitele pluku postupně opouštěl zaujatý uzel obrany a odcházel přes druhou čáru (mezerami mezi na ní bránícími se jednotkami) do hloubky, kde organizoval obranu na další čáře. Odcházející prapor kryly vyčleněné jednotky, jeho odchod

byl navíc zabezpečován palbami děl, minometů a jednotek z druhé čáry. Odchod byl koordinován se sousedy tak, aby nebyly předčasně odkryty jeho boky.

Z uvedeného vyplývá, že **bojovou sestavu** při vedení MO je účelné členit do **dvou sledů** přibližně stejné síly. Kromě toho musí být v uspořádání bojové sestavy (kromě dělostřelectva, uskupení prostředků PVO a POZ):

- jednotky přikrytí (vydělované dočasně z každého sledu),
- zálohy (vševojsková, protivýsadková, protitanková).

Důležitým požadavkem je zabezpečení vysoké samostatnosti každé jednotky (útvary), k čemuž je nutné většinu sil a prostředků s předstihem (včas) rozdělit. Proto také dělostřelectvo se používá především decentralizovaně (přiděluje se vševojskovým útvarům a svazkům).

Hloubka vedení MO může být 2 až 3krát větší než při vedení pozici obrany (v průměru dosahovala 20 až 30 km, v jednotlivých případech až 50 km). V podstatě ji nelze předem stanovovat a normovat, protože závisí na situaci, složení a převaze protivníka, úkolech i času, který je nutné při jejím vedení získat.

Při vedení MO na malou hloubku je možné a účelné kromě dvou sledů vedoucích boj na obranných čarách vyčleňovat i **třetí sled** (skupinu) s úkolem s předstihem zaujmout konečnou čáru vedení manévrové obrany a připravit se na ní k vedení **pozici obrany**.

Pro **organizaci boje** při manévrové obraně, probíhající v jinak obvyklé posloupnosti a se stejným obsahem jako při pozici obraně bude nejcharakterističtější to, že bude probíhat **ve velmi krátkých** časových lhůtách a že tudíž bude pro velitele a štáby značně náročnější, bude vyžadovat jejich dokonalou připravenost k provádění této činnosti.

Bojová činnost při **vedení manévrové obrany** mívala v minulosti zpravidla dvojí charakter:

- jako úsilí pouze donutit protivníka rozvinout se, ztratit čas na organizaci útoku, poté vyjít z prostoru vedeného úderu a zaujmout následující čáru,
- častěji se na každé obranné čáře vedly úporné boje (s cílem způsobit protivníkovi ztráty), potom pod příkrytím části sil, léček a protiztečí druhých sledů (záloh), palby dělostřelectva se hlavní síly odpoutávaly od protivníka a odcházely na následující čáru.

Na rozdíl od pozici obrany je při vedení MO udržení každé obranné čáry účelné **do okamžiku**, kdy hrozí prolomení obrany na ní a způsobení ztrát obránci, vedoucích ke ztrátě bojeschopnosti a tím v podstatě i ke ztrátě možnosti vést úspěšně MO. Proto obsahem vedení MO musí být **komplexní působení** na útočícího protivníka **před každou** postupně zaujímanou čarou, přímo na ní maximálně intenzivním využitím všech prostředků a způsobů ničení **do okamžiku zachovávacího možnost organizovaného odchodu** těchto sil na následující čáru při udržení jejich bojeschopnosti (za ideálních podmínek).

Pro vedení manévrové obrany platí stejně jako při pozici obraně důležitý požadavek - je nutné usilovat o způsobení **maximálních ztrát** protivníkovi - **nelze ztotožňovat vedení manévrové obrany se zdržujícími činnostmi při odchodu!**

Ničení protivníka se proto zahajuje na co největší vzdálenost a vlastní odchod je usku-tečňován na základě rozhodnutí nadřízeného až v případě nemožnosti zabránit útoku protivníka bez vzniku značných vlastních ztrát. **Zvláštní účinek v období odchodu z jedné čáry na následující má široké použití léček.**

Vzhledem ke své převaze může protivník při vedení vlastní palebné přípravy zteče způsobit obránci značné ztráty. Přesto nesmí bránící se vojska dovolit protivníkovi okamžitě

využit výsledků palebných úderů, musí odrazit jeho zteč a způsobit mu ztráty. V takovéto situaci je velmi důležité včas a správně odhalit zámysl protivníka - např. zda usiluje zesílit úder zasazením dalších sil, nebo chce obejít bráněné postavení apod. V takovém případě je nutné na protivníka vést palebné údery, případně uskutečnit manévr částí sil a prostředků, zpravidla k zaujetí výhodných čar nebo i k vedení dílčích protiztečí.

Teprve až v případě nemožnosti zabránit činnosti protivníka, bez utrpění kritických ztrát vlastních vojsk, je potřebné zahájit organizovaný odchod z dané čáry, krytý aktivní činností k tomu vyčleněných sil a prostředků. Odchod z bráněné čáry do hloubky je nutné spolehlivě přikrývat také jednotkami zaujímajícími následující čáru (je zapotřebí zajistit rychlý průchod odcházejících sil bojovou sestavou vojsk na mezilehlé čáře a nedopustit proniknutí protivníka za zády odcházejících vojsk). Proto odcházející vojska nesmí dojít k této čáře dříve, než se na ní bránící se síly stačí připravit k její obraně.

Z uvedeného plyne, že při vedení manévrové obrany má zvláštní význam umění a schopnost jednotek a útvarů **rychle se opevnit** na nových čarách, protože vzhledem k vysoké mobilitě k nim může protivník proniknout ve velmi krátkých lhůtách.

Specifickým problémem soudobé (a tím i manévrové) obrany je boj se vzdušnými výsádky a aeromobilními skupinami, které budou protivníkem vysazovány především k ovládnutí důležitých objektů. K úspěšnému boji s nimi je proto zapotřebí včas vyhodnocovat takovéto objekty ve vlastním týlu, **s předstihem** k nim vysílat jednotky schopné **zabránit** jejich ovládnutí výsádky.

Výsledkem použití manévrové obrany může být podstatně zlepšená operační nebo taktická situace v obranném pásmu a vytvořeny výhodnější podmínky pro následující činnost vojsk na daném směru.

Závěrem lze shrnout:

- Manévrové činnosti v obraně jsou velmi složité a vyžadují přesné plánování, pečlivou organizaci a zabezpečení. Přitom je velmi důležité optimálně stanovit šířku a hloubku vedení manévrové obrany, zvolit obranné čáry, cesty výhodné pro manévr silami a prostředky, najít účelné uspořádání sil k vedení obrany na čarách, způsob jejich přeskupení z jedné čáry na druhou a způsoby přikrytí (zajištění) vojsk v průběhu manévru.

- Vedení manévrové obrany je velmi složité, vyžaduje umění velitelů i vojsk, je založeno především na iniciativě a tvůrčím přístupu k řešení vznikajících úkolů veliteli všech stupňů. Předpokladem úspěchu při manévrové obraně jsou aktivní, pro protivníka neočekávané a předstihující činnosti - spojení úporné obrany, manévru, palebných úderů, krátkých protiztečí, činnosti v léčkách i na výhodných palebných čarách.

Základní rozdíly mezi pozicií obranou, manévrovou obranou a odchodem uvádí **tabulka**.

Poznámka: Ve svém příspěvku jsem využil některých podkladů z článků plk. doc. Ing. J. Kašpara, CSc. Obrana střeleckého praporu v průběhu Velké vlastenecké války (uveřejněného v Bojové přípravě č. 1 a 2/1990) a genplk. Gordijenka Manévrová obrana (uveřejněného ve Vojennoj mysli č. 9/1989).

Tabulka

	Poziční obrana (PO)	Manévrová obrana (MO)	Odchod (O)
Cíl činnosti	- odrazit útok protivníka, způsobit mu ztráty, udržet důležitý prostor,	- získat čas, způsobit ztráty a zachovávat bojeschopnost za cenu ztráty části území,	- získat čas, zachovat bojeschopnost, způsobit ztráty (není podstatné) za cenu ztráty části území,
Podstata	- úporné vedení boje na stanovené čáře,	- postupné obranné boje na předem připravených čarách,	- zdržující činnost vedené postupně na výhodných čarách,
Uspořádání obrany	- obranné pásmo o 3 - 4 postaveních,	- několik základních, příp. mezilehlých čar (se vzdálenostmi mezi nimi 6 - 8, příp. 2 - 4 km) a konečná čára manévrové obrany,	- několik mezilehlých čar (se vzdálenostmi mezi nimi 10 až 15 km) a konečná čára odchodu,
Bojová sestava	- zpravidla dva sledy, přičemž první sled je silnější,	- zpravidla dva stejně silné sledy, přičemž ve druhém sledu podle možností pohyblivější jednotky (T, BVP), - někdy i tři sledy (třetí sled připravuje obranu na konečné čáře MO),	- v závislosti na způsobu odchodu vede boj s protivníkem: zadní voj (při odchodu bez rozvinování hlavních sil), dva stejně silné sledy (při odchodu s rozvinováním hlavních sil),
Hlavní zásady vedení boje	- úporná obrana obranných rajónů (opěrných bodů), často i za cenu obklíčení, provádění protiztečí a protiúderů k obnovení předního okraje obrany.	- a) donucení protivníka k rozvinutí a ztrátě času na organizaci útoku, poté vyjít z boje na novou čáru, - b) častěji vedení úporného boje (s cílem způsobit ztráty), a poté pod ochranou části sil, využitím léček, protiztečí (krátkých), paleb dělostřelectva odpoutání a odchod na následující čáru.	- donucení protivníka k rozvinutí, k ztrátě času na organizaci útoku, a poté vyjít z boje na novou čáru, - výjimečně vedení boje na mezilehlé čáře (při potřebě získat čas).

PROPOČET MOŽNOSTÍ NIČENÍ OBRNĚNÝCH CÍLŮ

Pro úspěšné vedení obrany svazků bude rozhodující možnost ničení obrněných cílů protivníka vlastními tanky a protitankovými prostředky, a to i přes nárůst nasycenosti operačních a bojových sestav vysoce přesnými zbraněmi, schopnými na poměrně velké dálky ničit především obrněné cíle. Ovšem zkušenosti ze současných konfliktů a válek nebo nedávno minulých svědčí o tom, že v boji nelze dosáhnout vítězství jen těmito prostředky, ale je nutné obsadit nebo naopak udržet území v pozemním sražení. Tak jako v minulosti, platí, že rozhodujícími prostředky útočnicka pro splnění cílů útoku jsou tanky a další obrněné prostředky, u obránce tanky a protitankové prostředky.

V článku se nezabývám možnostmi letectva v ničení obrněných cílů, ale jen vševojskových svazků prvního operačního sledu.

Snižování počtů u ČSA vytváří nutnost mnohem podrobněji hodnotit možnosti protitankové obrany svazů, než tomu bylo doposud. To je zřejmé z nižších počtů našich prostředků, které jsou pro vedení obrany.

Myslím, že je třeba si uvědomit, že jak obrněné, tak i protitankové prostředky se vyznačují různou kvalitou, tudíž i bojovou účinností, což značně ztěžuje přesnost výpočtů. Pouhé kvantitativní srovnání uvažovaných prostředků obou stran, bez zahrnutí kvality zbraní (je vyjádřena potenciálem zbraně), nebude nadále možné považovat za dostatečně přesné pro přijetí zdůvodněných rozhodnutí.

Jestliže u taktického stupně, při propočtech možností ničení obrněných cílů, uvažujeme nejvýše s pluky prvního sledu, u operačního stupně je třeba započítat divize (nebo jejich části) prvního sledu operační sestavy. Jako bojové potenciály zbraní již neuvažují koeficienty podle předpisu Oper-51-1 (tabulka 21 a 22), ale zcela konkrétní bojové potenciály zbraní každoročně upřesňované Operační správou GŠ ČSA.

Pro propočet je třeba nejprve **určit složení obrněného uskupení protivníka** (tzn. počet obrněných cílů), které převést na výpočtové tanky tak, jak uvádí Oper-51-1, str. 81. Ovšem proti této pomůcce je nutné **převést také vlastní tanky a protitankové prostředky na výpočtové tanky**. Pro výpočet početního složení uskupení ve výpočtových tancích se počty zbraní násobí příslušnými koeficienty bojového potenciálu a obdržené výsledky se sčítají. Navíc je třeba brát v úvahu střední operační koeficienty bojové účinnosti protitankových prostředků v závislosti na podmínkách plnění úkolu, kdy:

- bez rušení protivníkem je koeficient roven 2,
- při rušení protivníkem 1,5,
- ve smíšených podmínkách 1,75.

Tento koeficient vyjadřuje určité zvýšení účinnosti protitankových prostředků vzhledem k výhodám, které pro ně vytváří obrana. Snížení středního operačního koeficientu bojové účinnosti vyjadřuje pokles účinnosti protitankových prostředků vlivem dýmů, aerosolů a prostředků REB, které může použít protivník. Jsem názoru, že variantu propočtu s rušením protivníka je třeba považovat za nejvíce pravděpodobnou, a to především na směr jeho hlavního úderu, kde může být intenzita rušení značná, proto, aby umožnila vytvořit co nejvýhodnější podmínky pro útok hlavních sil. Příklad - viz **tabulku 1**.

Tabulka 1

Protivník: td-2				Vlastní: md-1			
technika, zbraně	počet	koeficient bojové potřeby	výpočtový tank	technika, zbraně	počet	koeficient bojové potřeby	výpočtový tank
T-72	438	2,15	941,7	T-72	94	2,15	202,1
BVP-1	244	0,80	195,2	T-55 M	62	1,65	102,3
BVP-2	56	0,85	47,6	PTRK	112	0,65	79,3
OT	52	0,30	15,6	prapor (bez BT)	6	8,7	52,2
Celkem			1200	Celkem			436 (654)*

Poznámka: Výpočtový tank je T-55 nebo M 48 A2 G2, ke kterému jsou vztaženy koeficienty ostatních zbraní a bojové techniky.

* se středním operačním koeficientem bojové účinnosti.

Výpočtem lze zjistit srovnatelné hodnoty, které vyjadřují nejen množství, ale i kvalitu uvažovaných prostředků obou stran. V uvedeném příkladu je schopna mechanizovaná divize svými protitankovými prostředky zničit 654 výpočtové tanky (za rušení protivníkem), přičemž uskupení protivníka má hodnotu 1200 výpočtových tanků. Přitom uskupení protivníka je tvořeno dvěma tankovými divizemi a vlastních vojsk mechanizovanou divizí.

Z příkladu je patrné, že mechanizovaná divize je schopna (při využití všech výhod, které má v obraně) zničit beze zbytku všechny obrněné prostředky jedné tankové divize, což nezabezpečuje úspěšné splnění jejího úkolu. Při takovém výrazném rozdílu mezi počtem obrněných cílů a protitankových prostředků bude, podle mého názoru nutné, aby velitel svazu a jeho štáb hledali možnost, jak ničit obrněné uskupení dalšími palebnými prostředky.

Pro úplnost uvádím také možnosti ničení obrněných cílů ve výpočtových tancích tankovou, motorizovanou a pěší divizí - viz **tabulku 2**.

Tabulka 2

id				mod				pd			
prostředek	počet	koeficient bojové potřeby	výpočtový tank	prostředek	počet	koeficient bojové potřeby	výpočtový tank	prostředek	počet	koeficient bojové potřeby	výpočtový tank
T-72	219	2,15	470,85	T-55 M	31	1,65	51,15	prapor	9	8,7	78,3
PTRK	40	0,65	26	PTRK	18	0,65	11,7				
prapor (bez BT)	4	8,7	26,1	BzK	72	0,15	10,8				
				prapor	9	8,7	78,3				
Celkem			623 (934,5)*	Celkem			152 (228)*	Celkem			78,3 (117)*

Poznámka: * se středním operačním koeficientem bojové účinnosti 1,5.

Propočty možností ničení obrněných cílů by měly být jedním z faktorů, které bere v úvahu velitel a štáb při stanovení místa i úlohy divizí v obraně. Přitom samozřejmě musí brát v úvahu směr hlavního úderu protivníka, terén a další činitele, které ovlivní operační sestavu a úkoly jejích prvků (PTZ, POZ apod.).

Z výsledků propočtů je zřejmé, že **na rozhodujících tankových směrech útoku protivníka bude nutné v obranných operacích používat mechanizované, v některých případech i tankové divize**. Motorizované a pěší budou schopny plnit obranné úkoly v terénu těžko dostupném tankům, nebo jen částečně přístupném. Myslím, že ve prospěch těchto divizí bude nutné plánovat zásah PTZ a POZ ke zvýšení účinnosti jejich protitankové obrany.

Propočty také svědčí o tom, že v budoucnu bude třeba vybavit motorizované a pěší divize dalšími účinnými protitankovými prostředky, tím zvýšit účinnost protitankové obrany a částečně i rozšířit možnosti operačního použití těchto divizí.

Myslím, že jako problematické se ukazuje stanovení bojového potenciálu jednotlivých zbraní a zbraňových systémů. Této otázce by měla být věnována co nejvyšší pozornost, potenciály by měly být pravidelně novelizovány a zřejmě na jejich stanovení zaměřen i výzkum. Bylo by vhodné zahrnout do propočtu další veličiny, jako např. potenciál protitankových minových polí (kolik výpočtových tanků bude zničeno na uvažovaném úseku minových polí), koeficient snížení potenciálu zbraní protivníka působením vlastních prostředků REB apod.

Bez poměrně přesného vyjádření hodnot (potenciálů) zbraní různých kvalit, ale i dalších prostředků ničení, které se podílejí na boji s obrněnými cíli, by byly propočty velmi nepřesné. Přitom se zaváděním výpočetní techniky k vojskům budou tyto hodnoty rozhodujícími údaji v bankách dat, ovlivní přesnost propočtů (kvalitativní poměry sil, možnosti ničením obrněných cílů apod.).

Myslím, že pro aktuální potřebu praxe bude nutné se uvedenými otázkami zabývat i nadále, tím přispívat k objektivizaci používaných metod práce velitelů a štábů všech stupňů velení.

K PALEBNÉMU NIČENÍ PROTIVNÍKA

Zkušenosti z poslední války na Středním východě potvrzují, že v operačním měřítku mají pro ničení protivníka zásadní význam hromadné údery vedené prostředky radioelektronického boje a vzápětí po nich zejména letectvem, raketovým vojskem, v taktickém měřítku i dělostřelectvem na předem zjištěné (plánované) objekty v sestavě protivníka, na kterých je založen jeho bojový potenciál, popř. schopnost ho plně uplatnit. Takovými údery může být podstatně změněn celkový poměr sil, aby následně mohl být veden úspěšný úder i pozemními vojsky s cílem dokončit zničení protivníka a tím splnit stanovené operační úkoly.

V podmínkách ČSA je možné z těchto poznatků vyvodit užitečná poučení. Je nutné se však zároveň důsledně řídit vlastními specifickými podmínkami a principy vojenské doktríny ČSFR.

Myslím, že je třeba vyjít z předpokladu, že první úder uskuteční protivník. Vlastními prostředky palebného ničení protivníka bude možné vést **pouze odvetný úder** a v dalším průběhu operace i další údery, ve všech případech samozřejmě za použití pouze konvenční munice. Podle charakteru použitých prostředků jde tedy jednoznačně o **palebné údery**.

Na vhodnou terminologii k označení uvedených úderů se v teorii i v praxi objevují různé názory, což do vydání závazného předpisu nemůže být ke škodě věci. Je dokonce možné pochybovat i o vhodnosti používání přívlastku "palebný", když jinou možnost nemáme. Osobně jsem toho názoru, že takové označení zůstává účelné, protože umožňuje vyjádřit současnost použití prostředků několika druhů vojsk i ozbrojených sil (letectva a pozemního vojska) ke splnění rozhodujících úkolů palebného ničení protivníka podle jednotného plánu. Současně platná norma i většina doposud publikovaných názorů (např. plk. Janeček ve VM č. 6/1991) ostatně takové řešení přijímají.

Odvetný palebný úder nepochybně bude mít pro další průběh i celkové výsledky obranné operace zásadní význam. Je ovšem užitečné si hned od začátku uvědomit, že údery vedené našimi palebnými prostředky nelze podle očekávaných účinků srovnávat s výsledností úderů vedených spojeneckými vojsky ve válce v Perském zálivu. Je to objektivně dáno již jejich omezeným počtem a palebnými možnostmi.

K přípravě a vedení odvetného palebného úderu navíc budeme mít vždy výrazně horší podmínky, než kterýkoli protivník, který určuje dobu i prostor vedení svého prvního hromadného úderu. Podle mého názoru je nezbytné počítat i s tím, že protivník může zahájit válku s překvapením a poskytnout nám tím jen velmi málo času na soustředění vlastních sil, prostředků na daném směru i na uskutečnění dalších nezbytných opatření k přípravě odvetného úderu. Proto se domnívám, že ani nelze jednoznačně uvažovat o jeho hromadném charakteru. V tom by ale spočívala zásadní odlišnost od současné teorie i praxe.

Další výrazná omezení našich současných možností vyplývají z nedostačujících takticko-technických parametrů prostředků, které máme. Jde jak o vlastní prostředky palebného ničení protivníka, tj. zbraní a munice, tak prostředky průzkumu, spojení a velení. Jejich základní charakteristiky neumožňují vést průzkum do potřebné hloubky, většinou nezaručují požadovanou přesnost a včasnost získání podkladů pro vedení úderu, neumožňují organizovat odolné, pružné a ve skutečném čase fungující systémy velení.

Domnívám se, že za dané situace je jen jediné zásadní řešení: uvedené i další nedostatky, či nevýhody je třeba znát, vyrovnat je promyšlenými, předem připravenými, z větší části již v míru uskutečněnými opatřeními.

V souhrnu naznačené okolnosti i poznatky ze soudobých ozbrojených konfliktů vedou, podle mého názoru, k následujícím možným závěrům:

- Odvetný palebný úder bude třeba vést bezprostředně po napadení protivníkem, nejlépe ihned po zjištěném odpálení jeho prvního hromadného úderu.

- Možnými vykonavateli úderu jsou raketové vojsko, dělostřelectvo a letectvo, současně je výhodné použít i prostředky REB. K včasnému vedení úderu zřejmě bude třeba vytvořit **hotovostní systém palebného ničení protivníka**, jehož základ by měly tvořit palebné a průzkumné prostředky podřízené Hlavnímu velení. K nim podle potřeby přibírat prostředky armádních sborů, tankových a mechanizovaných divizí prvního sledu, rozmístěných na směru napadení. Vzhledem k několika možným směrům napadení musí být předem připraven manévr prostředky Hlavního velení i další opatření k velení a všestrannému zabezpečení celého systému všech možností jeho použití.

- V možnostech uvedených prostředků a tedy i skutečným cílem odvetného palebného úderu může být:

- narušit a dezorganizovat systém velení zbraním a vojskům protivníka,
- ztížit další podmínky pro přípravu a vedení jeho následujících úderů.

Za nepříznivých okolností je dále možné a potřebné:

- způsobit ztráty nejnebezpečnějším prostředkům ničení vlastních vojsk,
- vlastními prostředkům, zejména letectvu, vytvořit výhodné podmínky pro přechod k dalším formám aktivní odvetné činnosti.

- Ke splnění uvedených cílů je úkolem za úderu ničit zejména následující objekty prvního pořadí na území protivníka:

- místa velení, radioelektronické prostředky, prostředky průzkumu, či jiná důležitá místa, prostředky velení zbraním a vojskům protivníka,
- spojovací a dopravní uzly, sklady munice, zbraní, jiného materiálu i další důležité cíle,
- prostředky jaderného a chemického napadení, řízené střely typu země-země, vysoce přesné zbraně, dělostřelectvo a další nejnebezpečnější prostředky ničení vlastních vojsk.

Většinu cílů, zejména z prvních dvou skupin, mohou tvořit **pouze předem zjištěné stacionární objekty** příslušného charakteru. Jen výjimečně mohou být další cíle zjištěny v bezprostřední přípravě k vedení úderu nebo dokonce v jeho průběhu. Se zřetelem k tomu je nezbytné vytvářet potřebné uskupení palebných prostředků a konkrétně formulovat jejich palebné úkoly.

- Přípravu a vedení odvetného palebného úderu je třeba řídit ústředně Hlavním velením. Do řízení je nutné zahrnout všechna nezbytná opatření, ať již od zjišťování podkladů pro vedení úderu, přes soustřeďování potřebných sil a prostředků, plánování úderu, usku-

tečnování opatření k velení a všestrannému zabezpečení celého systému, až po operativní řízení úderu.

- Z prostředků RVD se odvetného palebného úderu mohou zúčastnit:

- raketové útvary operačně taktického i taktického určení,
- dělostřelecké útvary armádních sborů i tankových a mechanizovaných divizí rozmístěných na směru napadení.

Z dělostřeleckých útvarů by měly být přibírány pouze raketometné jednotky, dělostřelecké udržovat v pohotovosti k ničení protivníkově dělostřelectva, které bude zjištěno až po zahájení hromadného úderu protivníka. Zároveň je zřejmé, že signál k zahájení odvetného palebného úderu bude zpravidla i signálem k rozpoutání palebného ničení protivníka na taktických stupních velení. Mimo jiné je z toho zřejmé, že i ta část dělostřelectva divizí prvního sledu, která nebude začleněna do uskupení k vedení odvetného palebného úderu, může současně ničit cíle stejného charakteru a tím se úderu zúčastnit, avšak podle plánu svých organických velitelů.

- Dobu trvání a členění odvetného palebného úderu nelze předem jednoznačně určit. Bude určována v konkrétní situaci podle objemu palebných úkolů, počtů i možností přibráných prostředků. Všeobecně lze předpokládat, že úder bude uskutečněn v rozmezí několika desítek minut s jedním až dvěma odpáleními raketového vojska, palebnými přepady dělostřelectva a jedním vzletem taktického letectva.

Další palebné údery mohou být vedeny při operaci, zpravidla při zahájení bojové činnosti vojsk k plnění hlavního operačního úkolu, jakým např. bude přechod armádního druhého sledu do protiútočné operace. Jejich rozsah, cíle a úkoly budou podřízeny charakteru příslušného operačního úkolu a podmínkám vzniklé situace. Mohou být uskutečňovány jak podle plánu Hlavního velení, tak i jednotlivých armádních sborů - ovšem za předpokladu, že jim budou přiděleny příslušné palebné a další prostředky.

Další formy palebného ničení protivníka, tzn. druhy úderů a paleb, jak jsou známy z doposud platných řádů a předpisů pro taktické stupně velení, není podle mého názoru třeba zásadně měnit. Vzhledem ke zmenšeným počtům i palebným možnostem našich prostředků ovšem budou jen výjimkami hromadné palby ve smyslu současného použití většiny příslušných palebných prostředků divize nebo armádního sboru. Prakticky také nebude možné uskutečnit dělostřeleckou podporu zteče metodami pohyblivého palebného pásma a palebného valu.

Změny ve vojenské doktríně ČSFR, v organizaci a výzbroji vojsk se v problematice palebného ničení protivníka nepochybně promítnou mnohem komplexněji. Půjde především o důsledky všeobecného snížení palebných možností letectva, raketového vojska, dělostřelectva i dalších vykonavatelů. V souvislosti s tím zřejmě bude nezbytné pozměnit i dosavadní zásady plánování, uskutečňování palebného ničení protivníka, jak jsou stanoveny např. v předpise Oper-51-1, Všeob-R-1.

PŘEDPOKLÁDANÉ ZMĚNY AUTOMATIZACE VELENÍ ČESKOSLOVENSKÉ ARMÁDY

Pro plnění nových obranných úkolů se velení stává jedním z rozhodujících činitelů. Rozvoj velení je nutné chápat ve vzájemném působení použití nejmodernějších metod řízení a velení s účinnou podporou moderní výpočetní, automatizační a spojovací techniky, zařazené do rozsáhlých automatizovaných systémů. Pracovní pojetí nově vytvářeného automatizovaného systému velení, řízení a spojení ČSA vychází z následujících základních dokumentů:

- aktualizovaných závěrů 54. kolegia MO, které vycházely původně z dříve stanovených plánů, byly zaměřeny na další modernizaci systémů MOMI a POTAS; základní pojetí sloučeného jednotného automatizovaného informačního a řídicího systému však zůstává i nadále v platnosti,

- řešení vědeckovýzkumného úkolu Vypracování koncepce automatizovaných systémů velení, řízení a spojení ČSA (ASVŘS), který byl uložen náčelníkem generálního štábu ČSA - náměstkem MO; cílem je posoudit problémy spojené s budováním nového ASVŘS, stanovit strategické cíle, vytyčit úkoly dalšího postupu a sjednotit úsilí všech orgánů ČSA k jejich naplňování,

- vědeckovýzkumného úkolu Integrovaný automatizovaný systém velení ČSA.

V rámci uvedených vědeckovýzkumných úkolů byl učiněn rozbor současného ASVŘ, možnosti jeho dalšího rozvoje a modernizace se **základními závěry**:

- ▲ převažuje centralizované zpracování dat, vývoj vlastních prostředků automatizace velení třídy MOMI a POTAS je velmi nákladný, systémy jsou dnes již zastaralé; výpočetní systémy nakupované ČSA živelně nejsou v mnoha případech vzájemně slučitelné,

- ▲ systém PASUV-IS se v podmínkách armády neosvědčil, nezapadá do nového pojetí ASVŘS, jeho provoz je dnes prakticky ukončen,

- ▲ vybavení současných výpočetních středisek stacionárního charakteru, způsob jejich práce a organizace neodpovídá dnešním potřebám,

- ▲ mikropočítače třídy PC, které jsou již do ČSA zavedeny, naleznou plné uplatnění i v novém pojetí ASVŘS.

Domníváme se, že pro vytvoření nového ASVŘS obrany ČSFR nestačí pouze jeho dílčí úpravy. Je nutné jej od základů přebudovat podle hodnotového členění mikropočítačových sítí tvořených mikropočítačovými systémy třídy PC, které propojí postupně všechny stupně velení a řízení ČSA do jednoho celku. Tomu by mělo odpovídat i přebudování současné

spojovací soustavy na automatizovanou stacionárně - polní spojovací soustavu datových sítí.

Myslíme si, že **základní strategické cíle** nově budovaného ASVŘS ČSA by měly být:

- využití modelování, předpovědi vývoje, matematické metody a modely, teorie řízení a metody operačního rozboru k vytváření předpokladů strategického, operačního a taktického rozhodování a naplňování strategických cílů dynamického vývoje ČSA,

- zabezpečení informační potřeby všech stupňů velení a řízení ČSA v polních i mírových podmínkách; dosáhnout zvýšení účinnosti i kvality systému velení, řízení jako základního předpokladu úspěchu ČSA při obraně ČSFR,

- zpřesnění, zrychlení a zkvalitnění celého informačního systému ČSA včetně snížení jeho pracovní (zpracování informací ve skutečném čase, odbourávání zdvojování oboustrannou elektronickou výměnou dat).

Těmto strategickým cílům odpovídají, dle našeho názoru, i předpokládané **základní směry rozvoje nového ASVŘS**, a to:

- Budovat ASVŘS na základech soudobé moderní techniky a technologií v závislosti na ekonomických podmínkách, možnostech ČSFR. Přenosy údajů zabezpečit spolehlivými údajovými sítěmi s velmi rychlou odezvou.

- ASVŘS budovat jako distribuovaný systém, plošně rozložený u celého vnitřního členění ČSA, vertikálně propojený od taktického stupně velení až po ústředí. Zásadně dodržovat jeho modulární a flexibilní členění s potřebnou úrovní ochrany utajovaných skutečností.

- ASVŘ členit do podsystémů strategického, ekonomického a komerčního řízení, sociálních a humanitárních věcí i přímého velení vojskům ČSA, civilní obrany.

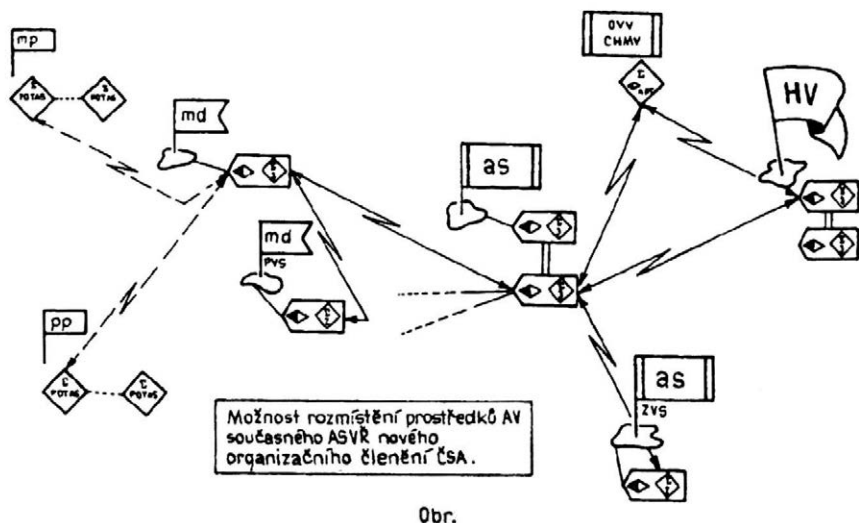
- Přijmout odpovídající opatření organizační úrovně. Pozornost věnovat přípravě kádrů (tvůrců i uživatelů) nového ASVŘS. Vybavením výchovně vzdělávací soustavy prostředky automatizace vytvořit podmínky pro zvyšování její účinnosti. Úpravou učební dokumentace vojenských škol a doškolovacími kursy dosáhnout v krátké době počítačové gramotnosti velitelského sboru jako jednoho z předpokladů celkové "komputerizace" armády.

K naplnění základních cílů zaváděného ASVŘS navrhuje jednotlivá období:

- * **První období** - postupná přeměna a ukončení činnosti současných ASVŘ.

- **Stacionární sálové střední počítače a minipočítače tříd ADT a SMEP** se nebudou dále rozšiřovat ani modernizovat. Projektové dílo by mělo být využíváno až do ukončení morální životnosti s nezbytnou provozní údržbou.

- **Převozní minipočítače třídy MOMI a přenosné mikropočítače POTAS** až do ukončení provozu by měly být využívány na operačním a taktickém stupni velení. Při reorganizaci a přemísťování ČSA je možné snížit počet počítačů MOMI určených pro operační stupeň velení a převést je taktickému stupni. Tím by se vytvořily předpoklady k zabezpečení výstavby mobilních počítačových sítí zahrnujících místa velení vševojskových svazků a oblastních velitelství (armádních sborů). Tyto sítě by mohly být využity k dálkovému utajenému přenosu údajů mezi místy velení, k provozu místních terminálových sítí na místech velení i ke zpracování a přenosu výsledků zpracování operačně taktických propočtů, formalizovaných bojových dokumentů, až do doby jejich nahrazení prvky nového ASVŘS. Kromě toho je vyřešena otázka připojení mikropočítačů POTAS i třídy PC k minipočítači MOMI jako inteligentních terminálů. Vzniklá situace potenciálně umožňuje případný přesun mikropočítačů POTAS nižším taktickým stupňům velení (pluk, prapor). Možnost rozmístění uvedených prostředků automatizace - viz **obr.** Na velitelských stanovištích vševojskových

útvary jsou rozmístěny mikropočítače POTAS. Předpokládáme, že na místech velení divízi, armádních sborů a hlavním velení budou vytvořeny místní terminálové sítě míst velení na základě počítačů MOMI-3, u PVS a ZVS MOMI-2. Na chráněném místě velení oblastního vojenského velitelství může být stacionární minipočítač ADT 4700. Rozvoj aplikačního programového vybavení uvedených počítačových systémů se dále nepředpokládá. V úvahu lze vzít pouze nezbytnou úpravu databázových systémů, informačních masívů a aplikačních programů, které náleží k počítačům MOMI a POTAS v novém organizačním členění a rozmístění ČSA.

* **Druhé období** zahrnuje postupné budování nového ASVRŠ podle modernizovaného pojetí 54. kolegia MO. Nový ASVRŠ bude budován jako distribuovaný systém na základě mikropočítačů třídy PC, propojených do místních a územně rozlehlých sítí. V tomto systému podporovaném rychlými a spolehlivými údajovými sítěmi bude uplatňováno zpracování údajů ve skutečném čase vzájemně na sebe působícími režimy práce, kombinace místních a centralizovaných organizací souborů, zpracování údajů v nich. Na úrovni FMO a oblastních vojenských velitelství se předpokládá více místních mikropočítačových sítí vzájemně propojených do centrálního řídicího a obslužného výkonného mikropočítače SERVER. U taktického stupně velení a vojenských správ předpokládáme budovat jednu místní síť s příslušným zálohováním. Tomuto pojetí by mohlo odpovídat i nové členění orgánů automatizace velení, jejich odborná i velitelská podřízenost. Vzhledem k vysoké náročnosti navrhovaného způsobu bude vhodné soustředěné nasazení všech vývojových a řešitelských kapacit oblasti AV pro vypracování základních směrů zabezpečení přípravy ASVRŠ - technického vybavení, programového vybavení i přípravy kádrů. Metodika vývoje, výstavby a zavádění ASVRŠ bude zřejmě odpovídat současným podmínkám i celkové vysoké náročnosti splnění tohoto úkolu. Zatímco v minulosti byla ČSA vázána vlastně monopolními výrobci a dodavateli prostředků AV, kteří si více či méně diktovali podmínky, současné ekonomické podmínky přímo nabízejí možnosti široce pojatých nabídkových a kontraktačních řízení cestou porovnání.

vacích zkoušek, expertního ověřování už při návrhu pojetí jednotlivých systémů. Proto také vrcholový odborný orgán automatizace velení OAV/HOS jde cestou vytváření účelových expertních týmů pro práci na těchto úkolech. V roce 1991 se uskutečňuje výběr typových mikropočítačových sítí, jejich technického a programového vybavení na třech pracovištích včetně jejich propojení dálkovým utajeným přenosem údajů. Rovněž jsou ověřovány moderní databázové systémy vyšších typů a další programové prostředky. Byly určeny základní stavební prvky mikropočítačových sítí a jejich sestavy i programové vybavení v závislosti na rozsahu, způsobu a náročnosti jejich využívání. Jsou to:

- řídicí stanice sítě (obslužné stanice, komunikační mosty a brány),
- vývojová pracoviště, vybavená účelovou množinou standardních i nestandardních periferních zařízení, určená pro vývoj aplikačního programového vybavení v armádním standardu,
- uživatelské stanice pro zpracování aplikačních projektů.

Některé prvky sítí jsou již postupně ověřovány u vojsk. Příkladem je přepracování souboru operačně taktických úloh ARMIS-RACIO pro mikropočítač PC 386 LT (LAPTOP) u ZVO, který je v současné době ověřován. U jednoho motostřeleckého svazku je provozně ověřována výkonná sestava mikropočítačů zvlášť vybavená pro zpracování a přenos grafické informace. Ve druhém období ASVŘS předpokládáme vybudování pokusných místních sítí vertikálně propojených utajeným přenosem údajů od FMO až po taktický stupeň velení. Tato standardizace má kromě vytvoření předpokladů pro naplnění strategických cílů nově budovaného ASVŘS ČSA za cíl i co nejúčelnější vynakládání a využití přidělených finančních prostředků.

Plukovník gšt. Ing. Milan Stráňava

VOJENSKOVĚDECKÁ KONFERENCE NA VOJENSKÉ AKADEMII

Na Vojenské akademii v Brně se uskutečnila 9. dubna tohoto roku vědecko-vojenská konference na téma **Vojenskostrategická koncepce obrany ČSFR**. Vedle příslušníků Československé armády se jí poprvé zúčastnili také zástupci našeho veřejného života a zástupci tisku. Konference zdůraznila význam společné a úzce koordinované činnosti armády i všech obyvatel státu při zajišťování mírového života naší vlasti, její samostatnosti a svrchovanosti. Bylo zdůrazněno, že jen vysoká obranyschopnost a připravenost státu jako celku, tzn. všech jeho obyvatel a národního hospodářství, mohou odstrašit každého případného protivníka. Současně je zřejmé, že rozhodující místo a úlohu při plnění tohoto úkolu hraje Československá armáda, která je k němu profesionálně připravována.

Z konference je zřejmé, že při vytváření zásad obrany naší republiky jsou určující především vojenskou doktrínou stanovený úkol, možnosti zahájení napadení republiky protivníkem, možnosti organizování a vedení obrany našimi ozbrojenými silami. Za rozhodující pro úspěšnost obrany je třeba považovat vysokou obranyschopnost a připravenost k obraně.

Účast veřejných činitelů, tisku na konferenci je dobrým počínkem pro lepší vzájemné poznání a pochopení. Řešené problémy ukázaly vzájemně nezastupitelné místo našich ozbrojených sil a všeho obyvatelstva při obraně státu. Jen těsná vzájemná spolupráce obou a především pochopení, že obrana státu je první povinností všech jeho občanů, jsou předpokladem života v míru, tím také perspektivy a zdárného vývoje státu i každého z nás.

Charakteristickým rysem konference byla snaha přispět k vytvoření předpokladů pro optimální plnění již v hlavním referátu vysloveného úkolu, stanoveného naší vojenskou doktrínou: "... v případě napadení odrazit pozemní i vzdušný útok agresora z kteréhokoli směru na kteroukoli část území ČSFR".

Hlavní referát, vystoupení vedoucích sekcí i diskusní příspěvky prokázaly, že řešení této otázky věnuje velitelský sbor naší armády mimořádnou pozornost. Vyslovené myšlenky upozornily na všechny základní problémy, kterým je třeba v souvislosti s obranou státu věnovat především pozornost. To se musí stát trvalou součástí práce nás všech, a to jak na operačních, tak taktických stupních bez ohledu na příslušnost k druhu vojska či služeb.

Vzhledem k různorodosti a složitosti řešené problematiky bylo těžiště práce položeno do tří sekcí, a to: vševojskové; druhů vojsk; týlové, výzbrojní a technické.

Závěry vševojskové sekce jsou ve své podstatě totožné s názory plukovníka prof. Ing. Karla Novotného, CSc., které jsme uveřejnili v jeho článku Vědecká konference k vojenskostrategické koncepci obrany ČSFR ve Vojenské mysli č. 6/1991.

Redakce

Plukovník Ing. Ludvík J a n e č e k

ZÁVĚRY Z JEDNÁNÍ SEKCE DRUHŮ VOJSK

Sekce druhů vojsk naší konference, představující z větší části vykonavatele palebného ničení protivníka, v jednání důsledně vycházela z vyslovených tezí úvodního referátu a stanoveného úkolu jednotlivým sekcím.

Ve věcném, konstruktivním a cílově řízeném jednání považuje sekce za nezbytné vyslovit následující společné stanovisko a formulované závěry:

Pracovní sekce druhů vojsk, vykonavatelů palebného ničení, vycházejí ze základních ustanovení vojenské doktríny, se ztotožňují se skutečností, že ČSFR nevlastní a na výsošném území státu nejsou skladovány prostředky jaderného a chemického ničení. Nebudou proto na VVŠ a VA zvlášť v oblasti vojenskovědecké činnosti, ani ve výchovně vzdělávacím procesu studentů VVŠ uskutečňována opatření k jejich přípravě a možnému použití. Sekce zdůrazňuje skutečnost, že všechna opatření k bojovému použití letectva, raketového vojska, prostředků PVO, dělostřelectva a ostatních prostředků palebného ničení pozemního vojska by byla uskutečňována s použitím jen hlavic a střel s konvenční náplní.

Letectvo

Domnívám se, že z hlediska celkové situace a možností sousedních států ve střední Evropě je zcela patrné, že objem úkolů pro československé letectvo, jehož počty byly stanoveny limitem přijatých dohod, bude vždy převyšovat jeho možnosti. Je proto zcela nezbytné, aby vyčleněné bojové úsilí a prostředky byly rozděleny výhradně podle rozhodnutí hlavního velení (HV) a plněny pouze nejdůležitější úkoly, které rozhodujícím způsobem ovlivní vedení obranné operace, a to zejména při odrážení napadení. Je skutečností, že v silách československého letectva není vedení vzdušné, ani protivzdušné operace. Tyto úkoly může letectvo plnit v rozsahu soustředěných úderů letectva. **Je proto nežádoucí decentralizace a tříštění sil letectva na plnění podružných úkolů.**

Zvláštností bojové činnosti taktického a vojskového letectva by bylo v podmínkách obranné operace na počátku války narůstání úsilí sil a prostředků v prostoru hlavního úsilí obrany, plnění nejdůležitějších úkolů v souladu s plánem HV. To předpokládá také zvyšování letového úsilí na více jak 3 letounové vzlety denně.

Konkrétní činnost letectva v obranné operaci bude, dle našeho názoru, spočívat zejména v následujícím plnění úkolů:

- ničení palebných prostředků a letectva protivníka v rámci organizovaného palebného ničení,
- letecké podpoře pozemního vojska při odrážení útoku protivníka a podpoře protiúderu,
- systematickým a důsledně řízeným i sladěným ničením záloh protivníka v součinnosti s raketovým vojskem a dělostřelectvem,
- nepřetržitým vedením vzdušného průzkumu ve prospěch vlastního letectva a pozemního vojska.

Radioelektronický boj

K úspěšnému vedení soudobého boje a operace je nezbytné, aby zúčastněné druhy vojsk byly kvalifikovaně z hlediska času trvale připraveny na vedení radioelektronického boje, ve všech druzích bojové činnosti.

Potvrzují to zkušenosti z lokálních válek, kdy zanedbání ochrany protivzdušné obrany před opatřeními radioelektronického boje protivníka, omezené možnosti vedení boje v noci a za snížené viditelnosti i nedostatečná odolnost spojovacího systému proti radioelektronickému rušení vedly k celkovým bojovým neúspěchům jinak dobře vyzbrojených a vycvičených armád. Proto zcela logicky lze přijmout požadavek vybavit druhy vojsk v naší armádě odpovídajícími prostředky elektronické ochrany, zabezpečit přípravu kvalifikovaných odborníků schopných plánovat, organizovat a řídit účinný radioelektronický boj ve všech fázích obranné i protiútočné operace.

Raketové vojsko a dělostřelectvo (RVD)

RVD nadále zůstává významným prostředkem palebného ničení, i když jeho podíl na palebném ničení zejména v obranné operaci v důsledku limitních počtů výrazně klesá.

Nové organizační členění dělostřelectva výrazně posiluje taktické stupně velení. Raketové vojsko (RV) je výlučně v podřízenosti HV. Podle nově utvářených zásad bojového použití a způsobů plnění úkolů je předpokládáno RVD členit na:

- **dělostřelectvo přímé podpory**, organizačně dělostřelectvo praporů a pluků, které by bylo určeno k rychlé, pružné a nepřetržité podpoře útvarů a jednotek palbou na pozorované cíle,

- **dělostřelectvo a raketové vojsko všeobecné podpory** by zahrnovalo divizní, sborové dělostřelectvo a raketové útvary v podřízenosti HV; hlavním úkolem by se stalo umlčování a ničení palebných prostředků, narušování systému velení protivníka s vyčleněnou částí k vedení boje s dělostřelectvem protivníka.

Domnívám se, že k zabezpečení obrany v operačním pásmu, v souladu s rozhodnutím HV a velitele armádního sboru, bude proto důsledně chápáno jako rozhodující vševojskové opatření s účastí všech prostředků palebného ničení v operačním pásmu pod jednotným velením. pro plánování palebného ničení a především pro zdůvodnění návrhu bojového použití vykonavatelů palebného ničení je žádoucí nadále využívat metodiku operačních propočtů za podmínek nezbytné novelizace bojových potenciálů. Konkrétním plněním by se měl stát vytvářený palebný systém všech úrovní velení v boji a operaci.

První hromadný palebný úder nebo obdobně řešenou palebnou činnost na počátku války nelze vyloučit. Byla by plánována, organizována a řízena v nových podmínkách ČSA jen hlavním velením, jako vševojskové opatření. Soudíme, že jejími účastníky by se stalo letectvo, prostředky a opatření REB, dělostřelectvo, raketové vojsko, prostředky PVO, případně další prostředky podle rozhodnutí HV. Přesunem pravomoci velení nižším stupňům a vytvořením podmínek lze s obdobnou činností počítat při plnění operačních úkolů obranné operace v rozhodování pravomoci velitele armádního sboru. V počátečním období by mohl mít první hromadný palebný úder charakter odvetného úderu. Odvetný palebný úder je třeba vést bezprostředně po napadení protivníkem, nejlépe ihned po zjištění odpálení jeho prvního hromadného úderu.

Vojsko protivzdušné obrany

Úkoly protivzdušné obrany by byly plněny v první řadě silami a prostředky sjednoceného systému PVO ČSFR pozůstávajícího z radiotechnického, protiletadlového raketového vojska, stíhacího letectva a vojska REB. Cílem je vytvořit silnou protivzdušnou obranu pozemního vojska, důležitých objektů a prostorů na území státu. Pro obranu svazků a svazů pozemního vojska budou ze sjednoceného systému vyčleňovány mobilní protiletadlové útvary a svazky. Základním principem jejich použití je průběžné soustřeďování úsilí na ohrožené směry a prostory.

Přímá obrana by byla vedena prostředky vojskové PVO, které jsou organizačně začleněné do protiletadlových oddílů.

Domníváme se, že do popředí vystupuje především proces plánování použití sil a prostředků PVO v součinnosti s veliteli vševojskových svazů (svazků). Jeho podobu bude nezbytné ověřit i na určitých zkušebních cvičeních. Celá oblast velení by vyžadovala zcela jiné přístupy. Podíl soustředěného, přeneseného a smíšeného velení silám i prostředkům PVO by v podstatě rozhodoval o výsledné účinnosti protivzdušné obrany.

Chemické vojsko

Soudíme, že do ukončení procesu ničení všech zásob ZHN není správné řešit vojensko-strategickou koncepci obrany ČSFR bez uvažování nebezpečí, které je možné z použití těchto zbraní. Kromě toho bychom měli vzít v úvahu i skutečnost, že případné zničení (havárie) jaderných energetických zařízení a zařízení infrastruktury, skladujících toxické látky, může způsobit na území ČSFR rozsáhlé radioaktivní a chemické zamoření i ve válce, vedené výlučně konvenčními prostředky.

Řešení uvedených problémů přesahuje rámec možností chemického vojska. Nutné je zabezpečit v rámci sjednoceného zjišťovacího systému úroveň zamoření ČSFR v míru i za branné pohotovosti státu. Mírovým základem tohoto systému by se měl stát systém zjišťování stavu ovzduší, již dnes částečně rozvinutý orgány hygienické služby státu.

Myslím, že z uvedených závěrů je zřejmé, že mezi druhy operačního a bojového zabezpečení bude nezbytné věnovat i nadále pozornost problematice ochrany proti ZHN, komplexně a sladěně zabezpečené vojenskými prostředky i prostředky druhů vojsk, speciálních vojsk a týlu.

Protože po nepředvídatelně dlouhou dobu mohou vojska plnit úkoly v podmínkách radioaktivního a chemického zamoření, bude i nadále nezbytné rozvíjet otázku chemického zabezpečení boje a operace v rámci operačního (bojového) zabezpečení.

V koncepci chemického zabezpečení operace k obraně teritoria ČSFR by bylo vhodné přehodnotit obsah jednotlivých opatření v souladu s vývojem názorů na koncepci obranné operace ve změněných vojenskopolitických podmínkách.

Výraznou úlohu v oblasti chemického zabezpečení obranné operace by hrálo především zjišťování radiační a chemické situace i radiační, chemický a bakteriologický (biologický) průzkum, speciální očista vojsk, organizace individuální a kolektivní ochrany vojsk, zejména maskování vojsk či objektů použitím dýmu nebo aerosolů.

Ženíjní vojsko

Při přípravě a vedení obranných operací zůstávají, dle našeho názoru, hlavními úkoly ženijního zabezpečení:

- Ženíjní budování obranných pásem s důrazem na ženíjní budování taktické hloubky obrany na předpokládaném směru agrese.

- Zřizování systému zátarasů, taktických, operačních a zejména výbušných s vyšším podílem zřizování minových polí prostředky minování na dálku.

- Výrazně se mění podíl operačního maskování v celkovém rozsahu ženijních úkolů, které by mělo tvořit až 25 % objemu ženijních prací.

- V souvislosti s celkovou koncepcí a charakterem obrany by měly být plněny úkoly ženijního zabezpečení již v míru v operační přípravě státního území. Za hlavní úkoly považujeme:

- průzkum plánovaných pásem obrany, včetně nových možností,
- přehodnocení využití stálých lehkých a těžkých opevnění na předpokládaných směrech, stavu využitelnosti pozemních objektů,

- postupné obnovení a budování stálých zařízení pro ničení na silničních a komunikačních objektech (na vyhodnocených směrech),
- optimální rozmístění skladů ženijní munice,
- urychlené zavedení prostředků minování na dálku do výzbroje ženijních jednotek a útvarů,
- naléhavý vývoj maket a dalších technických prostředků maskování,
- výzkumné studie perspektivního zavedení malé mechanizace do organizace ženijních útvarů.

Ve smyslu hlavního referátu a v souladu s formulovanými závěry druhů vojsk jsou katedry druhů vojsk první fakulty Vojenské akademie připraveny vědecko-výzkumnou činností řešit a rozvíjet otázky vyvolané jednáním konference. V nezbytné míře je také tvořivě přednášet ve výchovně vzdělávacím procesu. To je naše poslání a my se k němu bezvýhradně hlásíme.

Plukovník doc. Ing. Vladimír R e p a, CSc.

ÚLOHY SPOJOVACIEHO VOJSKA PRI ZABEZPEČOVANÍ OBRANY ŠTÁTU

Jedným z predpokladov zvýšenia účinnosti použitia vojsk a tým aj obmedzenia dopadov vyvolaných znížovaním operačných možností ČSA je skvalitnenie systému velenia a najmä jeho technického základu - systému spojenia.

Z myšlienok, uvedených v hlavnom referáte, považujeme z hľadiska úloh spojovacieho vojska za rozhodujúce:

- zásadu výstavby armády vyslovene obranného charakteru,
- požiadavku na jej schopnosť a pripravenosť brániť federáciu pri ohrození z ľubovoľného smeru a akejkoľvek časti jej územia,

- rozdelenie územia štátu na tri operačné oblasti,
- požiadavku všestranného zabezpečenia presunov vojsk,
- tesnú súčinnosť teritoriálnych útvarov s útvarmi a zväzkami ČSA,
- organizáciu jednotného systému velenia na princípe územného členenia.

Vychádzajúc z týchto zásad a požiadaviek v oblasti spojenia sa domnievame, že treba riešiť tieto základné úlohy:

- Rekonštruovať spojovaciu sústavu ČSA z hľadiska jej členenia, technického vybavenia, riadenia v súlade s rozvojom automatizovaného systému velenia a riadenia ČSA s požiadavkou na zabezpečenie jej zameniteľnosti so štátnou telekomunikačnou sieťou.

- Rozpracovať zásady organizácie a zabezpečenia spojenia pre velenie vojskám v nových podmienkach bojovej činnosti.

- Vytvoriť zodpovedajúce organizačné členenie spojovacieho vojska, aby bolo schopné splniť požiadavky kladené na spojenie v mieri a za brannej pohotovosti štátu.

Myslíme, že pri spracovaní projektu prebudovania spojovacej sústavy ČSA treba vychádzať z predpokladov, že výlučne obranný charakter vojenskej doktríny ČSFR vytvára podmienky pre oveľa širšie využitie štátnej telekomunikačnej siete, než tomu bolo dosiaľ na zabezpečenie spojenia pre potreby armády. Z hľadiska terajšieho stavu je však možné využitie tejto siete obmedzené jej rozšírením, technickým stavom a kapacitnými možnosťami vyčlenenia okruhov v prospech armády. Tieto limitujúce charakteristiky telekomunikačnej siete budú odstraňované jej postupnou prestavbou, ktorej tempo sa v posledných rokoch značne urýchľuje.

Ďalej stacionárna linková sieť vytvorená na základe okruhov štátnej telekomunikačnej siete a stacionárnych chránených aj nechránených SU miest velenia spolu s vojenskou rádioreléovou aj troposférickou sieťou vytvára stacionárnu časť spojovacej sústavy. Úlohou stacionárnej siete je zabezpečiť velenie vojskám a zariadeniam ČSA v mieri, pri uvádzaní vojsk do rôznych druhov bojovej pohotovosti, tiež velenie vojskám a zariadeniam územnej obrany počas vojny.

Mobilnými spojovacími prostriedkami vytvoriť poľnú časť spojovacej sústavy na zabezpečenie spojenia z poľných miest velenia armádneho zboru a divízií s nadriadenými štábmi a s hlavnými prvkami operačnej (bojovej) zostavy.

Predpokladáme, že v priebehu rozvoja stacionárnej aj poľnej časti spojovacej sústavy treba vytvárať podmienky pre postupný prechod k jednotnej stacionárno-poľnej spojovacej sústave ČSA.

Myslíme, že úlohy spojené s prestavbou spojovacej sústavy ČSA je nevyhnutné z časového hľadiska vymedziť tie, ktoré treba vykonať do začiatku premiestnenia ČSA alebo v jeho priebehu, na úlohy v bližšej (asi do roku 2000) a v ďalšej perspektíve.

Podľa nášho názoru medzi hlavné najbližšie úlohy patrí:

- rozšíriť konfiguráciu vojenskej stacionárnej rádioreléovej a linkovej siete o spojovacie uzly a spoje v predpokladaných priestoroch rozmiestnenia a bojovej činnosti vojsk, najmä na území Slovenska, kde táto sieť v podstate nejestvuje,
- vybudovať spojovacie uzly na nových chránených miestach velenia,
- spojovacie brigády, pluky a prápory divízií stálej pripravenosti a na znížených počtoch vybaviť najnovšou spojovacou technikou alebo aspoň technikou s najlepšimi technickými parametrami,

- skvalitniť technické vybavenie poľných spojovacích uzlov miest velenia operačného stupňa a uviesť ich organizačno technické členenie do súladu s organizáciou veliteľstiev a štábov.

V prebudovaní spojovacej sústavy ČSA v bližšej perspektíve (do r. 2000) považujeme za hlavné vytvorenie jednotnej stacionárno-poľnej spojovacej sústavy v súlade s organizačným členením perspektívneho automatizovaného systému velenia a riadenia plne zameniteľnej s modernizovanou štátnou telekomunikačnou sieťou.

Podľa nášho názoru by bolo vhodné:

- vytvoriť automatizovanú číslicovú sieť na základe vyčlenených okruhov štátnej telekomunikačnej siete, doplnenej stacionárnou vojenskou rádioreléovou a troposférickou sieťou, ako aj sieťou spojenia s pohyblivými objektami,
- organizovať sekundárne siete utajeného aj neutajeného spojenia s číslicovým prenosom,
- prebudovať stacionárne spojovacie uzly chránených aj nechránených miest velenia, oporných a pomocných spojovacích uzlov tak, aby boli plne zameniteľné s modernizovanou jednotnou stacionárnou spojovacou sústavou armády a so štátnou telekomunikačnou sieťou,
- vybudovať automatizovaný systém riadenia spojenia a sieť prenosu údajov.

Vytvorenie automatizovanej primárnej siete by malo spočívať v zavedení rádioreléového spojenia až do stupňa útvaru, postupnej zámene súčasných analogových mnohokanálových prostriedkov na tvorbu okruhov číslicovými, zabezpečenie súbežnej prevádzky analogových a číslicových prostriedkov, zabezpečenie plnohodnotného zdvojeného spojenia pre veliteľov a dôstojníkov štábov za pohybu s možnosťou vstupu do stacionárnych a poľných sietí, v modernizácii sietí VKV rádiového spojenia taktického stupňa na základe zavedenia VKV rádiových staníc na číslicovú prevádzku so zvýšenou ochranou proti rádiovému prieskumu a rušeniu.

V podmienkach prechodu k integrovanej stacionárno-poľnej spojovacej sústave predpokladáme organizovať sekundárne siete utajeného, neutajeného číslicového telefónneho a telegrafného spojenia, ako i armádu údajovú sieť.

Armádna údajová (dátová) sieť (ADS) by mala byť zložená z diaľkovej siete, vytvorenej na základe verejnej dátovej siete, z miestnych sietí organizovaných a rozvíjaných na miestach velenia.

Ďalší vývoj by mal smerovať k plnému zlúčeniu sekundárnych sietí, na odstránenie hraníc medzi primárnou a sekundárnymi sieťami.

Základným koncepčným hľadiskom pri prestavbe spojovacích uzlov by malo byť zabezpečenie systémovej a technickej jednotnosti, plnej zlučiteľnosti technických prostriedkov a programového vybavenia podsystémov na stacionárnych aj poľných spojovacích uzloch, ako i ich nadväznosti na objekty štátnej telekomunikačnej siete.

Automatizovaný systém riadenia spojenia je určený na zabezpečenie spoľahlivej a odolnej funkcie všetkých podsystémov a prvkov integrovanej stacionárno-poľnej spojovacej sústavy v akejkoľvek situácii. Jeho prvky musia byť súčasťou miest riadenia automatizačných prostriedkov a spojenia. Majú zahrňovať funkcie tak organizačného ako i technického riadenia činnosti jednotnej stacionárno-poľnej spojovacej sústavy.

Pritom rozvoj spojovacej sústavy ČSA k jednotnej stacionárno-poľnej spojovacej sústave by sa mal ďalej časovo prekryvať s procesom modernizácie štátnej telekomunikačnej siete. Strategickým smerom tejto modernizácie je prechod ku koncepcii číslicovej siete s integrovanými službami (ISND).

Tento smer treba jednoznačne sledovať ako ďalšiu perspektívu (po r. 2000) rozvoja jednotnej stacionárno-poľnej spojovacej sústavy, t. j. jej prechod na armádu číslicovú sieť s integrovanými službami (A-ISND).

Súbežne so skvalitňovaním členenia spojovacej sústavy je nevyhnutné rozpracovať zásady organizácie a zabezpečenia spojenia pre velenie vojskám v súlade s ich predpokladaným operačným (bojovým) použitím.

Domnievame sa, že základným problémom je stanovenie princípov a zásad budovania spojovacej sústavy armádneho zboru pôsobiaceho vo vlastnom operačnom pásme. Tu pôjde predovšetkým o riešenie spojenia s hlavným velením, s jednotkami (útvarmi) vyčlenenými na prikrýtie štátnej hranice, pre riadenie zaujímajúcej operačnej zostavy, ako i spojenia so všetkými prvkami operačnej zostavy na veľkom priestore, najmä vo východnom a západnom operačnom pásme.

Považujeme za dôležitú úlohu teoretické rozpracovanie spôsobov organizácie a zabezpečenia spojenia armádneho zboru pri jeho zasadení v operačnom pásme mimo oblasti jeho rozmiestnenia.

Výrazne vystupujú do popredia otázky spojenia na riadenie tylového a špeciálneho technického zabezpečenia.

Nie menej dôležitou otázkou je organizácia a zabezpečenie spojenia pre riadenie presunov armádnych zborov do priestorov ich predpokladaného možného zasadenia.

Nové prístupy vyžaduje aj organizácia a zabezpečovanie súčinnostného spojenia, najmä medzi vojenskými veliteľstvami, veliteľstvom letectva a PVO, vojenských veliteľstiev s poľným velením armádnych zborov a s orgánmi štátnej správy, medzi armádnymi zbormi pôsobiacimi v operačnom pásme, štábu armádneho zboru so štábom divízie PVO, medzi prvkami operačnej zostavy armádneho zboru, útvarmi územného vojska, útvarmi CO, útvarmi a zariadeniami špeciálneho a tylového zabezpečenia.

Vychádzame z toho, že všetky uvedené problémy treba zabezpečiť zníženými počtami osôb pri obmedzených ekonomických možnostiach modernizácie technického vybavenia spojovacích zväzkov a útvarov.

Tieto skutočnosti vyvolávajú objektívnu potrebu tvorivého rozpracovania zásad účinného využitia síl a prostriedkov, ktoré má spojovacie vojsko. Domnievame sa, že len tak bude možné splniť všetky požiadavky kladené na spojenie pre velenie a riadenie vojsk pri obrane zvrchovanosti ČSFR.

Jedným z predpokladov zabezpečenia spoľahlivého spojenia pre velenie vojskám pri obrane štátneho územia je vhodné organizačné členenie spojovacieho vojska. Najvhodnejšou možnosťou sa javí vytvoriť pomerne samostatné komplety spojovacieho vojska pre Generálny štáb ČSA, Veliteľstvo letectva a PVO a pre jednotlivé vojenské veliteľstvá, pričom na stupni vševojskovej divízie aj naďalej je vhodné ponechať spojovací prapor, na stupni vševojskového pluku (zväzkov druhov vojsk a špeciálnych vojsk) spojovaciu rotu.

Na návrhu čo najvhodnejšieho organizačného členenia spojovacieho vojska sa v súčasnosti intenzívne pracuje.

VYMEZENÍ VÁLČIŠTĚ

Při plnění praktických úkolů spojených s vypracováním pojetí obrany ČSFR vzniká potřeba nově stanovit, případně přizpůsobit novým podmínkám některé základní pojmy, jejichž obsah byl překonán a ve staré podobě jsou již neupotřebitelné. Jedním z těchto pojmů je i **válčiště**.

Válčiště (slovensky priestor vojnovej činnosti) je možné definovat jako vymezené území zemského povrchu se vzdušným (případně i mořským) prostorem, kde se ozbrojené síly válčících stran připravují, rozvíjejí a vedou válečnou činnost k dosažení vojenskopolitických a strategických cílů, které mají rozhodující vliv na výsledek války nebo zakončení některé její etapy.

Domnívám se, že toto poměrně obecné vymezení je přípustné používat i v současnosti. Válčiště je strategická kategorie, vymezuje ho vojenská strategie, která bere v úvahu nejen vojenské, ale i politické, ekonomické, státoprávní, vojenskogeografické, případně i další skutečnosti.

Po dobu členství našeho státu ve Varšavské smlouvě bylo v Československé armádě používáno vymezení válčiště podle teorie a praxe uplatňované v Sovětské armádě. Vymezení západního válčiště, v němž se nacházelo Československo, je patrné z **obr. 1**.

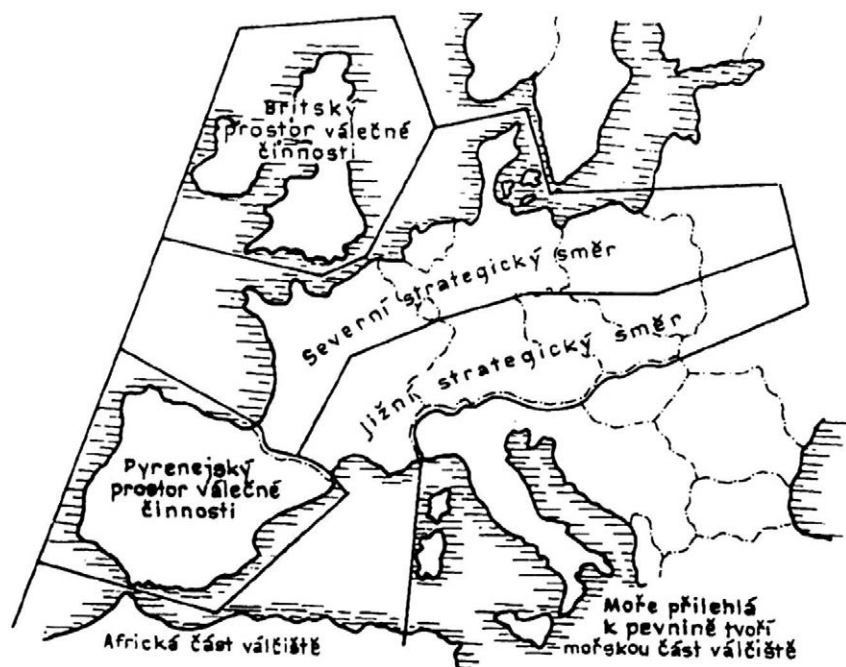
Kromě toho bylo naše území součástí jižního strategického směru, v jehož střední části ležely Pražsko-sárský a Přálský operační směr. Na území ČSFR však neměly operační směry pokračování. Středem pozornosti byly především tyto oba zmíněné směry, což souviselo s operačním předurčením naší armády. Naopak malá pozornost byla věnována vlastnímu území, zejména jeho střední a východní části. Je zřejmé, že takové vymezení válčiště je v nových podmínkách nepoužitelné. Je jisté poučné vědět, jak k vymezení válčiště přistupovalo NATO - viz **obr. 2**.

Zásadní rozdíl ve stanovení válčiště v obou blocích spočíval v tom, že Severoatlantický pakt vymezoval válčiště pro období míru územím, kde byla rozmístěna jeho vojska; za války se válčiště mělo rozšířit na území státu, s nímž byl předpoklad vést bojovou činnost, ale i do hloubky vlastní koalice.

Bude jisté zajímavé sledovat, zda a jakým způsobem se změní názory jak v NATO, tak v SSSR na vymezení válčiště vzhledem k politickým změnám, k nimž došlo ve střední Evropě.

Doktrinální principy znemožňují, aby válčiště, na němž se předpokládá použití Československé armády, bylo vymezeno stejně jako v minulosti. Je třeba tuto základní strategickou kategorii určit především **územně** novým způsobem.

Válčiště pro Československou armádu může představovat území ČSFR, k jehož obraně je určena a jehož nedotknutelnosti a celistvosti musí vojenskými prostředky zabezpečit. Toto vymezení přísně vychází z **principu nedotknutelnosti cizího území**,

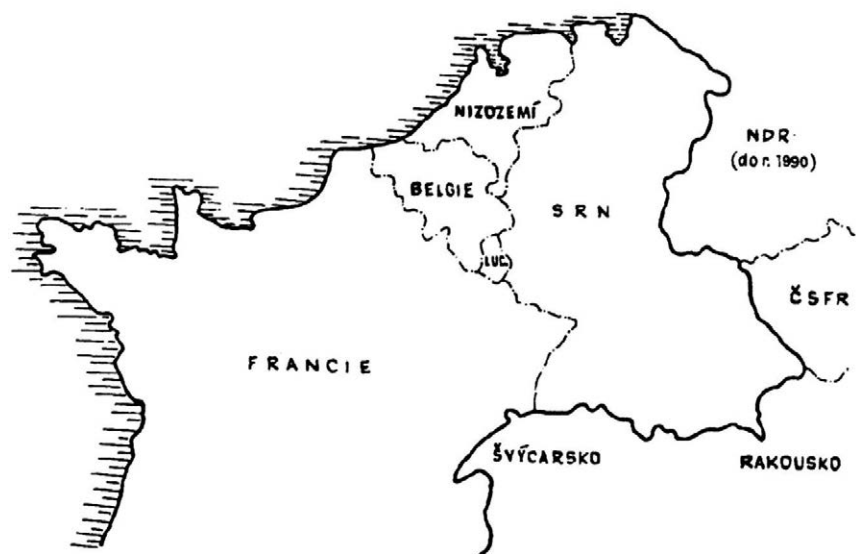

Obr. 1

nepoužití vojenské síly a také, že naše federace nemá vůči žádnému státu územní nároky a nepovažuje žádný stát za svého nepřítele. Je to patrné především z politických principů a má plné oprávnění zejména v míru.

Za války však nelze takto válčiště vymezovat. Myslím, že tehdy je nutné válčiště rozšířit na území protivníka do takové hloubky, do níž bude možné působit údernými prostředky, především letectvem, raketovým vojskem, ale i REB na vojska a vojenské objekty. V tomto určeném prostoru by měly působit i diverzní a průzkumné síly, i když činnost příslušných druhů průzkumu může zahrnovat celé území protivníka.

Domnívám se, že toto vymezení válčiště je odlišné od dosavadního, které zahrnovalo celá území jednotlivých států a koalic, mělo často kontinentální rozměry a bylo poplatné použití strategického letectva a raketových jaderných zbraní s neomezeným dosahem. Souviselo s tím, že v některých scénářích války měly být vedeny zejména jaderné úder do hloubky území protivníka na politická a hospodářská centra, k rozvrácení ekonomiky. Tyto názory na vedení války neztratily oprávněnost ani v současnosti, je vša k otázkou, zda bude možné tyto úkoly plnit konvenčními zbraněmi, které by měly být v Evropě podstatně omezeny, aniž by došlo k jejich soustředění třeba jen na úrovni i dočasně vzniklých koalic, jak tomu bylo při soustředění letectva např. ve válce vedené v Perském zálivu.

Obr. 2

Domnívám se, že v případě války na rozdíl od mírového stavu nelze uplatňovat ve vymezení válčiště jako rozhodující jen politická hlediska, ale vytvořit pro účinné použití ozbrojených sil v souladu s válečným právem co nejvýhodnější podmínky. To si vyžádá působení určitých sil i mimo vlastní území. Tehdy nepůjde o úmysl obsadit cizí území, zmocnit se přírodního i člověkem vytvořeného bohatství a dosáhnout politické změny u protivníka, což bývá zpravidla hlavním důvodem pro vstup pozemních vojsk na protivníkovu území. V této souvislosti si myslím, že je nutné objasňovat chápání politických a v míru zcela správných zásad na zabezpečení svrchovanosti a obrany státu ve změněných podmínkách války, kdy je zřejmé, že politické a další prostředky nejsou již schopny úkoly bezpečnosti státu plnit.

Válčiště může být z různých hledisek děleno na menší celky. Např. charakter terénu v jednotlivých částech válčiště bude zásadním způsobem ovlivňovat použití vojsk, a proto lze válčiště členit na **strategické, operační a taktické směry či prostory**.

Jiným důvodem se může stát státoprávní uspořádání států, vyhodnocení zámyslu použití ozbrojených sil pravděpodobného protivníka proti některé součásti státu. Myslím, že v tomto případě může být válčiště rozděleno na **operační zóny nebo prostory**. Mohou být použita i další částečná kritéria a nejčastěji jejich vzájemné kombinace.

Poměrně malá velikost území našeho státu nevyžaduje, podle mého názoru, dělit válčiště, které je tímto územím představováno, na strategické směry a prostory. Nebo sjednotit

všechny uvedené hlediska a podřídí je hlavnímu požadavku, kterým je účinná příprava a vedení války v daném prostoru (vojenské hledisko).

Je-li území našeho státu chápáno jako válčiště, potom s uplatněním uvedených zorných úhlů může být rozděleno na 2 až 3 operační "zóny" Čechy a Moravu, Slovensko nebo Čechy, Moravu, Slovensko. Každé z uvedených území má své geografické, národní, politické a vojenské zvláštnosti, které musí být vzaty v úvahu, ale současně je nutné vidět jejich vzájemné souvislosti historické, ekonomické, státní a vojenské, přičemž právě armáda a její **povinnost ke stejné obraně jakékoli části území** je jedním ze sjednocujících činitelů našeho státu v míru i ve válce.

Proto soudím, že z hlediska vojenskostrategického pojetí obrany ČSFR má dělení na operační "zóny", prostory dílčí avšak nezastupitelný význam, který umožňuje lépe stanovit podmínky obrany státu.

Operační zóna je, podle mého názoru, **vymezená část území charakteristická svými geografickými, ekonomickými, národními a územně správními podmínkami s částí ozbrojených sil, v níž se předpokládá poměrně samostatné vedení bojů a operací k obraně státu.**

V operační "zóně" by měla být již v míru rozmístěna a připravována vojska s ohledem na prvotní požadavek obrany tohoto území i vzhledem k jeho zvláštnostem. Prostor by měl být vhodně operačně připravován komunikacemi, ženíjnými opatřeními, výstavbou letišť, objekty PVO, sklady materiálu a dalšími opatřeními, která umožňují nejen uskutečnit přípravu vojsk v míru, ale především jejich použití za války.

Vymezení válčiště a jeho dílčích částí není samoúčelné, ale má praktický význam pro přípravu velitelů, štábů a vojsk. Je-li válčiště tvořeno územním vlastním státu, potom odpovědnost za jeho obranu není jen záležitostí ryze vojenskou, ale má náplň citovou, vyjádřenou vztahem občana k vlasti, rodnému kraji a domovu. Také této skutečnosti je potřebné využít při studiu válčiště, především jeho vlivů na vedení boje a operace. Rád bych se pokusil formulovat **hlavní úkoly**:

- definovat a potvrdit základní pojmy související s válčištěm,
- uplatnit tyto pojmy na podmínky použití Československé armády,
- zpracovávat celkové i dílčí studie o válčišti s přihlédnutím k vedení operace (boje) s využitím zvláštních a digitálních map, snímků, filmů, videozáznamů a dalších moderních prostředků,
- vymezit hlavní úkoly operační přípravy území, zahrnout je do příslušných plánů a uvést v život,
- velitelé a štáby musí pilně studovat vedení boje a operace v jednotlivých částech válčiště,
- připravovat štáby a vojska na jejich použití v příslušných prostorech.

V článku jsem vyjádřil své názory k jedné otázce, jejíž vyřešení má nejen teoretický, ale i praktický význam při přípravě pojetí obrany ČSFR.

POJETÍ TECHNICKÉHO ZABEZPEČENÍ ČESKOSLOVENSKÉ ARMÁDY

Pro naplnění cílů vojenskostrategické koncepce obrany ČSFR představuje jednu ze základních otázek zabezpečení Československé armády odpovídající výzbrojí a další vojenskou technikou. Je třeba vycházet z toho, že celková úroveň obrany státu je dána jeho ekonomickou silou, kvalitou výzkumné a vývojové základny, členěním a výkonností průmyslu i výší prostředků, které je možné vyčlenit na dodávky výzbroje a techniky jak z tuzemska, tak dovozu. Z toho je patrný význam, důležitost systému a vyzbrojování pro zabezpečování obrany ČSFR.

Domnívám se, že na základě vyhodnocení působení obecných faktorů na systém technického zabezpečení (TEZ) můžeme formulovat základní úkoly technického zabezpečení. Předpokládáme, že těmito úkoly v nových podmínkách se stanou:

- zajištění a udržení bojeschopnosti především těch uskupení vojsk, která by plnila úkoly na rozhodujících směrech,
- zabezpečení vojsk výzbrojí, bojovou a ostatní technikou, raketami, municí a ostatním technickým materiálem,
- včasné doplnění pohyblivých zásob munice a technického materiálu,
- organizace vyprošťování a odsunu poškozené výzbroje a techniky, která nebude moci být opravena silami a prostředky vojsk,
- organizování rychlého navrácení opravené výzbroje a techniky do sestavy vojsk.

Vycházíme-li z toho, že podle charakteru činnosti se budou ozbrojené síly členit na prostorově vázané síly a prostředky, mobilní síly a integrovaný systém PVO, tak tomu musí odpovídat i rozdělení sil, prostředků technického zabezpečení. Proto předpokládáme, že jejich rozdělení na polní (pohyblivé) a teritoriální (stacionární) útvary, jednotky (zařízení) je nezbytné rozčlenit k jednotlivým velitelským stupňům, stanovit jim úkoly v závislosti na jejich předurčení a na konkrétním operačním (bojovém) úkolu.

Zásady organizace TEZ

● Taktický stupeň (prapor, pluk, divize)

Technické zabezpečení předpokládáme organizovat za řízení ZVV (ZVT) daného stupně s využitím organických jednotek (útvárů) technického zabezpečení.

Jejich organizace - u vševojskových praporů (družstvo technického zabezpečení); u vševojskových pluků (rota oprav techniky); u tankových, mechanizovaných a motorizovaných divizí (prapor oprav techniky) odpovídá i předpokládanému operačnímu i bojovému použití ČSA.

Jednotky by bylo vhodné zabezpečit pojízdnými dílnami, vyprošťovacími a odsunovými prostředky tak, aby tento stupeň byl plně schopen zabezpečit provádění všech předpokládaných běžných oprav poškozené výzbroje a techniky za všech podmínek, možností bojového použití daného svazku (útvary). Jejich rozmístění dle situace je možné buď ve stacionárním zařízení, nebo v polních podmínkách, s vytvořenými potřebnými pohyblivými zásobami náhradních dílů, které by převážely čtz, rtz či prnz. Zásoby by byly doplňovány z teritoriálně rozmístěných skladů.

● Stupeň územního vojenského velitelství

Domníváme se, že síly a prostředky technického zabezpečení by měly být pohyblivé a stacionární. Pohyblivé (mobilní) prostředky by:

- zabezpečily potřebný manévr silami a prostředky TEZ v závislosti na vytvořeném uskupení vojsk, jeho složení a úkolech,
- vytvořily možnost úhrady ztrát praporu oprav techniky vševojskových divizí,
- zabezpečily operačně přesuny vojsk.

Tyto prostředky by byly vytvořeny jako plně autonomní (samostatné) jednotky, schopné nezávisle plnit úkoly, předurčené pro uskutečňování středních oprav poškozené výzbroje, techniky, vybavené pojízdnými prostředky. Předpokládá se vytvořit prapory komplexních oprav dvou typů s jednotkami pro opravu, a to:

- **1. typ** - tanků, BVP, včetně jejich výzbroje,
 - automobilní techniky, kolových OT (včetně oprav skupin),
 - výzbroje,
 - ostatní techniky,
 - odsunové jednotky;
- **2. typ** - automobilní techniky, kolových OT (včetně oprav skupin),
 - výzbroje,
 - ostatní techniky,
 - odsunové jednotky.

Pro odsuny vozidel a tanků od polních vojsk navrhujeme vytvořit **samostatné prapory odsunu**.

Při stanovení počtu a základního rozdělení těchto jednotek do podřízenosti jednotlivých územních vojenských velitelství vycházíme z propočtů předpokládaných ztrát výzbroje a techniky v průběhu vedení bojové činnosti i podle rozložení hlavních druhů výzbroje, techniky a vojsk.

V podřízenosti jednotlivých vojenských velitelství by bylo vhodné vytvořit **stacionární opravny výzbroje a techniky** z mírových divizních prote a vybraných rot oprav techniky vševojskových pluků. Jejich základní část doplnit vojáky povolnými ze zálohy, další část, v závislosti na skutečné potřebě, doplňovat občanskými pracovníky s potřebnými odbornostmi. Tyto opravy využívat k vykonávání běžných a středních oprav výzbroje a

techniky jak polních vojsk (mobilních sil), tak i těchto útvarů a svazků, které zůstanou na teritoriu příslušného obranného pásma - "zóny" (prostorově vázané síly).

Opravy by bylo zapotřebí zabezpečit i nezbytným počtem pojízdných a odsunových prostředků pro poskytování technické pomoci v blízkosti svého rozmístění, k technickému zabezpečení nákladky poškozené výzbroje a techniky k opravám v zařízeních nadřízeného stupně (vojenských i civilních).

Kromě toho předpokládáme v každé oblasti vytvořit **výzbrojní základnu**, v jejíž sestavě bude část opravářská a skladová.

K plnění úkolů technického zabezpečení uvažujeme nadále ponechat specializované teritoriální opravy, základny a sklady ostatních druhů techniky (spojovací, chemické, týlových služeb apod.), které jsou podle současné působnosti v podřízenosti jednotlivých náčelníků druhů vojsk a služeb.

Technické zabezpečení je vhodné organizovat za řízení ZVV vojenského velitelství s využitím pohyblivých i stacionárních sil a prostředků. V případě vytvoření polního velení (armádního sboru) v něm řešit odpovídající členění řídicích orgánů technického zabezpečení. ZVV polního velení by měl řídit technické zabezpečení armádního sboru. K plnění úkolů TEZ by měl přiděleny **prapory komplexních oprav**, se stanoveným počtem v závislosti na úkolech a složení armádního sboru (počtu a typů vševojskových divizí). Po zmobilizování v posádkách by se tyto útvary přesunuly do prostoru operačního rozvinutí vojsk nebo by přímo zaujaly určené prostory v sestavě vojsk podle rozhodnutí ZVV polního velení (as).

Soudíme, že odsun a nákladku poškozené výzbroje a techniky k opravám v zařízeních teritoria (vojenských i civilních) by mělo plně zabezpečit teritorium, technicky nákladku výzbroje (techniky) v nákladacích stanicích na železnici by bylo uskutečněno podle nařízení FMO.

Rovněž teritoriálním velením by bylo vhodné řídit zásobování municí a technickým materiálem z oblastních skladů, kde je uložena oblastní i ústřední zásoba. Tyto sklady by zřídily zásobovací místo.

● FMO

Tento stupeň by, dle našeho názoru, řídil ústřední technické zabezpečení vojsk ČSA. V závislosti na vytvoření sestavy vojsk ČSA by stanovoval úkoly pro technické zabezpečení vojenským oblastem: jak pro část mobilní, tak stacionární, zejména by upřesňoval složení sil a prostředků k zabezpečení úkolů vojsk, řešil organizaci odsunu poškozené výzbroje a techniky od vojsk, organizoval jejich opravy ve vyčleněných civilních podnicích, opravách dle rozpočtového plánu. Současně by řídil podřízené vojenské opravárenské podniky a základny.

Organizace oprav výzbroje a techniky

Opravy poškozené výzbroje a techniky by bylo vhodné provádět prostředky technického zabezpečení příslušných velitelských stupňů.

Běžné opravy (BO) uskutečňovat taktickým stupněm a ve všech stacionárních zařízeních. Na základě předpokládaných ztrát výzbroje a techniky, potřeby normohodin k požadovanému druhu opravy navrhujeme využít opravářské kapacity u pluku a divizí. Stanovená organizace opravářských jednotek umožňuje vykonání 100 % běžných oprav raketové

techniky, PLRT, děl, RM, PTRK, optiky, tanků, BVP, OT a automobilní techniky, dále 90 % BO radiolokační techniky a 75 % výzbroje tanků a BVP.

Střední opravy (SO) by měly být vykonávány operačním stupněm, a to jeho prostředky TEZ (as). Teritoriálními prostředky vojenských oblastí a vyčleněnými civilními podniky je možné 75 % středních oprav zabezpečit polními prostředky (kromě automobilní techniky), 25 % v teritoriálních opravárnách vojenské oblasti. U automobilní techniky pokrýt potřebu 50 % středních oprav ve vojenských opravářských zařízeních (polních a stacionárních). Zbytek potřeby SO automobilní techniky je možné řešit rozpočtovým plánem v civilních organizacích (za řízení ZVV).

Generální opravy (GO) miníme provádět ve vojenských opravárenských podnicích (VOP) a vyčleněných civilních organizacích za celkového řízení orgánů vyzbrojování a technického zabezpečení FMO.

Opravárenské kapacity VOP je přípustné využívat na generální opravy techniky, na které opravárenské organizace v národním hospodářství nejsou technicky a materiálně vybaveny. V důsledku snížení počtů techniky dojde ke snížení potřeby GO. Uvolněnou kapacitu podle RP lze využít k zabezpečení SO a oprav skupin.

Běžné opravy skupin (BOS) předpokládáme vykonávat prostředky TEZ operačního stupně. Jednotky běžných oprav skupin je možné zařadit přímo k útvarům (jednotkám) oprav techniky, tím zamezit zbytečné manipulaci se skupinami.

Celkové opravy skupin (COS) by uskutečňovaly vojenské opravárenské podniky a civilní organizace podle rozpočtového plánu.

Při propočtech potřeby oprav skupin je možné vycházet z předpokládaných ztrát za tři měsíce války.

K vytvoření opravného fondu skupin nezbyvá než dořešit sběr poškozených skupin ze stupňů pluk, divize.

Domníváme se na základě poznatků, že organizace vyprošťování a odsunů poškozené techniky by měla být uskutečňována prostředky evakuace, a to u:

- taktického stupně soustředěním veškeré poškozené opravitelné techniky,
- operačního stupně vytvořením fondu pro svou opravárenskou činnost,
- teritoria vlastními prostředky evakuovat opravitelnou techniku neopravenou vojsky k opravám do opravárenského zařízení vojenské oblasti, GO do VOP nebo civilních organizací.

Zabezpečení municí, raketami, tankovým a automobilním materiálem

U systému zabezpečení vycházím z celkového systému zásobování vojsk. Za základní způsob považujeme **odběr dopravními prostředky podřízeného ze skladu nadřízeného nebo z vyčleněných zdrojů** podle skutečné potřeby, přitom nevylučujeme ani přísun podřízenému prostředky nadřízeného podle požadavku podřízených nebo direktivně. Tento systém více využívá stacionárních (teritoriálních) skladů a jejich napojení na polní zásobovací systém.

Zabezpečení úkolů vojsk musí odpovídat výše zásob munice a jejich rozložení u jednotlivých stupňů velení. Vycházíme z předpokládané průměrné spotřeby vojsk ČSA, která může dosáhnout 0,25 až 0,3 pp za jeden den bojové činnosti a také z toho, jaké jsou možnosti pro vytvoření skutečných zásob munice v ČSFR.

Celkovou výši zásoby munice předpokládáme rozdělit na:

● **pohyblivou zásobu munice** (taktický stupeň velení), která zahrnuje zásobu u zbraně, praporu (oddílu), pluku a divize - celkem **2,3 pp** (zabezpečení na **8 až 10 dnů** vedení bojové činnosti); tato zásoba by měla být **plně mobilní**, přepravována **organickými dopravními prostředky** útvarů (jednotek),

● **operační zásobu munice** (oblastní normativ a zásobu munice); **oblastní normativ** předpokládáme vytvořit ve výši **1 pp** na počet výzbroje vojenské oblasti, byl by uložen **v oblastních skladech munice a vyvážen automobilními prapory bmz do prostoru rozvinutí polního muničního skladu**; **oblastní zásobu munice** navrhujeme vytvořit ve výši **3 až 8,5 pp** (podle druhu zbraní) a bude uložena **v oblastních skladech munice** a v některých **posádkových muničních skladech**; byla by připravena **k odběru** (výdeji) vojskům podle požadavku nebo direktivně,

● **ústřední (centrální) zásobu munice**, která by obsahovala zbývající zásoby munice ČSA uložené **v oblastních skladech munice rovnoměrně** po celém území ČSFR s přihlédnutím ke skladovým kapacitám.

Zásobování raketami předpokládáme uskutečňovat takto:

Operačně taktické a taktické rakety pro raketové útvary doplňovat **přepavními prostředky pohyblivé raketové technické základny** odběrem ze **stacionárních skladů** nebo z **vyčleněných zdrojů**, či **přísnem přímo**.

Zásobování plrp a plrb protiletadlovými raketami by mělo být uskutečňováno **přepavními prostředky protiletadlových raketových technických základen** odběrem ze **stacionárních skladů** nebo **vyčleněných zdrojů přísnem přímo**.

U **taktického stupně** nepředpokládáme měnit současný systém zásobování. Vyvážené pohyblivé zásoby zabezpečují stupeň **pluk na 3 dny boje**, **divizi na 2 dny bojové činnosti**.

U **vojenské oblasti, armádního sboru** jsou vyváženy **náhradní díly na 7 dnů bojové činnosti (BČ) k vývozu do bmz**. Na dalších **14 dní BČ** jsou zásoby vytvořeny **v okružových skladech** a jsou připraveny k použití podle potřeby vojsk. **K zabezpečení civilních značek automobilů** jsou využívány k doplnění útvarů zásoby **ve státních mobilizačních rezervách a státního podniku Mototechna**. Celkem jsou u vojsk vytvořeny **zásoby na vedení 29 dnů bojové činnosti**.

Ústřední zásoby jsou připraveny k vývozu na **2 x 14 dnů BČ**, další jsou uloženy **v teritoriálních zařízeních**.

S využitím všech zásob materiálu u vojsk, zásob ve státních mobilizačních rezervách a náhradních dílů z nové výroby jsou zabezpečeny tyto díly na **90 dnů bojové činnosti**. Pro typy T-72, BVP-2, OT-90 a MLTB jsou vytvořeny zásoby pouze na první měsíc války, neboť doplňování náhradních dílů z nové výroby nelze kvůli přeměně zbrojního průmyslu v prvních třech měsících války předpokládat.

Pokusili jsme se naznačit hlavní úkoly vyzbrojování a technického zabezpečení, které je nezbytné řešit v návaznosti na pojetí obrany ČSFR podle vojenské doktríny. Domníváme se, že kromě těchto otázek bude nutné věnovat také pozornost teoretickému rozpracování celého systému technického zabezpečení, zejména se zabývat jeho novým obsahem, ale i členěním řídicích orgánů vyzbrojování a TEZ, včetně výkonných prostředků technického zabezpečení jednotlivých stupňů k návaznosti na vývoj organizačního členění ozbrojených sil.

ZÁVĚRY TÝLOVÉ SEKCE

Účastníci jednání ve svých vystoupeních důsledně vycházeli ze zámyslu obrany republiky a dospěli k těmto nejdůležitějším závěrům:

● V oblasti sil a prostředků týlu:

Týlovou základnou se stává celé území ČSFR se sítí skladů nejrůznějšího druhu. Oproti minulosti hlavní a rozhodující význam pro týlové zabezpečení vojsk má týl teritoria, do kterého především podle jednotlivých oblastí patří:

- stacionární sklady,
- automobilní brigády,
- pluk potrubní dopravy pohonných hmot (PH),
- zdravotnické útvary,
- silniční a pořádkové útvary,
- další týlové útvary a zařízení.

Operační týl zahrnuje pouze jediný stupeň. Tvoří jej týl armádního sboru, tj. brigáda materiálního zabezpečení a zdravotnická brigáda.

● U organizace týlu:

Svazky operačního týlu (jako první stacionární) budou rozmístěny v prostorech, které mají návaznost na silniční a železniční komunikace. Uvedené prostory by měly být připraveny již v míru a variantě použitelné podle operační sestavy vojsk.

● Vojská doprava:

Silniční síť bude tvořena vybranými komunikacemi s přepravní kapacitou do pěti tisíc vozidel za 24 hodiny. Za každou divizi prvního sledu by bylo třeba vést alespoň jednu podélnou silnici. Na úrovni týlů divizí a týlových svazků armádního sboru, jakož i před a za přírodními či jinými překážkami povedou příčné silnice. Veškerý provoz, obnova, technická ochrana bude zabezpečena silami a prostředky teritoria.

Železniční síť tvoří železniční směry podélné a příčné s kapacitou do padesáti párů vlaků za 24 hodiny. Provoz, obnovu, technické přikrytí zabezpečí stavební a provozní organizace Ministerstva dopravy.

Z uvedeného je zřejmé, že budou kladeny podstatně vyšší nároky na přípravu, organizaci a součinnost s civilními jednotkami zabezpečujícími dopravu a obnovu komunikací. V operační přípravě státního území bude nutné zaměřit větší pozornost na variantnost použití silniční a železniční sítě.

● V oblasti materiálního zabezpečení:

K zásobování vojsk by měly být využívány zejména stacionární sklady. Vojska budou mít tyto zásoby materiálu u stupně:

- taktického až na 10 dnů boje,
- operačního na 3 až 8 dnů bojové činnosti.

U týlových polních vojsk budou vytvořeny zásoby na 13 až 15 dnů bojové činnosti dle našich předpokladů.

Každý zásobovací stupeň je povinen udržovat odpovídající množství zásob v určeném zdroji (v brigádě materiálního zabezpečení, výdejním místě, stacionárních skladech, vyčleněných zdrojích včetně materiálu vyvezeného po železnici). Materiálový tok z centra až ke

konečnému spotřebiteli - vojákovi, zbrani, technice - bude uskutečňován především odběrem materiálu, tzv. systémem "na sebe". Příslus materiálu od nadřazeného k podřazenému se nevylučuje.

Možnosti odběru materiálu mohou být v závislosti na situaci následující:

- odběrem ze stacionárního skladu,
- odběrem z vykládací stanice po železnici,
- odsunem materiálu z ohroženého příhraničního skladu,
- zřízením výdejního místa brigádou materiálního zabezpečení.

● V oblasti zdravotnického zabezpečení:

Celý léčebně odsunový systém zásadně ovlivní zdravotnické ztráty. Průměrně denně u armádního sboru v obranné operaci mohou tyto ztráty dosahovat hodnot 1,5 až 2 % z celkového počtu osob.

Léčebně odsunový systém taktického stupně pravděpodobně nedozná zásadních změn. U operačního stupně odsun raněných a nemocných řídí i uskutečňují síly a prostředky zdravotnické brigády od stacionárních nemocnic.

Stacionární nemocnice budou variantně budovány jako odsunové nebo doléčovací.

Po poskytnutí odborné, ale především specializované lékařské pomoci v odsunové nemocnici budou ranění a nemocní odsunuti stálým (improvizovaným) zdravotnickým vlakem k hospitalizaci do doléčovací nemocnice co nejdál od fronty, nejlépe na druhý konec státu.

Po vyčerpání kapacity stacionárních nemocnic, nebo v případě výskytu hromadných ztrát v některém obranném pásmu, budou rozvinuty polní nemocnice zdravotnické brigády. Tím dojde k ukončení přechodu na polní léčebně odsunový systém.

● U velení týlu:

Nové uspořádání míst velení předpokládá zrušit týlová velitelská stanoviště (TVS) a umístit orgány velení týlu přímo na velitelském stanovišti (VS) vytvořením týlového a výzbrojné technického kolektoru. V této souvislosti bude nezbytné od pracovníka (pracoviště) rozhodnout, kdo, s jakými prostředky a kde bude v poli pracovat.

Lze očekávat, že na VS budou mít své pracoviště náčelník týlu - zástupce velitele, většina štábu týlu a služeb týlu. Zbývající část orgánů velení týlu bude umístěna na záložním velitelském stanovišti (ZVS). V případě potřeby bude připravena převzít velení týlu.

V souvislosti s racionalizačními úvahami a zpracováním bojových dokumentů pro velení týlu se předpokládá jejich zjednodušení co do obsahu i formy, ba dokonce i zrušení některých z nich. Tak např. se uvažuje o tom, aby pracovní mapy byly vedeny pouze omezeným počtem funkcionářů. Těmi, kteří ji k výkonu své funkce nezbytně potřebují (např. náčelník vojenské dopravy, náčelník zdravotnické služby). Hlavním plánovacím dokumentem bude plán týlového zabezpečení. Zatím není jasné, zda se samostatnou grafickou částí na mapě příslušného měřítka, či bez ní. To ukáže potřeba praxe velení týlu v dalším. Předpokládá se velet příslušnými týlovými zařízeními, jejichž součástmi budou formou příloh nařízení jednotlivých týlových služeb.

Celé jednání sekce proběhlo formou přednesených koreferátů v domluveném pořadí. Koreferáty byly promyšlené, odpovědně připravené a přesvědčivé přednesené představiteli GŠ/HT (pplk. gšt. Ing. Dudou), Vojenské lékařské akademie JEP (pplk. MUDr. Tobášem), Krajské správy vojenské dopravy Brno (mjr. Ing. Hnátem) a učiteli katedry týlu Vojenské akademie (pplk. Ing. Houserem, pplk. Ing. Machem a mjr. Ing. Musilem). Veškeré přijaté závěry se stanou vodítkem pro naši vědeckopedagogickou činnost.

PŘEDPOKLADY ITALSKÉHO MODELU OBRANY

Vycházíme-li z úvah autora článku pana Stefana Silvestriho v Rivista militare č. 1/1991 - **New forms of the defence patern**, pak je možné nastínit ze současné situace italských ozbrojených sil některé všeobecné alternativní předpoklady pro model obrany. Autor článku soudí, že to v každém případě budou modely **defenzivní** ve všeobecném strategickém smyslu. Dále míní, že takové budou nicméně operačně vyvážené, aby bylo možné uskutečňovat jak defenzivní, tak ofenzivní operace v souladu s taktickými potřebami. Pro naše čtenáře jako informaci uvádíme, že tyto modely obrany jako takové již byly stručně popsány v roce 1985 v **pěti operačních úkolech** a v **"Bílé knize o obraně"**. Ale autor v tomto případě v článku se chtěl pokusit navrhnout některé možnosti, v nichž šlo nejen o pořadí, jež je zapotřebí bedlivě sledovat, ale i organizační změny, které je přinášejí.

Modelové předpoklady, které byly navrženy pro obranu:

- na krátkou vzdálenost,
- na dlouhou vzdálenost,
- specializované.

Prvé dva modelové předpoklady mohou být považovány za specifické modely obrany a třetí byl navržen především proto, aby byla vyjádřena větší pozornost multilaterální situaci Severoatlantického paktu a Evropy.

Model obrany na krátkou vzdálenost - je založen na dvou důležitých předpokladech, a to na: neustálém zmírňování napětí, posilování mezinárodní spolupráce mezi Východem a Západem, celkový nízký profil italské strategické i vojenské přítomnosti v Evropě, tak i ve světě.

Důsledkem takového vývoje bude také snížení operační integrace mezi taktickými jadernými silami a konvenčními (důsledek, se kterým bude nutné počítat ve všech modelech, avšak jenž má zvláštní význam pro model obrany na krátkou vzdálenost). Mají-li jaderné zbraně hrát stále důležitější úlohu zmenšování napětí při snižování jejich počtu, ale zvyšování kvality, pak tento model obrany bude muset mít dostatek pozemních sil pro zajištění spolehlivé konvenční obrany italského území, konvenční doktrínu bojového použití, která bude v souladu s takovou variantou.

Tento model obrany zároveň znamená, nebo dokonce předpokládá, sníženou italskou přítomnost mimo italské hranice i s poměrně nízkým italským příspěvkem ke společné bezpečnosti Evropy a Severoatlantického paktu.

Ve skutečnosti by zůstala Itálie nadále při zajišťování své konvenční obrany v podstatě spotřebitelem bezpečnosti na mezinárodní úrovni a přenechala by ostatním obranu bezpečnosti jako celku.

V takovém rámci musí italská obrana především zajistit dokonalou obranu národního území ve spolupráci se spojenci, pokud jde o hlavní hrozbu, avšak samostatně, pokud jde o menší, zbytkové nebo vzdálené úhrzy. Naproti tomu schopnost Itálie zajistit samostatný příspěvek k obraně spojenců je velmi omezená, téměř žádná. Prvý a třetí sdružený úkol mají přednost, i když tím nejsou ze zorného pole zcela odstraněny úkoly ostatní.

Úlohou italského modelu obrany může být úkol:

- zajistit obranu severovýchodního sektoru státního území, považovaného za jižní část středního sektoru Severoatlantického paktu v Evropě, a pokud je to možné, tak zajišťovat stát proti možným vojenským krizím v sousedních zemích;

- zajišťovat kontrolu a obranu střední části Středomoří a vnitřních moří (Tyrhénského moře, Ionského moře, Jaderského moře), a tak přispívat k zachování západní letecké i námořní převahy ve Středomoří;

- přispívat ke spojenecké protivzdušné obraně na jihu centrálního sektoru;

- zabezpečovat použitelnost představených základů pro americké vojenské prostředky a pro prostředky Severoatlantického paktu ve Středomoří.

Není možné říci, že tento model na krátkou vzdálenost je také modelem statické obrany. Naopak, klíčový činitel věrohodné konvenční obrany italského území je dán prostorem jako složkou obranné síly. Takový prostor musí být hledán ve dvou směrech:

- **vpředu**, s operacemi vedenými za linií fronty pro oslabení útočících sil dříve, než se dostanou do styku s představenou obranou, pro zabránění přísunu dalších sil (druhých sledů) a zásobování;

- **v hloubce**, vytvořením "**hlubokých**" obranných postavení a obranných postavení druhých sledů s potřebným manévrovacím prostorem (po každých 50 až 60 kilometrech).

V takovém případě operační doktrína pozemního vojska namísto toho, aby zdůrazňovala zvláštnosti pružné anebo aktivní obrany přijaté Severoatlantickým paktem v několika minulých letech, může být zaměřena na **poziční** obranu: tímto způsobem může využívat větší počet jednotek pozemních vojsk, včetně mobilizovaných sil, vhodnějších ustoupit a reorganizovat se na nejbližší obranné linii, menší počet obrněných jednotek udržovaných v záloze pro protiútoky na místní nebo operační úrovni, kromě jiných možností, jako např. **operaci na zdrženou**, nebo umlčování a oslabování za linií fronty.

Obranné stavby zase mohou s úspěchem využívat nové technologické možnosti (od zbraní pro rozvrácení bojiště až po pancéřování, od rozsáhlého používání optických vláken a elektronických čidel po polotrvalé obranné prostředky, které je možné rychle rozvinout, atd.), a tak využívat veškerého "obrněného" potenciálu mnoha nových technologií. Zvláště je zřejmé, jak účinná obrana vyžaduje dokonalé řízení toho, co se nazývá novým "závodem" mezi ofenzívním potencionálem nových elektronických prostředků a elektronickým defenzívním potencionálem superpočítačů atd.

Z důvodů omezených možností italského námořnictva je jasné vidět, že letectvo musí proto zvýšit možnosti zasáhnout proti možnému protivníkovi již nad jeho vlastním územím. Tak plnit svůj základní úkol dalekého rozvrácení bojiště (to uskutečňovat za podpory raketových jednotek) a aby mohlo působit jako **násobitel síly**. Dále pružnost a rychlost použití letectva představují velmi potřebnou formu zastrašování a obrany proti vnějším

ohrožení přicházejícímu z jihu. Konečně, italské letectvo musí hrát klíčovou úlohu pokud jde o velení, řízení a spojení všech obranných systémů.

Z toho je jasné vidět i pro neodborníky, že je přímo nutnost nakoupit letouny pro doplňování paliva za letu, letouny daleké výstrahy (AWACS) a letouny pro radioelektronickou protičinnost (a bylo by vhodné mít k dispozici pozorovací a průzkumné družice, které mohou být, ale nemusí být vlastní).

Jako diskutabilní se zdá být volba ve prospěch stíhacího letectva (letecká převaha), nejen pro vysokou cenu stíhacích letounů, nýbrž také vzhledem k jejich výlučně obrannému poslání, jež může být přinejmenším částečně zajištěno předsunutými protiletadlovými a protiraketovými pozemními obrannými systémy.

Stejně tak by tento model mohl zahrnout vyřazení taktických bitevních letounů krátkého doletu. Italské pozemní vojsko by nyní mohlo být vyzbrojeno větším počtem prostředků většího dosahu, jako jsou raketomety.

Samostatným problémem je budoucí rozvoj sil pro rychlé zasazení.

V žádném případě tento model nepředpokládá zvýšení italské vojenské "vážnosti" na mezinárodní úrovni, ani neuvažuje o potřebě vytvořit speciální vysoce pohyblivý sbor pro velké vzdálenosti vně národních hranic.

Síly pro rychlé nasazení se potom jeví jako přeceňované se zřetelem k požadavkům modelu obrany na krátkou vzdálenost a v každém případě se zdají být přepychem, protože dnes ještě nejsou k dispozici dopravní prostředky, ani speciální výzbroj, kterou by nutně potřebovaly.

Tento model proto může předpokládat jejich snížení na polovinu (na sílu) jedné výsadkové brigády.

Pokud jde o leteckou přepravu, toto snížení sil pro rychlé zasazení může vyvolat požadavky potřebné pro vysazení jedné výsadkové brigády.

Model obrany na velkou vzdálenost je uspořádán tak, aby byl v dokonalém souladu s politickým a strategickým úvodním hodnocením uvedeným u předchozího modelu obrany na krátkou vzdálenost, tzn. není v rozporu s růstem mezinárodní spolupráce, se zmírňováním napětí i s uskutečňováním procesu kontroly výzbroje a snižováním zbrojení.

Ve srovnání s předchozím však model obrany na velkou vzdálenost také považuje za přetrvávání úhrozy z Východu (i když méně pravděpodobné, přesto nikoli nemožné), předpokládá zvláštní změny, které spočívají ve větší zranitelnosti jižní oblasti ve srovnání se zbývající Evropou, a to v důsledku jednak skutečnosti, že tato část může být zapojena pouze okrajově do prvních stádií omezení výzbroje, jednak možné revize americké strategie (kritický bod veškeré bezpečnosti v jižním regionu), s možným snížením stále americké přítomnosti v oblasti, konečně v důsledku úhrozy "z vnějšího prostoru", méně důležité než tradiční úhrozy z Východu, avšak nicméně nemalé a v každém případě stále pravděpodobnější.

Naproti tomu, sovětská přítomnost ve Středomoří, možná jiná než ve střední Evropě (ne-li vojenská, pak projevující se politickým vlivem), může slížit v důsledku nové a lépe formulované moskevské politiky vzhledem ke Střednímu východu a severní Africe, nebo stálými vážnými krizemi na Balkáně.

Úhroza "z Jihu" může mít proto velmi různé formy:

- ve scénáři Východ - Západ zvyšovat hrozbu z Východu a spojovat se s ní, být využívána jako týlová podpora nebo jako druhá fronta,

- působit přímým ohrožením národního území s omezeným vojenským významem, avšak velkým politickým a psychologickým vlivem,

- působit proti hlavním komunikačním cestám v této oblasti a ohrožovat svobodu námořní, letecké a pozemní dopravy (např. plynovody a ropovody) i italské dopravní prostředky v mezinárodním prostoru,

- uskutečněním ozbrojených útoků proti italským občanům a institucím v zahraničí, proti majetku, který představuje národní zájmy Itálie,

- je pravděpodobné, že by byla uskutečňována proti zemi, s níž má Itálie smlouvy o bezpečnosti, nebo která Itálii považuje za důležitou pro vlastní bezpečnost,

- jako např. podpora a skrývání teroristických skupin,

- nakonec je možné, že by byla i domácí povahy, nezaměřená přímo na získání mezinárodního ohlasu, ale s cílem, aby vyvolala nerovnovážný proces, který by vyžadoval vnější pomoc pro udržení míru a zprostředkování.

K těmto uvedeným úkolům modelu obrany na krátkou vzdálenost je možné podle autora článku doplnit přinejmenším i tyto:

- přispívat k obraně Egejského moře a jižního sektoru Severoatlantického paktu vysunutím leteckého a námořního bojiště na východ v případě konfliktu Východ - Západ,

- užší operační a strategická integrace se spojeneckými leteckými i námořními silami ve Středomoří (perspektivně také se spojeneckými silami rychlého nasazení) pro zajištění nezbytné podpory tohoto zasazení,

- vyšší schopnost zjištění, kontroly a vyvážení hrozeb, které mohou přicházet z Jihu,

- postupná, pružná a včasná reakce v konfliktech nízké intenzity, probíhajících v oblastech strategického zájmu, teroristických a jiných hrozeb, vylučujících nevojenskou kontrolu a prostředky pro řešení,

- omezená avšak skutečná možnost uskutečňovat malé operace spojené s vojenskou intervencí s úkolem předstihových opatření v případě vojenských útoků proti italským zájmům nebo sídlům v zahraničí, popřípadě v oblasti strategického zájmu,

- rostoucí autonomní a sdružená schopnost sledovat, kontrolovat krize, schopnost velení, řízení, spojení a průzkumu na oblastní úrovni.

Z hlediska rozpočtu a politického významu je možné posuzovat tři teoreticky předpokládané modely obrany na velkou vzdálenost:

- **silný** s maximálními zdroji přidělenými na obranu, které se rovnají třem procentům hrubého národního produktu na konci desetiletého období postupného zvyšování (včetně plánu doplnění a modernizace ve výši 30 000 miliard lir určených původně na obranu); politicky to znamená pevné uvědomění a vůli hrát úlohu oblastní mocnosti,

- **střední**, u kterého současná úroveň zdrojů přidělených na obranu není překročena (2 až 2,2 hrubého národního produktu), i když během desetiletého období bude schváleno 10 000 až 15 000 miliard lir pro další investice,

- **slabý**, u tohoto modelu se počítá, že nynější úroveň přidělených finančních prostředků na obranu se nezmění, nebo popřípadě klesne, avšak nedojde k žádné opravdové racionalizaci ozbrojených sil a ani ke krácení.

Z operačního hlediska u rozdílů mezi výše uvedenými modely jde především o možnosti velení, řízení, spojení a průzkumu, tylové a mobilní síly, které mohou být přesunuty do prostoru napadení státu protivníkem. Velmi malou změnu je možné zjistit vzhledem k reorganizaci obranného posláním na severovýchodě, které podporuje vytvoření "krycích sil", snížení

obrněných sil a vytvoření větších autonomních možností pro rozvrácení bojiště na střední vzdálenosti, protiletadlové a protiraketové obrany. Ve skutečnosti tato obrana vychází z předchozího modelu obrany na krátkou vzdálenost a doplňuje ji o jiné operační možnosti, aniž by rušila ty, o kterých již bylo rozhodnuto.

Model specializované obrany

Obrana středně velké evropské mocnosti již není pouze národním problémem, přinejmenším pokud jde o velké ohrožení. Nejsou myslitelné ani místní evropské války uvnitř obou bloků nebo v jejich blízkosti, pokud nedojde k vážným krizím, politickému a vojenskému napětí.

Národní obrana je v dnešní době tak ošidnou záležitostí, že nemůže být pochopena bez podrobného vysvětlení. Můžeme hovořit o obraně některých národních zájmů, o příspěvku k multilaterální obraně, avšak nemůžeme již mluvit o národní obraně zcela jednoduchými slovy.

Nicméně, vojenské struktury našich zemí jsou většinou organizovány tak, jako kdyby měly dříve nebo později zajišťovat obranu země zcela samotné.

Tak je tomu z hlediska teoretického modelu takové vojenské organizace, avšak mnohem méně ve skutečnosti. Například je zřejmé, proč se Spolková republika Německo prakticky rozhodla svěřit jiným obranu svých obrovských obchodních zájmů. Na druhé straně Velká Británie umístila svou armádu jakoby pro vedení války na evropském kontinentu (v jeho malé oblasti) a nikoli pro obranu svých břehů. Francie počítá s konvenčním vojenským uskupením Severoatlantického paktu v Německu, aby dodala věrohodnosti svému jadernému strategickému potenciálu. Všechny evropské země jsou závislé na Spojených státech amerických a na Severoatlantickém paktu z hlediska převážné části svých informací, spojení, dálkovém zjišťování atd.

Model národní obrany je proto již dnes záminkou přizpůsobení nejen když požaduje vybudování dokonale vyvážených sil (tvořených třemi druhy ozbrojených sil, a také v rámci jednotlivých druhů ozbrojených sil), nýbrž i když označuje společné úkoly jako **národní**.

Zajímavou změnu je pak možné pozorovat, jestliže lze sestavit model obrany dokonale souhlasící s touto skutečností ve snaze maximalizovat výhody, a tak snížit plýtvání a překrývání.

V tomto stadiu však není možné uvažovat, jako kdyby došlo ke skutečně integrované evropské nebo atlantické síle. Ale mohou uvažovat více "specializovaným" způsobem, sledovat na jedné straně vyšší racionalizaci společné obrany a na druhé rostoucí rozvoj evropských institucí k vytvoření skutečného "evropského pilíře obrany a bezpečnosti".

Takový **specializovaný** nebo multilaterální model obrany bude muset brát v úvahu různé sektory národní správy, odlišné zájmy i na samotné vojenské úrovni (např. zbraňové systémy, které nejsou vždy standardizovány a schopny spolupracovat).

Specializovaný model musí být zaměřen na maximalizaci některých rolí na úkor jiných, přitom brát v úvahu, co mohou naše vlastní síly dodatečně zajišťovat pro naše spojení a co mohou oni skutečně zabezpečovat pro obranu.

Při výše uvedených organizačních nedostatcích bude nutná relativní, dílčí specializace, která bude stále ponechávat prostor značnému překrývání a neúčinnosti.

Takový multilaterální model je vhodný proto, co můžeme nazvat "úkoly Severoatlantického paktu", zatímco ostatní úkoly užšího národního zájmu musí být považovány za něco vedlejšího: je nekonečně trvajícím problémem rovnováhy systému národní obrany, přitom tento model musí být schopen ještě sledovat i možné úkoly národního zájmu při současném zanedbávání multilaterálních úkolů, na kterých závisí věrohodnost modelu obrany.

V souhrnu defenzivní specializace půjde u spojeneckých požadavků vůči Itálii velmi pravděpodobně o úlohy:

- vytváření spojení mezi střední a jižní oblastí,
- zabezpečení spojení mezi západním a východním Středomořím,
- mostu a základny pro přemísťování sil na východ a jihovýchod,
- kontroly vůči ohrožení z jihu,
- kontroly strategické situace na Balkáně,
- příspěvku ke zvyšování bezpečnosti a ochrany hlavních komunikačních cest,
- příspěvku ke všeobecné obraně tam, kde by to bylo nutné (jak posílením v prostorech vystavených tlaku, tak defenzivním použitím, které může uvolnit jiné spojenecké síly pro obranný manévra a konečně s posláním vystřídání nebo obchvatu).

Spojenecká strategie, jak autor již v článku uvedl, je teprve ve stadiu přehodnocování a reorganizace. Manévra nabyli většího významu než předsunutá obrana celé linie fronty, avšak frontová linie zůstává zachována.

V každém případě je však možné, že se Severoatlantický pakt bude spoléhat na menší počet amerických sil umístěných v Evropě, na menší obrněné síly a počet jednotek dělostřelectva velké mohutnosti. Jiná snížení je možné předpokládat u bojových letounů a vrtulníků.

Obavy ze silných překvapivých útoků se budou zmenšovat, naopak bude pravděpodobně převažovat problém, jak reagovat na agresi, která může následovat jak po delším období mobilizace nebo po cvičeních značných částí ozbrojených sil.

Potom se Severoatlantický pakt bude snažit vyrovnat svou geostrategickou nevýhodu využíváním "násobitelů síly". Jedním z nich bude pravděpodobně nová technologie. Jiný bude muset být hledán ve zřizování dokonalejších zásobovacích skladů, určených pro rychlé rozvinutí jak italských, tak i spojeneckých ozbrojených sil. Třetím bude aktivnější příspěvek námořních sil k případné vzdušné-pozemní bitvě. Konečně další musí vycházet ze zvyšující se pohyblivosti evropských národních sil na celém spojeneckém v álcíšti a ze zdokonalování možností jejich vzájemné součinnosti.

Za takové situace mohou být italské požadavky vůči spojencům k tomu, co Severoatlantický pakt již zabezpečuje v oblasti velení, řízení, spojení a průzkumu, kromě posílení letectva a pozemních vojsk patřících do obranného systému severovýchodní fronty, jak to předpokládá model obrany na krátkou vzdálenost. Potom také mohou být síly pro rychlé zasazení (podobné francouzským).

Jako protiváhu může Itálie dát k dispozici jednu horskou brigádu v Bavorsku (k vystřídání amerických nebo německých sil, které plní obranné poslání) a rozsáhlejší účast v letecko-námořní bitvě o západní Středomoří (jak bylo uvedeno v modelu obrany na velkou vzdálenost). Dále se musí zvýšit italský podíl na kontrole a obraně středního Středomoří (vyhledávání min, protiponorkový boj atd.).

Itálie může ušetřit především na některých leteckých a námořních silách, což je vyváženo spojeneckou převahou v tomto sektoru, na některých požadavcích, které souvisejí s vedením radioelektronické protičinnosti, s velením, řízením, spojením a průzkumem (protože mohou

být vyváženy spojenci) a protivzdušné obraně a nadvládě ve vzduchu. Také strategická přeprava italských sil na velké vzdálenosti může počítat se spojeneckou podporou.

Model jako celek umožňuje plánovat základ obou ostatních modelů při nízkých nákladech.

Souvisí naproti tomu s větší vůlí Itálie a jejích spojenců připravovat více specializovanou společnou obranu a přijmout příslušný podíl na její účasti.

Závěrečná zpráva, která hodnotí požadavky tří modelů obrany se pokouší nastínit celkový obraz vojenských požadavků. Je to autorova zřejmě teoretická a rámcová práce všeobecného rázu, která se zabývá "řády velikosti", nikoli konkrétními organizačními radami. Jde o požadavky jednotlivých druhů ozbrojených sil a jim svěřeného poslání. A to vše z hlediska příslušníků ozbrojených sil, prostředků, rozpočtu.

Nicméně je důležité dosáhnout dokonalejší koordinace mezi obrannou a zahraniční politikou, tj. mít jednotnou bezpečnostní politiku. Například model obrany na krátkou vzdálenost přímo závisí na stavu procesu omezování a kontroly výzbroje; není to jen otázkou zajištění udržování podmínek pro snižování napětí a nebezpečí. To by umožnilo reorganizaci předpokládanou tímto modelem, nýbrž také otázkou zajištění toho, že dosažené dohody a snížení budou v souladu s národní obrannou politikou (naopak, že se národní obranná politika umí a může úspěšně přizpůsobit změnám, které jsou požadovány mezinárodními dohodami).

Model obrany na velkou vzdálenost je ovšem více orientován na širé moře, a to je absolutně nemožné, jestliže se neřídí podle bdělé zahraniční politiky; je nemyslitelné působit ve východním Středomoří nebo vně oblasti Severoatlantického paktu bez ohledu na politické dohody a pečlivou diplomatickou práci.

Na druhé straně každá vojenská akce v takové situaci může být úspěšná pouze tehdy, když je součástí rozsáhlejší politické strategie, předběžných opatření a řešení možných krizí.

Model specializované obrany vychází z předpokladu uskutečnění rozsáhlejšího mezinárodního sjednocení v bezpečnostním a obranném prostoru: proto je také závislá více na politických než na vojenských předpokladech. Celý model není ničím jiným než jednou ze stránek širšího plánu sjednocení zaměřeného na její dosažení. Jeho operační možnosti jsou proto značně ovlivňovány politickými cíli.

Jako celek všechny tři modely vyžadují dokonalejší definování a uskutečnění rozhodovacího politického, strategického a vojenského procesu země, jakož i ochotu vlády vypracovat a používat jednotné strategie; taková potřeba je možná naléhavější u modelu obrany na velkou vzdálenost, může se časem snížit u modelu specializované obrany, pomalu se může snižovat během budování autority institucí podobných federálním; to však jsou jen vedlejší náznaky, které nemohou změnit obecnou potřebu.

Nyní by bylo zapotřebí podívat se na skutečnost, jak navržené modely obrany vyhovují parametrům, které byly uvedeny pro model shody. Ovšem všechno nezávisí jen na modelech, nýbrž spíše na politice jako celku i na možnostech uvedených v této studii, s nimiž je možné se setkat v každém modelu obrany.

Těžiště spočívá v úzkém přizpůsobení navržených modelů obrany a příslušnou mezinárodní situaci.

Model obrany na krátkou vzdálenost je tím věrohodnější a přijatelnější, čím více je pro evropský systém ovládnut jedinou supermocností, nebo když je dohoda mezi supermocnostmi rozsáhlá a dokonalá. Jinými slovy, je to scénář, který se snaží co nejlépe upravit situaci skutečné politické a vojenské "menšiny" v evropských zemích.

Naproti tomu model obrany na velkou vzdálenost poskytuje zcela opačný pohled na stále významnější charakter západní Evropy, především její bezpečnostní politiky, i když vychází se Spojenými státy americkými.

Třetí model, tj. model specializované obrany, může dobře být společně se všemi uvedenými scénáři, nicméně bude tím věrohodnější, čím více se bude mezinárodní situace měnit v těchto směrech:

- intenzivní vývoj politického a bezpečnostního postavení západní Evropy v rámci Severoatlantického paktu, avšak prostřednictvím pouze evropských institucí,
- růst ochoty Spojených států amerických a Sovětského svazu přijmout vzestup nového světového partnera.

Tento model zahrnuje silné prvky "naléhavosti bytí", které ho činí nejpřijatelnějším z politického hlediska, avšak jen spíše referenční rámec, než model pro bezprostřední praktické uskutečňování.

-MW-

K NĚKTERÝM OTÁZKÁM OPERAČNÍHO ROZVINUTÍ OZBROJENÝCH SIL

Začátkem osmdesátých let vypracovali vojenští experti NATO nové strategicko-operační pojetí (Follow on Forces Attach Concept - FOFA) vedení bojové činnosti s druhými sledy a zálohami možného protivníka. V hrubých rysech spočívá v ničení a umlčování sil i prostředků, které nejsou v přímém dotyku s vojsky NATO. To má především napomoci ztížit či dokonce znemožnit operační rozvinutí ozbrojených sil, zmenšit jejich bojové možnosti, zamezit přísunu druhých sledů a záloh do prostoru bojové činnosti. V přímé sféře zájmu a

působení sil a prostředků, které se zúčastní uskutečňování pojetí FOFA, se stanou i polské ozbrojené síly.

Obranný charakter nové polské vojenské doktríny vytyčuje ozbrojeným silám úkoly při organizaci obrany druhého operačního sledu nebo účasti ve strategickém protiúderu.

Základní podmínkou, která umožňuje použít ozbrojené síly v předpokládané činnosti, je včasné, vzhledem k nárůstu možného vzniku války, operační rozvinutí vojsk se zachováním bojeschopnosti.

Operační rozvinutí (OR) vojsk je stanovený systém opatření, jimiž se uvádějí do plné bojové pohotovosti štáby a vojska, jejich přesuny (přeskupení) a zaujetí výchozích prostorů, které zabezpečují příznivé podmínky pro zaujetí operačními svazky a svazky vhodné sestavy v souladu se zámyslem předpokládané operace a její účinné zahájení.

Cílem operačního rozvinutí je (vytvoření operační sestavy v souladu se zámyslem velitele pro vedení operace) předejít překvapení a úderům, zejména jaderným a leteckým protivníka včetně zabezpečení nejpříznivějších podmínek k odražení agrese i k vedení dalších operací.

Operační rozvinutí má zabezpečit zaujetí předpokládané operační sestavy se zachováním bojeschopnosti. Jeho úloha představuje novou hodnotu při ohrožení silami a prostředky, které jsou uplatňovány v rámci pojetí FOFA.

Tato otázka si vyžaduje vyřešení a zkombinování mnoha organizačních opatření, která zabezpečí nenarušené a správné operační rozvinutí vojsk. Samotný proces tohoto rozvinutí musí být uskutečňován podle podrobných plánů, které jsou vyhotoveny již v míru, berou v úvahu záměr velitele pro operaci, hlavní a záložní prostory bojového rozmístění svazků (útvárů), možnosti využití cest, přeprav přes vodní a další překážky. Z požadavků, které jsou patrné z potřeb plánu operačního rozvinutí, musí vycházet i plány (plán) mobilizačního rozvinutí vojsk.

Ze zkušeností, které byly získány při nácvicích, velitelsko-štábních cvičeních vojenských okruhů a svazků i vojsk je zřejmé, že operační rozvinutí v závislosti na charakteru rozvoje vojensko-politické situace, tempu nárůstu ohrožení je možné provést způsobem:

- výběrovým (selektivním),
- lavinovitým,
- kombinovaným.

Výběrové rozvinutí bude uskutečňováno tehdy, když vojensko-politická situace nabírá známek, které svědčí o hrozbě vzniku války a dostatečně včas jsou zjištěny přípravy protivníka k zahájení agrese.

Poměrně k tempu narůstání ohrožení se uskutečňují opatření mobilizačního rozvíjení těchto svazků a útvarů, s nimiž je v první řadě počítáno k obraně hlavního pásma. Mobilizace je prováděna po etapách, skrytě pod záminkou vykonávání cvičení nebo dalších klamných opatření.

Po uskutečnění základních mobilizačních úkolů je zahájeno operační rozvíjení. Jeho výběrovost spočívá v tom, že jsou výběrově následně přeskupovány síly operačních vojsk, zpravidla pouze v noci, se zabezpečením podmínek dosažení plné bojové pohotovosti k obraně hlavních sil před vznikem ozbrojeného konfliktu.

Problematika výběrového rozvinutí je široká, ale jeho zásadním obsahem je nenarušené přeskupení vojsk přísně vykonané podle operačního maskování. Průběh, rozsah i doba trvání výběrového operačního rozvinutí bude vycházet z rozhodnutí, do kdy má být dosaženo pohotovosti k činnosti.

Zahájením zásadních opatření výběrového rozvinutí má být především zesílení těch hotovostních a průzkumných sil i prostředků působících v míru, PVO a REB operačních vojsk. Tyto úkoly budou plnit vyčleněné síly z útvarů vojska PVO, RVD, průzkumu a REB, síly a prostředky zajišťující úkol bojové ostrahy v blízkosti prostorů, které jsou plánovány k zaujetí při přípravě obranné operace nebo strategického protiúderu. Úkolem těchto sil bude varování a ochrana vojsk proti náhlým úderům protivníka, ochrana důležitých terénních objektů (např. mostů přes vodní překážky), které jsou rozhodující pro nenarušené přeskupení, odrazení vzdušného úderu protivníka a způsobení ztrát jeho leteckému uskupení, rovněž překažení jeho záměru vysadit vzdušné a jiné výsadky.

Operační rozvinutí výběrovým způsobem může mít rozdílný průběh, který se však zásadně neliší od následující sestavy.

Během prvního dne (noci) musí při operačním rozvinutí zaujmout své prostory:

- síly a prostředky vojsk PVO, RVD, průzkumných útvarů a REB, které jsou vyčleněny do hotovostních sil,

- VS armády prvního sledu,

- část sil ženijního vojska, která plní úkoly opevňovacích prací.

Během druhého dne (noci) je vhodné přeskupit:

- sled posílení ochrany státní hranice (odřady vyčleněné ze sil svazků prvního sledu),

- VS armády prvního sledu frontu,

- část sil ženijního vojska, s níž je počítáno plnit úkoly zabezpečení cest pro přeskupování a udržování (zdvojování) přeprav,

- vyčleněné pluky protiletadlových raket a dělostřelectva k ochraně přeprav.

Třetí den je nezbytné přeskupit hlavní síly armády prvního sledu, a to:

- svazky, které budou působit v hlavním pásmu obrany,

- vojsko RVD armády prvního sledu a část frontového dělostřelectva, s níž se počítá pro posílení svazků působících v hlavním pásmu obrany,

- VS frontu a TVS armády prvního sledu včetně VS armády druhého sledu.

Čtvrtý den obsazují určené prostory:

- svazky druhého sledu armády prvního sledu,

- zbytek sil vojska RVD frontu,

- část ženijního (která se nezúčastňuje zabezpečení přeskupení) a chemického vojska frontu,

- část týlu frontu,

- VS frontu a armády druhého sledu.

Během pátého dne je nezbytné přemístit do plánovaných prostorů:

- svazky armády druhého sledu,

- hlavní síly druhů vojsk a služeb této armády,

- záložní svazky frontu,

- pozemní sled letectva do plánovaných prostorů rozmístění,

- část týlu frontu,

- TVS frontu a armády druhého sledu.

Šestý den je nutné přeskupit:

- svazky armády druhého sledu včetně ostatních sil druhů vojsk a služeb,

- zbytek týlu frontu.

Sedmý den se přemísťují:

- útvary a svazky ženijního vojska, které zabezpečovaly přemístění,
- síly PVO, které chránily přepravy na vodních překážkách.

Samozřejmě, že je to pouze jedna z možností, jaké byly uskutečněny na cvičení Štít-88. Přesun některých svazků a útvarů do plánovaných prostorů může trvat 2 až 3 dny, proto také dobu zahájení i ukončení přesunu je nutné vzít v úvahu v plánu a přizpůsobit ho.

U celkového pojetí operačního rozvinutí vojsk je zapotřebí zdůraznit několik problémů, které mohou mít zásadní a přímý vliv na uskutečnění zámyslu velitele k vedení operace i odolnost obrany.

Je také nutné zdůraznit nezbytnost, aby byl splněn dostatečně včas požadavek ženijně připraveného prvního i druhého pásma obrany. Proto by bylo vhodné, aby přeskupení určitých útvarů ženijního vojska bylo učiněno alespoň s pěti či šestidenním předstihem. Navíc by k budování prostorů obrany byly využity včas rozvinuté útvary ženijního budování terénu (ÚŽBT), které jsou územně příslušné pro prostory těchto prací.

Důležitým prvkem je poskytnutí dostatku času pro ženijní práce v plném rozsahu svazkům, které organizují obranu v hlavním pásmu obrany (v létě, u dobré zeminy tanková divize 3 až 4 dny, ostatní svazky 5 až 6 dnů). Jak je tedy patrné, divize prvního sledu armády by se měla nacházet v plánovaných pásmech obrany minimálně buď 6 až 8 dnů před pravděpodobným zahájením válečné činnosti, nebo zcela určitě před příchodem útočných uskupení protivníka. Nebude to vždy však možné, poněvadž takový pohyb vojsk nemůže být považován politickým vedením protivníka za přípravu k agresi. Proto vezmeme-li v úvahu čas, který je zapotřebí pro ženijní práce a prostředky, které jsou k mání, bylo by účelné plnit tento úkol až již před operačním rozvinutím, tak i v jeho průběhu.

Během jednoho cvičení (v lednu 1989) byly otázky budování hlavního pásma obrany vyřešeny tak, že část úkolů byla plněna ještě před zahájením operačního rozvinutí. Proto byly využity útvary (ÚŽTB) a zorganizována časově omezená tzv. pracovní uskupení sil a prostředků vojenských útvarů motostřeleckých divizí, které byly blízko prostorů a pásem obrany. Část prací byla vykonána silami útvarů, které byly ve výcvikových prostorech pod záminkou uskutečnění cvičení, a útvarů, které plnily úkoly ve prospěch národního hospodářství.

Dalším důležitým problémem je posílení ochrany státní hranice, což plní vyčleněné odřady v síle posílených pluků ze sestavy divize, která by měla bránit hlavní obranné pásmo. K jejich úkolům lze počítat:

- ochranu důležitých směrů (prostorů) proti vzdušným a jiným výsadbám protivníka,
- obranu a ochranu významných terénních objektů (mosty, přepravy) pro činnost ať již vlastních nebo spojeneckých vojsk,
- zabránit pronikání průzkumných diverzních skupin protivníka, znemožnit jim pátrání v prostoru a na čarách, s nimiž se pro obranu počítá.

Také je důležité udržet mostová přepraviště, jejich zdvojování na cestách pro přeskupování a PVO. Včasné předsunutí frontových pluků a protiletadlových raket do plánovaných prostorů přeprav umožní účinně překonat vodní překážku s využitím prvků operační přípravy terénu, zabezpečí plynulý přesun jednotlivých útvarů.

U výběrového rozvíjení vojsk jsou příznivé podmínky k uskutečnění širokého rejstříku opatření z oblasti operačního maskování. Na jeho účinnosti bude záviset utajení zámyslu operace před průzkumem protivníka. Proto také tato opatření musí být důkladně promyšlená a přizpůsobená aktuálním požadavkům. Rozsahem musí pokrýt až již prvky mobilizace, tak

i operačního rozvinutí, především klamně činnosti a dezinformace obyvatelstva. Rozsah opatření a jejich druh budou záviset především na iniciativě, představitivosti, samostatnosti velitelů operační úrovně a jejich štábů, jakož i možnostech útvarů (jednotek), které opatření operačního maskování plní.

Ke druhému způsobu operačního rozvinutí - **lavinovitému** - dojde tehdy, když protivník uskuteční několik překvapivých úderů konvenčními (jadernými) zbraněmi se současným přechodem k útočné činnosti.

Rychlý rozvoj válečné situace vyvolá současně vyhlášení stavu plné bojové pohotovosti všem ozbrojeným silám i současně zahájení operačního rozvinování, kterému může nejednou předcházet mobilizace mnoha útvarů, které až do vypuknutí války nebyly mobilizovány.

V okamžiku zahájení agrese využije protivník úderů vysoce přesnými zbraněmi, povede hromadné údery na systémy velení, zjištěná uskupení vojsk ve výchozích (poplachových) prostorech na osy přesunu a důležité objekty v terénu. To samozřejmě naruší předem připravený systém operačního rozvinutí, způsobí překážky v pohybu vojsk, vznik zničených oblastí (prostorů požárů), umlčení, ba dokonce zničení určitých prvků operační sestavy. Při operačním rozvinování bude nezbytné odstraňovat následky po úderech vysoce přesných zbraní, obnovovat bojeschopnost svazků a útvarů po ztrátách, systém velení a soustavu spojení, mostová přepraviště, úseky cest, přistávací plochy a letiště. Dojde k situacím, kdy budou muset být vyměněny umlčené (zničené) svazky (útvary) jinými vyčleněnými, zpravidla z druhého sledu. Takto vzniklý stav takticko-operační situace si vynutí uskutečnit opravy vypracovaného zámyslu. Proto také plán operačního rozvinutí musí být vyhotoven pro více možností. Mnoho okamžitých řešení nabude improvizálního charakteru. Avšak k tomu, aby bylo dosaženo předpokládaného cíle, bude nezbytné vytvořit zvláštní skupiny důstojníků, kteří by byli připraveni tento proces řídit, ať již z místa velení, tak přímo z terénu. Tito důstojníci musí mít přehled o celkové problematice rozvinutí vojsk. Úloha těchto skupin by spočívala především ve vytváření podmínek pro přeskupení těch svazků a útvarů, které se staly útvary tzv. bojové naléhavosti.

U lavinovitého operačního rozvinutí zbude málo sil a času na uskutečnění operačního maskování. V souvislosti s tím je nutné přísně dodržovat zásady rozptýlení, dočasné změny rozmístění vojsk (objektů) i využívat obranných a ochranných vlastností terénu.

Tímto způsobem rozvinutí, obdobně jako u výběrového, je nutné předpokládat pořadí přesunů útvarů v závislosti na jejich úloze a místě operační sestavy. Tedy především svazky a útvary, které obsadí hlavní a druhé pásmo obrany, svazky a útvary druhů vojsk určených k posílení i podpoře armády prvního sledu.

Lavinovité operační rozvinutí je prováděno ve dne i v noci, s co nejvyšším úsilným přesunem, který převyšuje mnohokrát předpisy stanovené na dny pochodu.

Třetím a posledním způsobem - **kombinovaným** - je sloučení obou předešlých možností, jeho průběh bude ovlivněn nárůstem ohrožení vzniku války nebo tím, že k ní dojde.

Vzhledem ke zhoršující se mezinárodní situaci je operační rozvinutí uplatňováno výběrovým způsobem. Okamžik jeho přechodu k lavinovitému způsobu bude záviset na termínu dosažení pohotovosti k bojové činnosti. K tomu může dojít před zahájením války, v okamžiku jejího zahájení či až po vzniku.

Myslím, že však pravděpodobnější bude se přiklonit k rozhodnutím, která směřují k ukončení operačního rozvinutí před zahájením válečné činnosti.

Kombinovaný způsob bude vyžadovat, aby velitelé a štáby neustále kontrolovali jeho průběh. Bude to patrné ze složitosti opatření, která budou plněna při přechodu od výběrového ke kombinovanému způsobu operačního rozvinutí, neboť vyžaduje stálou aktualizaci plánů operačního rozvinutí v závislosti na rozvoji mezinárodní i operační situace, navíc zapojení většího počtu vhodně připravených skupin důstojníků i štábů frontu a armády. Vznikne také potřeba, aby nižší stupně při rozvíjení pracovaly samostatně vzhledem ke značným vzdálenostem od orgánů velení (čas reagování), možnost narušení jejich činnosti, nebo zdvojení jejich role nižšími stupni velení či vyčleněnými skupinami důstojníků.

Operační rozvinutí vojsk je neobvykle složitou otázkou, kterou je velmi obtížné uskutečňovat, vyžaduje velké organizační úsilí v míru, od počátku války a při průběhu. Veškerá opatření s tím spojená musí být vyhotovena do nejmenších podrobností, ve více možnostech, vztahu k potřebám a možnostem, v mírových podmínkách. Rozsah obtížnosti tohoto opatření svědčí o tom, aby byl ověřován v praktické činnosti při cvičeních se štáby a vojsky. Takto získané zkušenosti by se měly stát základem k vyhotovení optimální varianty operačního rozvinutí ozbrojených sil. Uvedenou problematikou se zabýval v Myšli Wojskové č. 1/1991 kpt. Waldemar Skrzypczak. Domníváme se, že i za dnešních podmínek tvoření nových přístupů k rozvoji naší československé vědy dle obranných principů lze motivovat naše čtenáře redakčně upraveným námětem.

-JM-

PŘEDÁVÁNÍ STRATEGICKY DŮLEŽITÝCH TECHNOLOGIÍ

Redakce časopisu Vám předkládá po redakčním zpracování odborem stať z teoretického vojenskoodborného časopisu italských ozbrojených sil **Rivista militare** č.1/1991 "The transfer of the strategically critical technologies" Sergia Rossiho, a to především proto, aby si čtenáři jednotlivých vojenských stupňů, škol a akademií učinili názor, jak se mohou v budoucnosti promítat do Československé armády nejnovější poznatky z vojenství, vědy a

techniky. Podle redakce tato stať má dobrou informativní úroveň a přispěje k pochopení dané problematiky.

Kontrola strategicky důležitých technologií představuje v dnešní době jedno z nejvíce diskutovaných hledisek mezinárodního obchodu. Kontrola, neboli strategické embargo, nazývané také bezpečnostním omezením, je zaměřena především na omezení volného vývozu technologií a výrobků, které jsou považovány za strategicky důležité, protože jsou schopny přímo a značně zvýšit vojenský potenciál zemí považovaných za potenciální protivníky.

Také kontroly uskutečňují jednotlivé státy nebo mezinárodní koalice. Obou těchto forem používají západní země vzhledem k Sovětskému svazu a ostatním zemím, které se hlásily k socialismu. Proto byly Koordinačním výborem pro mnohostrannou kontrolu vývozu (CoCom) - neformálním ústředním orgánem umístěným v Paříži, vytvořeným zeměmi Severoatlantického paktu (bez Islandu) a Japonskem, schváleny mnohostranné kontroly.

Strategické kontroly spočívají jmenovitě v seznamech zakázaného vývozu (seznamy embargo) a v ověřování konečného určení kontrolovaného výrobku v případě vývozu do třetích zemí, a to proto, aby se předešlo vývozu do třetích zemí, které jsou pod kontrolou (triangulaci). **Definování pojmu "strategický" představuje prvý základní problém. Ve skutečnosti na této definici závisí povaha a rozsah kontroly. Důsledkem je také možnost předvídat strategické nebo bezpečnostní kontroly a zákazy vývozu, jakož i ekonomická omezení.** Všichni analytici uznávají skutečnost, že je prakticky nemožné sestavit všeobecnou definici pojmu **strategický**, pokud jde o vývoz zboží a technologií. V podstatě jde o to, že pojem strategický je sofistický, a to na základě **"principu schopnosti zdrojů růst jako houby"**. Při přísném uplatnění by se značně rozšířily strategické kontroly. Veškerý obchod by mohl být strategický, protože by vždy mohl přinášet protivníkovi výhody rozšiřováním zdrojů, které může věnovat svému vojenskému úsilí. V opačném případě, při velmi úzkém chápání pojmu **strategický** by šlo pouze o zbraně a prostředky pro zvláštní vojenské určení.

Proto je nutné upustit od takovýchto chytrostí, upozorňuje autor odborné stať S. Rossi, a dívat se na problém pragmaticky. Nejen zbraně, nýbrž také technologie a prostředky pro jejich výrobu jsou strategické, technologie a prostředky pro výrobu zbraní jsou často "obojetné", tj. mohou být používány také ke komerční výrobě. Na druhé straně nejen racionalita, nýbrž i účinnost strategických kontrol jsou závislé na jejich specifičnosti a výběru, a proto na omezení seznamu výrobků a technologií, jejichž vývoz do určitých zemí je zakázán.

Jinými slovy, zakázány mají být právě ty výrobky, jejichž vývoz může přímo a významně přispět ke zvýšení vojenské moci možného protivníka.

Takový přístup, který neuvažuje možnost všeobecné definice pojmu **strategický**, vyžaduje, aby byl případ od případu hodnocen důsledek každé vývozní položky na vojenský potenciál státu považovaného za potenciálního protivníka. Tento přístup, kterého používají nejvyspělejší západní země, je spojen se značnými obtížemi, tak i s vedenými rozsáhlými diskusemi. To se např. ukázalo mezi Spojenými státy a Evropou již v letech 1980 až 1983, kdy se Spojené státy pokoušely vnést přísnější kontrolní politiku pro západní vývoz do Sovětského svazu ve snaze využít této kontrolní politiky jako nástroje politického nátlaku na sovětské vedení.

Vskutku, později to již nebyla pouze vojenská nebo obojetná zvláštnost výrobku nebo technologie, pro které byly považovány za strategické.

Je to však skutečný přínos pro vojenskou sílu možného protivníka. V tomto smyslu by bylo lépe nazývat pojem strategické kontroly tzv. **bezpečnostním ověřováním**.

Problém kontroly byl stanoven tak, že obsahuje zároveň strategická, ekonomická a politická hlediska. Vzhledem k jeho citlivosti (jak je možné před veřejným míněním ospravedlnit zákaz vývozu např. do Sovětského svazu, když by mohl způsobit uzavření továrny nebo ztrátu pracovních míst) je to problém, o kterém se např. v Itálii velmi málo diskutuje, teprve v několika posledních letech se o něm otevřeně mluví v jiných evropských státech.

Plán výzkumu a shrnutí. Prvá část výzkumu se zabývá především problémem strategické kontroly, a to ze všeobecného pohledu tím, že stanoví pojetí, podstatu a cíle, přitom je odděluje výlučně od ekonomického embarga, s nímž je strategická kontrola často zaměňována. Zabývá se také obecnějším problémem vlivu na bezpečnost Západu s ohledem na ekonomické vztahy mezi Východem a Západem. V této souvislosti je nutné připomenout, že rozšíření obchodu se Sovětským svazem a ještě s jinými zeměmi bývalého sovětského bloku (díky novému zmírnění napětí) přinese některé závažné důsledky, jako např.:

- rozšíření objemu trhu způsobí ztížení kontrol,
- nastalá širší soutěž mezi západními firmami je přínutí, aby se vyhýbaly kontrolám,
- je možné, že by "perestrojka" mohla poskytnout sovětskému průmyslu větší možnosti využívat západní technologie,
- západní veřejné mínění bude méně ochotné přijímat omezování obchodu z bezpečnostních důvodů, což pramení ze snížení pocitu ohrožení,
- kontroly bude možné uskutečňovat značně obtížněji v důsledku větší důležitosti nehmotných technologií (know-how), jejichž kontrola je i v současné době velmi obtížná,
- kontroly budou ještě obtížnější, protože v minulých desetiletích přicházely technologie hlavně ze Spojených států a byly financovány vládami (vojenský výzkum); naproti tomu jsou dnes rozšířeny ve stále větším počtu zemí, zčásti vyvíjeny i soukromými společnostmi,
- zmenšení vlivu ze strany Spojených států na vedení západních států a menší význam bezpečnostních problémů (nebo přinejmenším jejich politického chápání) zcela jistě zvětší problémy jednotlivých západoevropských vlád při uskutečňování kontrol ze strategických důvodů.

Předpokládá se, že se zároveň zvýší také napětí a diskuse, jakož i obavy o to, že malá účinnost procesu mezinárodního kontrolního systému může umožňovat používání nežádoucích činností pro podporu vlastního vývozu.

Druhá část zkoumá např. sovětskou organizaci k získávání technologií na Západě pro vojenské účely a analyzuje její vliv na vojenskou sílu Sovětského svazu. Tato část zdůrazňuje také problém účinnosti kontroly, která ve skutečnosti vyjadřuje její oprávněnost, jakož i stejně důležitý problém schopnosti sovětského průmyslu přejímat cizí technologie a možnost převádět technologie z civilního do vojenského sektoru a naopak.

Glasnost a perestrojka nemají ovlivňovat podstatu sovětské zpravodajské sítě na Západě. V Sovětském svazu jsou zřejmé starosti vyjádřené jak Gorbačovem, tak vlivnými členy Akademie věd, o možné technologické (vedle finanční) závislosti Sovětského svazu na Západu. Je to zcela jistě vážný problém, který může být vyřešen pouze zachováním účinnosti rozsáhlé soustavy vědecké, technologické a průmyslové špiónáže, která již nyní je. Stejný původ nového sovětského vedení v "komisariátu státní bezpečnosti" nebo v podobných službách, ale dokazuje pravděpodobnost, že tato síť nebude zrušena, nýbrž spíše posílena. Perestrojka by mohla především posílit špiónáž.

To by však nemělo ovlivnit kritéria, podle kterých se má pracovat se zřetelem k řízení strategických kontrol, nýbrž by to mělo ovlivnit přizpůsobení západní soustavy kontrašpiónáže. Perestrojka a pravděpodobná vyšší účinnost sovětského průmyslu (za předpokladu, že bude vyvinuto úsilí o zvýšení produktivity systému, upuštění od tradičních činitelů pro zvyšování objemu výroby, které jsou systému vlastní) však pravděpodobně značně zvýší i sovětskou schopnost přejímat západní moderní technologie.

Zvýšený zájem o sovětský trh podpoří soutěž mezi západními firmami, a proto zvětší praktické kontrolní problémy. Bude obtížné kontrolovat sdružený prodej, protože často znamená převod "nemateriální" technologie. Západ stojí před volbou omezit kontroly na skutečně důležitá hlediska, aby byly kontroly účinnější a zabraňovaly značnému posílení sovětského vojenského potenciálu na kvalitativní úrovni, zvláště v době předvídání technologické revoluce ve vojenském sektoru, v němž dohody o kontrole výzbroje posunou strategickou rovnováhu od kvantity ke kvalitě.

Ve třetí části jde o povahu technologických kontrol, technologií, na něž se budou vztahovat, formalit s nimi spojených. Tato část vysvětluje zvláště závěry zprávy "Bucy", která je hlavním výchozím dokumentem pro americké i západní řízení kontroly vývozu v daném sektoru i pro její praktické uplatnění.

Problém stanovení toho, co má být kontrolováno, je důležitý z mnoha hledisek. Ovlivňuje sestavování kontrolních seznamů, jakož i celou organizaci kontrol.

Předmět kontrol může být absolutní nebo srovnávací. Absolutní předmět kontrol, který je také uveden ve zprávě "Bucy", obsahuje kontrolu všech technologií, které mohou nějakým způsobem značně a přímo zvýšit např. sovětský vojenský potenciál.

Potom je důležité stanovit embargo nikoli na nejnovější technologie v souladu se západními standardy, nýbrž na všechny technologie, které nejsou v Sovětském svazu ještě k dispozici. Pro jejich hodnocení je nezbytné uskutečňovat velmi složité čistě technologické vyhodnocování, které obsahuje také hodnocení (stále obtížnější, a proto velmi sporné) možností "obráceného inženýrství" (reverse engineering). V současnosti pouze Spojené státy mají k dispozici strategické zpravodajské a vědeckotechnologické možnosti, které jsou nezbytné k uskutečňování tohoto vyhodnocování. Dále takový přístup zahrnuje určitou průhlednost a určující vliv odborné zkušenosti vojenských inženýrů. To představuje značné utajení, velké obtíže při vyřazování moderních technologií z kontrolních seznamů a přetrvávající tendenci k militarizaci Koordinačního výboru pro mnohostrannou kontrolu (CoCom).

Srovnávací předmět spočívá především v kontrole pouze moderních technologií, a to ještě jenom podle západních standardů.

Přijetí takové možnosti volby je méně nejasné a umožňuje automatické vyřazování ze seznamů zakázaného vývozu. Představuje řešení, kterého účelem má být:

- omezit rozsah kontrolních seznamů tak, aby se kontroly soustřeďovaly pouze na nejdůležitější technologie,
- možnost, které by měli dát přednost Evropané a všeobecně účastníci obchodních transakcí; poskytne především větší přehlednost CoCom, bude také napomáhat ke snižování vnějšího napětí na Západě, jež by částečně mohlo ovlivnit soudržnost Severoatlantického paktu.

Čtvrtá část rozebírá kontrolní systém používaný ve Spojených státech amerických. Obsahuje podrobnou studii jeho kritérií, struktur, postupů a určujících hledisek, o nich se nyní diskutuje v odborných kruzích Spojených států amerických. **Americké předpisy jsou**

v podstatě základní nejen pro politiky, strategický a technologický význam Spojených států amerických, nýbrž také pro jejich specifickou povahu zákonodárství.

Omezení sankcí a mezinárodního nátlaku (amerického) v oblasti kontroly strategicky důležitých technologií zahrnuje skutečnost, že země posilují legislativu (pokud možno homogenní), což jim umožňuje upravovat vztahy na mezivládní úrovni, a tak zabráňují uplatňování přímých kontaktů, nátlaku ze strany vlády Spojených států amerických na jednotlivé firmy jiných národů.

Pátá část výzkumné zprávy zkoumá problémy mnohostranných kontrol a pracovní formality příslušné organizace, tj. CoCom.

Podrobná studie se zabývá zvláště současnými otázkami organizace, jejích vývojových perspektiv a současnými diskusemi mezi členskými státy zaměřenými na změnu její podstaty, pracovních formalit, rozsahu seznamů zakázaného vývozu a na zmírňovací mechanismy, tj. na povolení vyvážet výrobky včetně kontrolovaných technologií.

V rámci Koordinačního výboru pro mnohostrannou kontrolu vývozu, stejně jako v každé kontrolní organizaci, je nutné nalézt rovnovážný bod mezi protichůdnými požadavky bezpečnosti, svobody obchodu a předávání vědeckých i technologických informací. Je velmi obtížné vyřešit problém úplně také proto, že zájmy, přístupy a cesty různých členských států jsou odlišné.

Ve Spojených státech amerických se důraz klade na bezpečnost proto, že vyváží do Sovětského svazu především zemědělské výrobky. Avšak v Evropě a Japonsku se větší váha přikládá ekonomii, neboť jejich vývoz zahrnuje převážně průmyslové výrobky, často se střední úrovní technologie. Avšak všechny členské státy CoCom souhlasí s nutností a odůvodněností strategických kontrol. Liší se pouze názory mezi nimi na jejich rozsah a skutečný výkon takových kontrol, zvláště na peněžní a trestné sankce, které má být uskutečňovány pro zajištění jejich účinnosti. Ve vedlejšímu problému jde o (z hlediska fungování systému problém základní) technologické schopnosti zákazníků a možnosti kontroly nehmotných technologií.

Od počátku osmdesátých let, za prvé Reaganovy administrativy, Spojené státy americké vyvíjely značné úsilí ke zvýšení účinnosti systému mnohostranných kontrol. Jejich akce vyvolala odpor ostatních členských států CoComu proto, že se zdálo, že právě jejich iniciativa značně překračuje účel strategické kontroly, a tak mění tento systém v nástroj hospodářské války, politického nátlaku na Sovětský svaz, popř. jeho spojence. **Postupně se však dosáhlo sblížení na kompromisním řešení, a to:**

- Koordinační výbor pro mnohostrannou kontrolu vývozu nebyl **militarizován**, jak požadovaly Spojené státy, kde také v národním systému kontroly vývozu Spojených států amerických nabylo většího významu ministerstvo obrany oproti ministerstvům obchodu a zahraničí; byl však zřízen **STEM**, který je udržoval v izolaci od Koordinačního výboru pro mnohostrannou kontrolu vývozu.

- I když nebyla vytvořena žádná "zóna svobodného obchodu pro kontrolované technologie" zahrnující všechny země CoComu, byl částečně liberalizován postup pro udělování jednotlivých povolení vybraným státům.

- Byla přijata zásada soustavné revize seznamů po každých čtyřech letech. I když jsou seznamy zakázaného vývozu CoComu pro Evropany a Japonsko velmi rozsáhlé, zahrnují výrobky a technologie, které jsou k dispozici mimo oblast Koordinačního výboru pro mnohostrannou kontrolu vývozu.

● Účinnost kontrolního systému byla v mnoha státech posilována vydáváním nových směrnic a zvyšováním technických možností zákazníků.

● Kontrolní systém byl zároveň rozšiřován i do oblasti mimo členské státy Koordinačního výboru pro mnohostrannou kontrolu vývozu, a to dohodami, které rozšiřovaly zásady tohoto orgánu na národní legislativu nejen pro technologie dovážené ze zemí CoComu, ale také pro technologie vyvinuté v daném místě. Avšak řešení spojené s rozšířením CoComu na jiné země se setkala se silným odporem především z toho důvodu, že by později zatěžovalo rozhodovací systém, který byl již tak velmi složitý. Jako plnoprávný člen tohoto výboru byla v dubnu 1989 přijata pouze Austrálie.

Nehledě na tyto kompromisy, které napomáhaly zmírnit mnohá napětí, nebezpečí kontrastu mezi Evropou a Japonskem na jedné straně a Spojenými státy americkými na straně druhé se zvyšovalo podle globálních ekonomických rozdílů a obtíží vyplývajících z deficitu americké obchodní rovnováhy a především z trendu Spojených států chránit svůj technologický kapitál tak, aby se vyhnul soutěži jiných průmyslových zemí na světovém trhu.

Šestá část zprávy se zabývá legislativou hlavních evropských zemí se zřetelem ke kontrole předávání technologií a výrobků vysoké technologie.

V osmdesátých letech, jednak pod nátlakem Spojených států amerických na ostatní západní státy, jednak pro vyloučení přímého nátlaku vlády Spojených států amerických na vlastní domácí firmy, hlavní evropské státy upevnilly nebo změnily svoje vlastní směrnice k dané oblasti. K tomu došlo především ve Francii a Velké Británii.

V téže době byla dokončena organizace, zpracovány směrnice a pracovní postupy podle nich, zlepšily se kontrolní možnosti zákazníků.

Ze studia legislativy a platných směrnic je možné získat užitečné rady pro hodnocení situace v Itálii při nevyhnutelné aktualizaci italských směrnic daného oboru.

Šedá část studie se zabývá současnou situací v Itálii, podrobně zkoumá hospodářská, zákonná a funkční hlediska.

Italské zákonodárství je zcela jistě špatné. To představuje činitel vysoké slabosti ve srovnání se Spojenými státy americkými i hlavními členy Koordinačního výboru pro mnohostrannou kontrolu vývozu. Situace v Itálii zároveň objektivně omezuje svrchovanost a národní samostatnost, protože je řízena uvedeným výborem, a to na úkor "sebeomezování" firem, protože se obávají exteritoriálních sankcí Spojených států amerických. Hlava II zákona o vývozu zbraní obsahuje soubor směrnic pro nápravu nynější nedostatečnosti zákona. Předpokládá také odlišné vztahy mezi zeměmi CoComu (a zeměmi přidruženými k tomuto výboru) a zeměmi stojícími mimo výbor, a to v tom smyslu, který umožňuje vývoz vzhledem k tomu, že země Koordinačního výboru pro mnohostrannou kontrolu vývozu se nemusejí podřizovat názoru "speciálního výboru", který je poradním orgánem ministerstva zahraničního obchodu. Poskytuje také informaci o firmách ve stanovených termínech od doby platnosti vývozních zásad. Jak se zdá, nové směrnice splňují požadavky, včetně požadavků na přizpůsobení vnitřních zákonů k mezinárodnímu právu.

Jediné pochybnosti, které mohou vzniknout, by byly k zavedení směrnic pro strategické kontroly (obrné, technické) do téhož zákona o výbroji (více politické a omezovací povahy), a možnosti italských úřadů vyhovět požadavkům včasnosti kladeným řídicími orgány strategické kontroly, která by mohla být pro náš (italský) průmysl trestajícím a paralyzujícím činitelem.

Osmá a poslední část výzkumné zprávy se zabývá nynější situací, vyhlídkami do budoucna v novém období zmírňování napětí, jež je také obdobím vysoké obchodní soutěže mezi Spojenými státy americkými a ostatními zeměmi světa.

Zvláštní pozornost je věnována souhrnnému americkému zákonu nazvanému Zákon o obchodu a soutěži z 23. srpna 1988.

Tento zákon, který je výsledkem tří roky trvajících diskusí, je výrazem trendu Spojených států amerických regulovat mezinárodní obchod na dvoustranné namísto mnohostranné základně, pravidelně ukládat pokuty a sankce za nepoctivou soutěž. Je to velmi delikátní problém, který by mohl znamenat rozdělení trhu do chráněných oblastí soutěžících mezi sebou, místo svobodného světového trhu otevřeného pro obchod, takového, jaký chce zavést Všeobecná dohoda o cenách a obchodě (GATT).

Zákon je nesporně důsledkem zklamání kongresu nad trvalým obchodním schodkem Spojených států amerických, který americká hrdost připisuje nezákonným obchodním postupům třetích stran, nikoli strukturálním příčinám v americkém hospodářství, jakož i nízké účasti Evropy a Japonska na kolektivní obraně Západu. Zcela běžné je tvrzení Spojených států amerických, že jejich spojenci zneužívají americkou vojenskou záruku, pod jejíž ochranou obchodují se Sovětským svazem a s americkými výrobky soutěží na světových trzích.

Spojené státy americké se novým zákonem chtějí dostat do situace, aby byly schopny učít svoje obchodní soupeře "pravidlům hry".

Nejvíce znepokojivá ochranná opatření nového zákona jsou:

▲ Především nedostatek respektu k právům dělníků, tj. placení nízkých daní je považováno za nepoctivou obchodní metodu, která má blízko k přikopání. Toto pravidlo, horlivě podporované demokratem reverendem Jesse Jacksonem, vychází z "vysokých principů", avšak povede k potrestání zemí třetího světa, které nemohou s průmyslovými zeměmi soutěžit v udržování nízkých cen pracovní síly.

▲ Zákon poskytuje možnost používat sankcí proti těm zemím, které mají kredit v obchodní rovnováze se Spojenými státy americkými, a to kredit "neoprávněné" velikosti, a uskutečňují obchodní postupy škodlivé pro Spojené státy americké. Dále sankce byly vyjmuty z pravomoci prezidenta Spojených států. Namísto toho se o nich bude rozhodovat ve "správně pro obchodní vyjednávání" při "komisi pro mezinárodní obchod", která obvykle předkládá donucovací, avšak nikoli závazné názory. Je jasné, že kongres si tímto opatřením přeje oddělit obchodní politiku od zahraniční a obranné politiky i od politiky vývojové spolupráce, čímž stanoví prvou a absolutní prioritu. Lze předvídat, že dojde k silnému napětí mezi Spojenými státy americkými a jejich hlavními spojenci, a to také v důsledku neustálé snahy amerického průmyslu získávat výhody vytvářením omezení pro dovoz do Spojených států amerických.

▲ Za třetí "souhrnný zákon", který z větší části zahrnuje Garnův doplněk, během 2 až 5 let vypoví z trhu Spojených států amerických cizí firmy, které porušily pravidla embarga proti sovětskému bloku v oblasti strategicky důležitých technologií. Doplněk senátora Garna byl předložen během rozruchu kolem "případu Toshiba". Šlo o to, že do Sovětského svazu byly vyváženy vysoce přesné obráběcí stroje s číslicovým řízením vyráběné firmou Toshiba a norskou zbrojovkou Kongsberg, čímž byly porušeny směrnice CoC omu. Takové stroje podle Spojených států amerických umožnily Sovětskému svazu vyrábět lodní šrouby pro ponorky

s velmi tichým chodem, čímž se značně ztížil problém zjišťování ponorek, a tak byly způsobeny vážné škody pro bezpečnost Spojených států amerických.

"Souhrnný zákon" stanoví vyloučení obou firem z trhu Spojených států na tři roky, i když bylo dokázáno, že Sovětský svaz dosáhl zdokonalení nehluchosti lodních šroubů dva roky před nezákonným prodejem. Kárná opatření stanovená zákonem jsou povinná pro "neospravedlivitelné" případy, tj. případy, kdy došlo k porušení obchodních dohod nebo mezinárodního práva, s pěti velmi omezenými výjimkami:

- když komise Všeobecné dohody o cenách a obchodu (GATT) rozhodne, že Spojené státy americké nebyly poškozeny,

- pokud vláda cizí země vyrovná částku, která je považována za "neoprávněnou",
- nabídne-li Spojeným státům americkým vyrovnání,
- když kárná opatření způsobí Spojeným státům americkým více škody než užítu,
- když kárná opatření poškozují zájmy americké národní bezpečnosti.

V méně vážných případech rozhoduje komise o kárných opatřeních podle své pravomoci.

Nové směrnice o kárných opatřeních budou mít platnost po třech letech od schválení zákona, tj. od srpna 1991, aby "mezinárodní obchodní komise" měla čas projednat s ostatními zeměmi vyloučení obchodních metod, které jsou považovány za nezákonné, nepoctivé nebo neospravedlivitelné.

Evropské hospodářské společenství a Japonsko již vyjádřily svoje obavy k novému americkému zákonu.

To je teprve začátek. Jednostranná opatření, bilaterální dohody a trvalá možnost kárných opatření hrozí tím, že se vytvoří nové ochranné bariéry, že se znehodnotí systém mezinárodního obchodu, také v důsledku průmyslového nátlaku i nahodilých zájmů. Cestou k přerušení spirály ochranných a kárných opatření by mohlo být poskytnutí pravomoci k řešení obchodních sporů **Všeobecné dohodě o cenách a obchodu (GATT)**, takže by byla schopna rozhodovat o kárných opatřeních proti nezákonným metodám.

Toho však zatím nebylo dosaženo ze strachu, aby nebyla ohrožena liberální i dobrovolná povaha organizace. Zcela určitě chybějící mezinárodní arbitrážní fórum pro obchodní rozpravy jen částečně odůvodňuje jednostranná opatření obsažená v novém **"obchodním zákoně"** Spojených států amerických.

Evropská odpověď namísto toho, aby spočívala v protestech a hrozbách odvetou, by měla obsahovat hlavně konstruktivní návrhy, které by braly v úvahu společný zájem o neohrožování svobody obchodu. Evropa by měla skutečně překonat omezovací přístup kongresu, který nazíral mezinárodní obchod z merkantilistického hlediska, jako hru **"když to vyhraješ, já prohraju, prohraješ-li, já vyhraju"**, a to pro podporu důvodů pro společný zájem o svobodný celosvětový obchod.

Musí a také nemusí být příliš pozdě. Nový zákon Spojených států amerických poskytuje nevelkou mez pružnosti. Mělo by ho být použito, aby se předešlo hrozbě obchodní války mezi západními zeměmi, což by mohlo znamenat ekonomickou škodu pro všechny, také by ovlivnilo jejich politickou a strategickou soudržnost.

V tomto rámci je nutné posuzovat problém předávání strategických technologií a opatření, která je zapotřebí učinit, aby předávání bylo slučitelné jak s novými tržními strukturami, tak se zmíněním politického napětí mezi Východem a Západem. Není to otázka zrušení strategických kontrol, které budou stále nezbytné, nýbrž aby byly slučitelné s rozšířením obchodu se Sovětským svazem i ostatními státy bývalého sovětského bloku, s "globalizací",

integrací trhů a vytvářením souladu mezi veřejným míněním a politikou Západu. Jinak bude nebezpečí, že budou vznikat nedorozumění, napětí, ekonomické a obchodní konflikty na Západě, které by mohly také nepříznivě ovlivnit politickou soudržnost Severoatlantického paktu.

Zpráva vede ke třem závěrům: v jednom z nich jde o porovnávací rozbory zákonodárství, ve druhém o sdružený prodej Sovětského svazu. Třetí uvádí ty části "zákona o obchodu a soutěži", které přímo souvisejí s problémy strategických kontrol.

-MW-

SYSTÉM ŘÍZENÍ V OZBROJENÝCH SILÁCH NĚMECKA A VELKÉ BRITÁNIE

Redakčním upravením materiálu ÚVIS navazujeme volným způsobem na článek uveřejněný ve Vojenské mysli č. 6/1991, pojednávající o strategickém řízení v armádě. Domníváme se, že je vhodné, aby naši čtenáři byli informováni i o konkrétních systémech strategického řízení moderních armád světa.

Německo

Ozbrojené síly Německa jsou komplexem, jehož základní složky jako personál, výcvik a vyzbrojování, jsou organizovány podle stanovených politických cílů. Vzhledem ke členství v NATO jsou některé činnosti sladčovány s tímto paktem. Plánování a plnění úkolů těchto sil je přímo kontrolováno spolkovým sněmem.

Plánování ve prospěch vojenské činnosti ve státní správě a v ozbrojených silách:

- dlouhodobé s výhledem na 15 let,
- pětiletý (střednědobý) plán spolkové vlády,
- podrobné (dílčí) plány (např. pro vývoj určitého zbraňového systému) s výhledem až na 20 let (i s mezinárodní účastí),
- příspěvek k plánování v NATO s výhledem na 15 let.

Dlouhodobý plán ozbrojených sil je každým rokem upřesňován. Vychází z vojensko-politické směrnice ministra obrany, cíle a úkoly stanoví generální inspektor ozbrojených sil.

Tvorbu těchto základních podkladů ovlivňují vnitřní úkoly a poslání ozbrojených sil i vojenskostrategické postavení Spolkových ozbrojených sil (SOS) v NATO. Způsob plnění stanovených cílů určuje pojetí těchto sil, v němž jsou určeny úkoly jednotlivým druhům ozbrojených sil, vyzbrojování, správě, personálním otázkám a infrastruktuře. Podrobnosti jsou pak dány dílčím pojetím.

Za plánování odpovídá v ministerstvu obrany právní a správní oddělení, hlavní výzbrojní oddělení i druhy ozbrojených sil, které předkládají generálnímu inspektorovi návrhy plánu. Plán po schválení ministrem obrany se stává základem pro návrh rozpočtu Německa a plánování v Severoatlantickém paktu.

Za uskutečňování plánu odpovídají obě uvedená oddělení ministerstva obrany a druhy ozbrojených sil. Zde jsou vypracovávány podrobné plány např. pro vývoj a nákupy zbraňových systémů, výstavbu vojenských objektů, reorganizaci ozbrojených sil, cvičení atd. Odpovědnost za plnění plánu je rozdělena podle jejich důležitosti na inspektory druhů ozbrojených sil, generálního inspektora, státní tajemníky pro organizační otázky, vyzbrojování atd.

Ministr obrany má bezprostředně k dispozici organizační, plánovací, informační a tiskový štáb.

Hlavním úkolem **plánovacího štábu** je: "podpora vedení ministerstva při dlouhodobém základním vojenskostrategickém a obranně politickém plánování, a to vypracováváním myšlenkových modelů a rozborů". Tento štáb vypracovává opatření celé oblasti bezpečnostní, obranné a vojenské politiky, včetně plánování vyzbrojování i organizace ozbrojených sil. Těžiště i aktuální zaměření se mění. Úkoly štábu ukládá ministr nebo náčelník plánovacího štábu.

Štáb tvoří: náčelník, jeho zástupce, jím přidělený štábní důstojník a téměř dvacet civilních i vojenských osob s odpovídajícím vzděláním.

Základní členění plánovacího štábu zahrnuje tyto oblasti:

- bezpečnostní politiku,
- vojenskou strategii a operační podklady,
- cizí armády, poměr sil, krize a konflikty,
- kontrolu zbrojení a odzbrojení,
- plánování Spolkových ozbrojených sil,
- členění obrany a ozbrojených sil,
- vnitřní vedení, personál, výcvik,
- vyzbrojování, týl, infrastrukturu, dopravu,
- rozpočet, správu a právo, sociální věci.

Pro projekty se vytvářejí pracovní skupiny, které pracují podle zásad: rychle, důkladně, iniciativně a diskrétně.

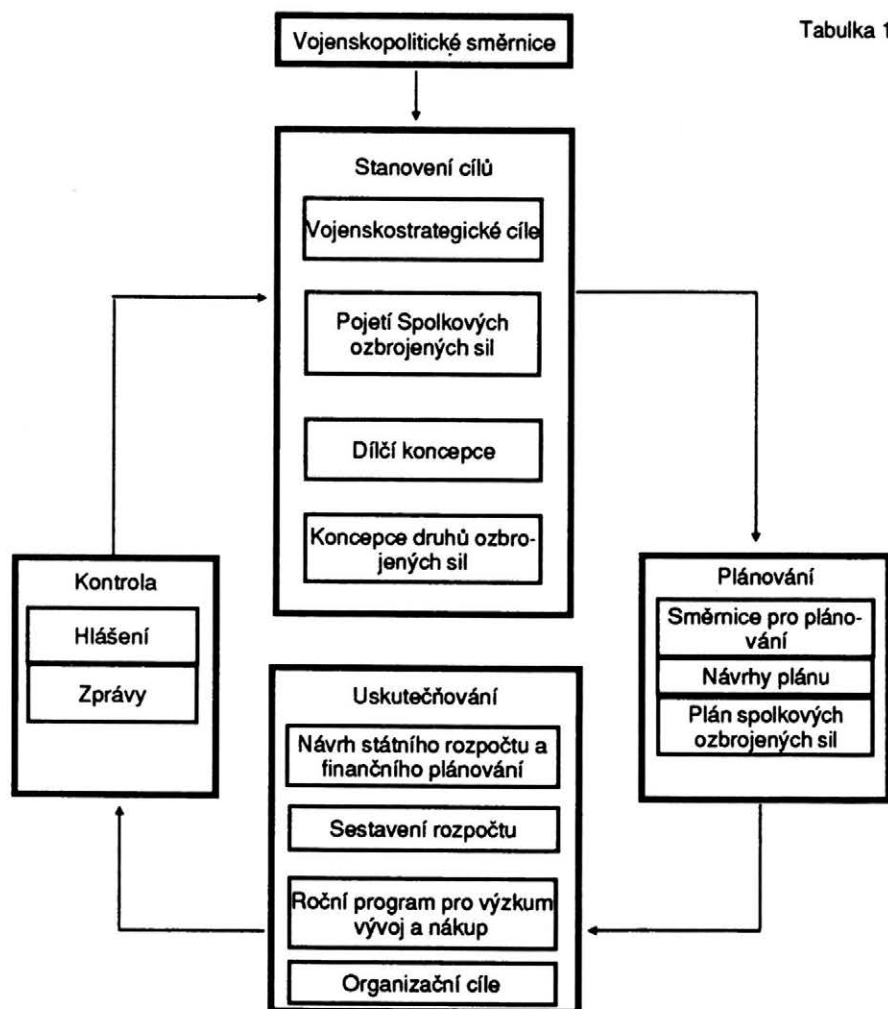
Ve spolupráci s ostatními odděleními ministerstva není štáb vázán na žádný služební postup, má neomezené právo na informace, nemá však žádné nařizovací právo.

Postup plánování je uveden v **tabulce 1**.

Úkoly rozvoje Spolkových ozbrojených sil jsou řešeny v těchto oblastech a institucích:

- společenskovo vědní výzkum a studie v Institutu sociálních věd SOS v Mnichově,
- rozvoj pojetí vnitřního řízení a výchovy ve Středisku vnitřního řízení v Koblenzi,
- výzkum a výklad německých vojenských dějin ve Vojenském historickém výzkumném ústavu ve Freiburgu,

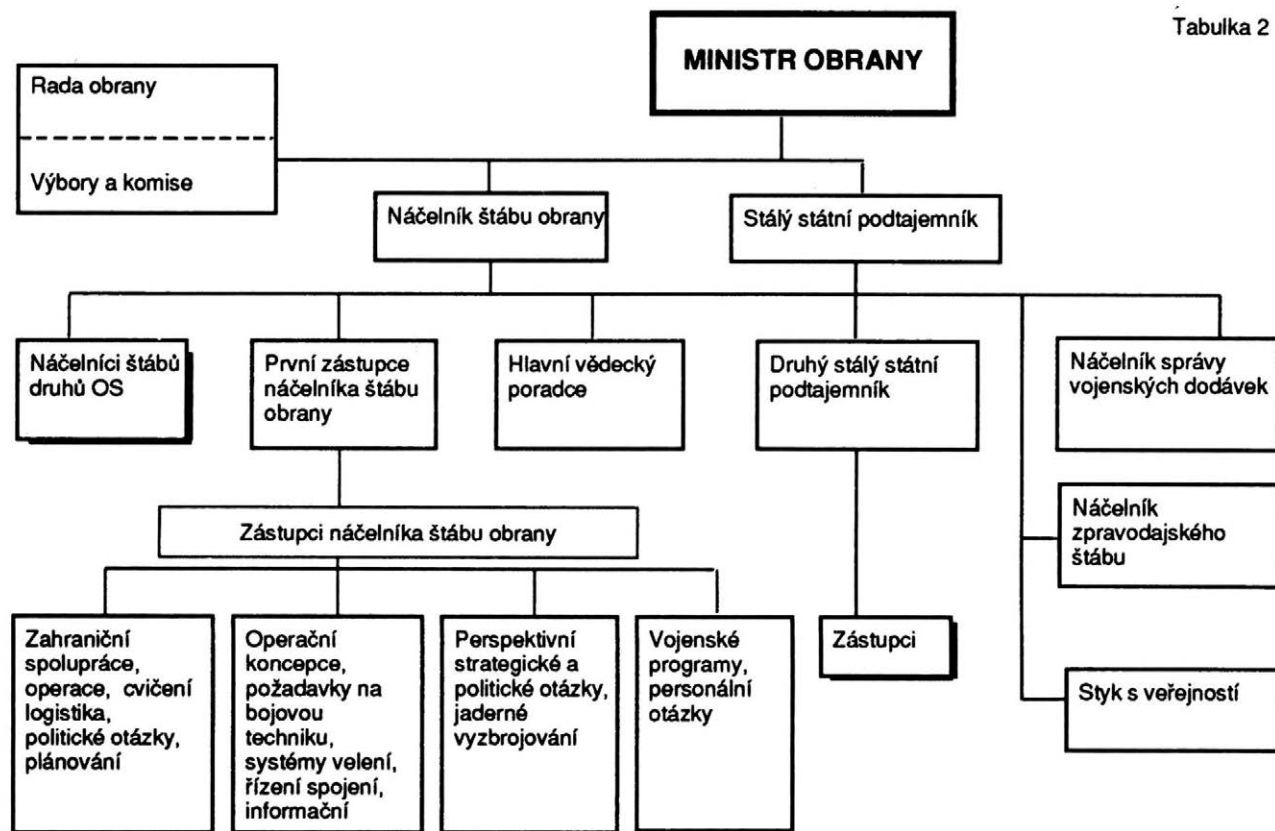
Tabulka 1

- podklady pro plánování, rozhodování, cvičení a vyhodnocování cvičení v Úřadu pro studie a cvičení v Bergisch Gladbachu,
- studium jazyků s vojenskou odborností ve Vojenském oddělení spolkového jazykového úřadu v Hürthu,
- vojenská dokumentace a informatika v Dokumentačním a odborně informačním středisku Spolkových ozbrojených sil v Bonnu.

Na rozvoj SOS má vliv i vojenské vysoké školství, univerzity v Hamburku, Mnichově a Akademii pro velení Spolkových ozbrojených sil v Hamburku.

Tabulka 2

Všechna uvedená zařízení jsou řízena zástupcem generálního inspektora, řídícím štábem ozbrojených sil. Tento štáb má v podstatě stejná oddělení jako jednotlivé inspektoráty druhů ozbrojených sil, a to: výzbrojní, týlové, vojenské zpravodajství, plánování, vojenskopolitické řízení, spojení a elektronika, organizační.

Akademie pro velení SOS je ústředním zařízením ozbrojených sil Německa pro výchovu, vzdělávání a postgraduální studium důstojníků, s nimiž se počítá do vedoucích funkcí ve štábech druhů ozbrojených sil. Vědecká práce je zaměřena hlavně na otázky dalšího rozvoje výuky tak, aby se pohybovala na vysoké úrovni odpovídajících vědeckých poznatků. Velký důraz je kladen na individuální vědeckou práci pedagogického sboru. Autoři pracují v pracovní skupině pro rozvoj akademie.

Posluchači kursů pro důstojníky generálního štábu vybírají témata svých ročníkových prací podle seznamu, v němž jsou i témata požadovaná ministerstvem obrany. Ročníkové práce jsou dokumentovány, ukládány v Dokumentačním středisku. Posluchači mají možnost využívat rešeršních služeb tohoto střediska. Závěrem dvouletého kursu se pořádají semináře. (Např. pro ročník 1987-1989 to byl strategický seminář rozdělený do sedmi dílčích seminářů, na nichž přednášeli vedoucí představitelé NATO, gen. J. R. Galvin a pracovníci ministerstva obrany Německa.)

Velkou iniciativu ve zpracování vědeckých prací projevuje pracovní skupina společenských věd, která ve spolupráci se Střediskem vnitřního vedení v Koblenzi vyhotovuje "systematické dlouhodobé hodnocení perspektivních vlivů z oblasti politiky, hospodářství, školství a společnosti na vnitřní situaci Spolkových ozbrojených sil do roku 2000".

Středisko vnitřního vedení je školicím pracovištěm a zároveň výzkumným ústavem otázek vnitřního vedení. Každoročně jsou výcvikovým rozkazem ukládána a upřesňována podle požadavků jednotlivých oddělení ministerstva obrany témata k projektům, která jsou rozdělena do dvou oblastí. Podkladové práce obsahují témata např. k právní výchově v ozbrojených silách, řádu vnitřního vedení v ozbrojených silách atd. Ve druhé oblasti jsou vyhotovovány pomůcky k vedení psychologické obrany a politickému působení.

Pro potřeby ozbrojených sil tři civilní instituty uskutečňují výzkumy, ankety, sociologické studie a připravují jiné rozborové materiály, zabývající se nejen životem ozbrojených sil, ale i dopadem branné politiky na obyvatelstvo i na rodiny vojáků. Jsou to:

- EMNID - jeho výzkumné práce jsou neveřejné, jsou k dispozici pouze pro MO Německa,
- Institut für Demoskopie - Allensbach (neveřejné studie a výzkumy),
- SINUS - Institut (neveřejné studie a výzkumy).

Výsledky těchto výzkumů mají vysokou poznávací hodnotu a jsou velením SOS plně využívány. Výzkumy jsou zaměřeny jako podklady pro projednávání zásadních i dílčích otázek ozbrojených sil, které si vyžadují konkrétní opatření.

Velkou roli hraje propojení civilních a vojenských vysokých škol, aktivita civilních nadací, spolků, asociací atd., které pořádají semináře, symposia a organizují přednášky vedoucích činitelů ministerstva obrany i hostů ze zahraničí. Úvahy přednesené na těchto shromážděních bývají často základem pro stanovení dalších perspektiv branné politiky.

Otázky rozvoje vědy a techniky jsou řešeny zcela jiným způsobem. Jsou plně v rozhodovací pravomoci Hlavního výzbrojního oddělení ministerstva obrany, v jehož čele stojí ředitel, který je podřízen prostřednictvím státního tajemníka pro vyzbrojování ministři obrany. Hlavní oddělení má 504 zaměstnance, kteří tvoří dvě oddělení a jedno samostatné pododdělení. Po reorganizaci k 1. 7. 1990 má tuto organizaci:

Hlavní výzbrojní oddělení

- Pododdělení hlavních úkolů vyzbrojování

- Referáty:

1. Organizace, dohled na úřad pro vojenskou techniku a zbrojní dodávky.
2. Personální, plánování, vzdělávání.
3. Výzbrojní plánování, situace.
4. Spolupráce.
5. Všeobecné záležitosti.
6. Cenové záležitosti.

- Oddělení vojenské techniky

I. Pododdělení vojenské techniky

- Referáty:

1. Všeobecné otázky, zásady bojové techniky, ochrana životního prostředí.
2. Plánování.
3. Trendy přírodních věd, technologie.
4. Institucionální výzkum, schvalování externích plánů.
5. Vládní dohody, smlouvy.
6. Právní otázky, tajné patenty.

II. Pododdělení mezinárodní výzbrojní spolupráce

- Referáty:

1. Spolupráce s evropskými státy NATO.
2. Spolupráce s USA a Kanadou.
3. Vztahy se státy mimo NATO.
4. Zbrojní kontrola, vývoz CoCom.
5. Technické hodnocení cizích vojenskotechnických materiálů.

III. Pododdělení zbraňových systémů druhů ozbrojených sil

- Referáty:

1. Pozemní vojsko.
2. Letectvo.
3. Námořnictvo.
4. Vozidla, motory, simulátory.
5. Umělé suroviny, stavitelství, aerodynamika, letecká mechanika.
6. Technika hnacích jednotek, tribotechnika, zásobování energií.

IV. Pododdělení velení, průzkumu, informatiky

- Referáty:

1. Základy informační techniky, počítače, sítě.
2. Robotika, kybernetika, geofyzika, mikroelektronika.
3. Radiolokátory, rozpoznávání, navigace.
4. Optika, optoelektronika.
5. REB, přenos informací.
6. Řízení, zpracování informací.
7. Zpracování signálů, multisenzory,

V. Pododdělení zbraní a ochrany

- Referáty:

1. Výbušniny, pohonné hmoty.

2. Hlavní zbraně.
3. Rakety, řízené střely, kontejnerové zbraně.
4. Vyhledávání cílů, koncové navedení, účinky zbraní.
5. Ochrana proti konvenčním zbraním.
6. Protichemická ochrana a ochrana objektů.

- Oddělení zbrojních projektů

I. Pododdělení všeobecných záležitostí

- Referáty:

1. Všeobecné záležitosti, průřezové úkoly.
2. Návrhy plánů na vývoj, roční programy na vývoj a nákup, zplnomocněnec.
3. Centrální kontrola plánování.
4. Materiální požadavky, získávání a hospodaření.
5. Vládní dohody, mezinárodní právní otázky, mezinárodní smlouvy.
6. Otázka bezpečnosti, ochrana utajovaných skutečností, opatření pro krizi a válku.

II. Pododdělení projektů informační techniky

- Referáty:

1. Hospodářské a průřezové otázky, kontrola plánování.
2. Projekty NATO C³I, podpůrné projekty.
3. Námořnictvo, výzbroj, zdravotnictví, zvláštní úkoly - D.
4. Pozemní vojsko.
5. Vojenské letectvo.
6. Řídicí štáb ozbrojených sil, nevojenská oddělení.
7. REB, spojovací systémy.
8. Projekty pro dálkové spojení.

III. Pododdělení projektů pozemního vojska

- Referáty:

1. Hospodářské a průřezové otázky, kontrola plánování.
2. Obrněná vozidla - D.
3. Protitanková a protiletectvá obrana.
4. Dělostřelectvo.
5. Ženíjní výstroj, kolová vozidla.
6. Bezpilotní prostředky.
7. PHM.

IV. Pododdělení projektů vojenského letectva

- Referáty:

1. (neuvedeno).
2. Tornado a JF-90 - D.
3. JF-90.
4. Letouny.
5. Vrtulníky.
6. Pozemní protivzdušné ŘS.
7. Letecké protiletectvé a letecké protizemní ŘS.

V. Pododdělení projektů vojenského námořnictva

- Referáty:

1. (neuvedeno).

2. Hladinová plavidla.
3. Ponorky, torpéda.
4. Boj s minami.
5. Hladinové protihladinové ŘS, PVO.

Otázky výzkumu a vývoje řeší oddělení vojenské techniky. Oddělení zbrojních projektů se zabývá řízením a kontrolou konkrétních zbrojních projektů.

Rozvoj vědy a techniky se řídí dílčími plány a programy, které jsou přijímány na základě stanovení vojenskotechnických cílů. Ty jsou podkladem pro zadávání kontraktů na vývoj vojenské techniky. K tomu jsou určeni ředitelé programu.

Otázkami nákupu vojenské techniky se zabývá Spolkový úřad pro vojenskou techniku a dodávky, který je samostatným zařízením MO se svými 13 odděleními, zkušebními středisky, dalšími zařízeními výzkumné a vývojové základny s celkovým počtem 19 000 zaměstnanců.

Velká Británie

Vojenská politika je klíčovou oblastí v zahraniční a bezpečnostní politice britské vlády, která je určována kabinetem. V rámci kabinetu je ministr obrany odpovědný za formulování a uskutečňování obranné politiky, skládá účty parlamentu.

Hlavní zásady britské politiky obrany jsou každoročně vyjádřeny v Prohlášení o stavu obrany, které obsahuje pohled vlády na problémy, ovlivňující současnou mezinárodní situaci a závěry. Důraz je kladen na závazky Velké Británie vůči NATO. Tyto zásady jsou dlouhodobě stanoveny Výborem obrany, který řídí vojenskou politiku země, rozebírá vojenskopolitickou situaci a zpracovává plány pro přechod z mírového na válečný stav. V čele Výboru obrany stojí ministerský předseda.

Hlavním výkonným orgánem u ministerstva obrany je Rada obrany, které předsedá ministr obrany. Členy jsou jeho stálý zástupce a náměstci, náčelník štábu obrany, poradce pro vědeckou činnost i další funkcionáři. Rada řídí štáby druhů ozbrojených sil. Jedním z jeho výborů je Výbor pro výzkum, jehož předsedou je hlavní vědecký poradce a členy zástupce náčelníka štábu obrany pro systémy, zástupce pro programy, personální otázky i zástupci státního podtajemníka, zástupce hlavního vědeckého poradce, náčelník námořních systémů, výzbrojní správy a leteckých systémů.

Výbor náčelníků štábů plánuje a řídí použití ozbrojených sil, je poradním orgánem vládního kabinetu v otázkách strategie, vojenských operací i celkové vojenské politiky.

Ministerstvo obrany tvoří tři hlavní oblasti:

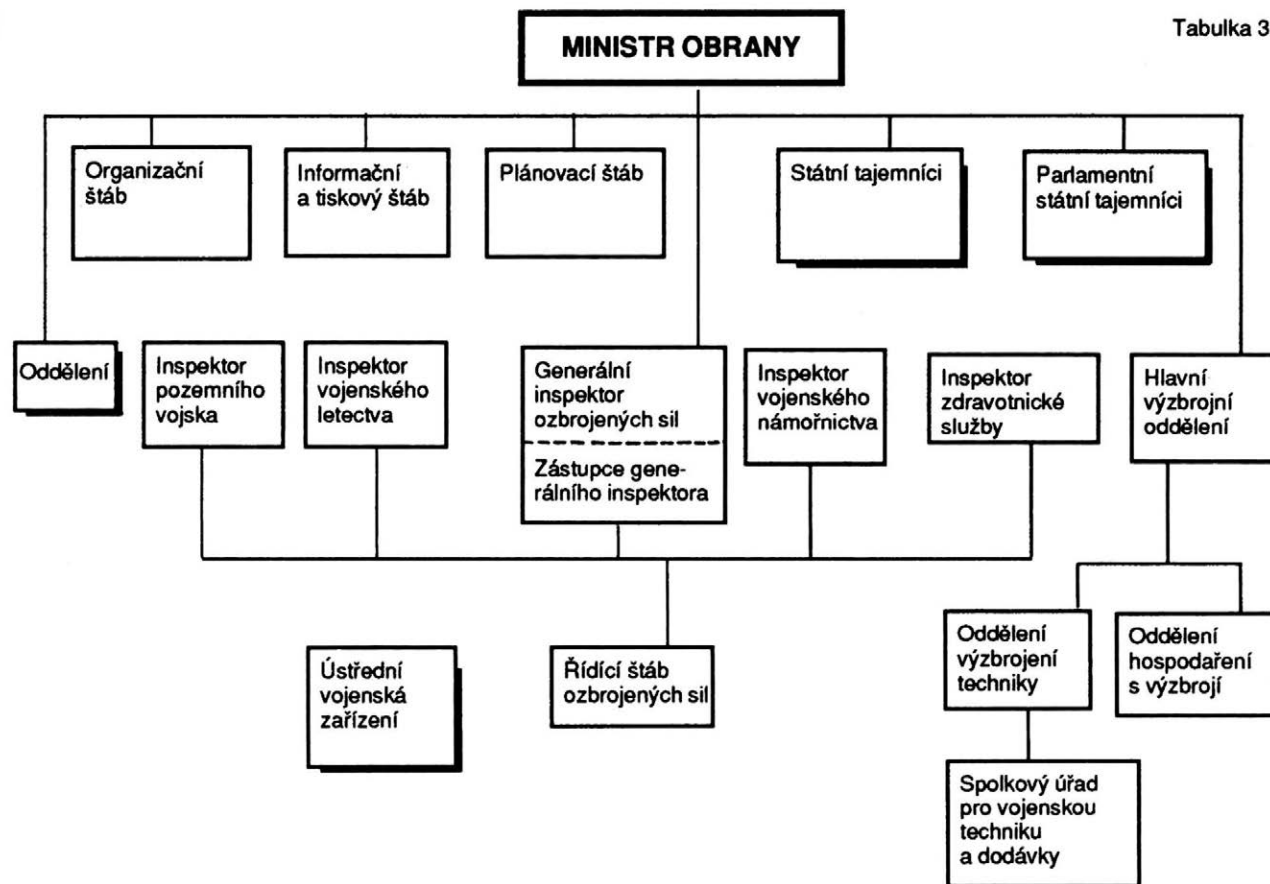
- ústřední štáby,
- štáby jednotlivých druhů ozbrojených sil,
- správa vojenských dodávek.

Do oblasti ústředních štábů patří štáb obrany, úřad pro řízení a rozpočet, vědecký štáb ministra obrany, zpravodajský štáb a štáb pro styk s veřejností.

Zodpovědnost za řízení je rozdělena mezi náčelníka štábu obrany (NŠO) a stálého státního podsekretáře. NŠO je odpovědný za přímé řízení v odborných vojenských otázkách, zvláště řízení vojenských operací. Stálému státnímu podsekretáři je štáb podřízen v politických, parlamentních otázkách a otázkách spolupráce s ostatními ministerstvy.

Štáb obrany je rozdělen podle pracovní náplně do čtyř skupin:

1. Strategie a politické otázky.

Pracovní náplní skupiny je vypracování dlouhodobých prognóz strategických, politických a operačních aspektů budování britské jaderné i konvenční odstrašující síly.

2. Programy a personální otázky.

Skupina se kromě personálních otázek zabývá vymezováním vojenských pořadů v přidělování zdrojů, ovlivňuje vojenské programy i zbrojní požadavky jednotlivých druhů ozbrojených sil.

3. Systémy.

Zdůvodňuje operační požadavky na výzbroj, vytyčuje cíle vojenského výzkumného programu v souladu s přijatými operačními pojetími.

4. Závazky.

Formuluje požadavky na geografické rozvinování ozbrojených sil.

V čele skupin stojí zástupci náčelníka štábu obrany.

Úřad pro řízení a rozpočet centrálně ovlivňuje prvenství zbrojních výdajů, kontroluje je. Dělí se na čtyři skupiny:

● Zdroje a programy.

Sladuje a řídí roční a dlouhodobé výdaje ministerstva obrany. Vypracovává dlouhodobé i krátkodobé předpovědi, na jejichž základě připravuje návrh vojenského rozpočtu. Hlavní návrhy vojenských výdajů včetně nových programů modernizace ozbrojených sil podléhají prověrci této skupiny.

● Finance.

Zodpovídá za finanční řízení ministerstva včetně kontroly vydání a záležitostí parlamentní zodpovědnosti za čerpání vojenského rozpočtu.

● Administrativní záležitosti.

Řídí a kontroluje administrativně finanční záležitosti, zodpovídá za finanční kontrolu plateb příslušníků ozbrojených sil a záležitosti spojené s vlastnickými a smluvními právy ministerstva obrany.

● Personální otázky a logistika (týlové zabezpečení).

Zodpovídá za odbornou přípravu, pracovní podmínky i ostatní záležitosti civilních zaměstnanců. Řídí metrologický úřad a rozvoj informačních technologií.

V čele skupin stojí zástupci druhého státního podsekretáře, jemuž jsou podřízeni. Za celkové řízení úřadu odpovídá stálý státní podsekretář.

Vědecký štáb ministerstva obrany

V čele stojí hlavní vědecký poradce, který je podřízen ministru obrany prostřednictvím stálého státního podsekretáře. Štáb uskutečňuje nezávislé rozborů, přijímá doporučení v celé oblasti výhledových programů ministerstva obrany. Stanovuje dlouhodobé strategické cíle vědeckotechnického rozvoje a dohlíží na přijatá opatření pro rozborové práce prováděné vojenskými vědeckými pracovišti. Vědečtí pracovníci jsou organizačně zařazeni i na funkce u jiných pracovišť, a to ve skupině systémů štábu obrany.

Na základě dohody mezi ministerstvy obrany USA a Velké Británie působí u vědeckého štábu ministerstva obrany úřad zabezpečující účast na programu Strategické obranné iniciativy (SDI), který sleduje britskou účast uvedeného programu u pracovišť ministerstva obrany i civilních výzkumných, výrobních organizací.

Náčelníci štábů druhů ozbrojených sil jsou veliteli jednotlivých druhů ozbrojených sil, zároveň odborními poradci náčelníka štábu obrany a ministra obrany. Jako členové štábu obrany se podílejí na formulování požadavků uskutečňování vojenské politiky.

Správa vojenských dodávek slučuje zájmy a potřeby ministerstva obrany se zájmy i možnostmi hlavních zbrojních dodavatelů v souladu s finančními prostředky danými vojenským rozpočtem. Ovlivňuje výzkumné a výrobní programy zbrojních firem na základě sjednaných kontraktů. Řídí státní zbrojní továrny, zařízení vojenského výzkumu a vývoje.

V čele stojí náčelník správy vojenských dodávek, který je cestou stálého státního podsekretáře podřízen ministru obrany. Ve své funkci je odpovědný parlamentu. Dalšími poradci ministra obrany v oblasti zbrojních dodávek jsou státní ministr pro zbrojní dodávky a parlamentní státní podsekretář pro zbrojní dodávky. Náčelník správy vojenských dodávek předsedá Radě pro řízení správ jednotlivých druhů ozbrojených sil a ředitel organizace pro zbrojní export.

Ministerstvo obrany zaměstnává více než 20 000 vědeckých a vědeckotechnických pracovníků, z nichž většina je zaměstnána v oblasti vojenských dodávek. Vedou strategický výzkum v odvětvích, pro něž civilní zařízení nemají technické kapacity. Vědečtí pracovníci jsou také organizačně zařazeni jako analytičtí pracovníci ve štábu obrany a vědeckém štábu.

Více než 8 000 vědeckých a vědeckotechnických pracovníků působí u osmi výzkumných ústavů, které se zabývají výzkumem v oblasti elektroniky, výpočetní techniky, radiolokátorů, chemie, biologie, jaderné fyziky, základních vědních oborů (materiály, hnací jednotky, senzory, řídicí a kontrolní systémy). Výzkumné ústavy jsou velmi moderně zařízeny.

Samostatnou součástí je Výzkumné informační středisko obrany, které má dvě velké skupiny. První zodpovídá za knihovnu výzkumných zpráv, rešeršní službu a publikace, druhá za informační technologii a administrativu. Je ústředním depozitářem i rozdělovnou vědecké a technické literatury ministerstva obrany.

Důležitou roli v oblasti rozvoje vědy a techniky hraje v britských ozbrojených silách pět vysokých vojenských škol s pořádáním sympozií, seminářů a zpracováváním vědeckých prací. Úzká spolupráce je i s civilními vysokými školami a institucemi, jakož i společnostmi, které tvoří bývalí nebo aktivní vojáci i osoby mající zájem o vojenské otázky.

-JM-